MIHAI RĂDULESCU

CARTEA CREȘTINULUI ÎNCEPĂTOR

MIHAI RĂDULESCU

CARTEA CREȘTINULUI ÎNCEPĂTOR

Editura RAMIDA
București
1996

Culegerea, tehnoredactarea computerizată, machetarea și grafica lucrării aparțin autorului

ISBN 973 - 9191 - 07 -X

CUPRINS

CARTEA CREȘTINULUI ÎNCEPĂTOR

DE CE SUNTEM NEFERICIȚI?

Mă uit în jur: numai suferință. Oameni cărora le este dor de odihnă sufletească. Părem condamnați la neliniște.

Oameni roși de remușcări, care își dau seama că le trece viața de pomană, care nu pot dormi din pricina viselor rele. Ați auzit cum țipă oamenii în somn? Vezi ditamai bărbatul, spătos, mușchiulos, înalt, cruce de voinic. Când țipă în somn o face cu glas pițigăiat de animal mic și speriat; de șoarece prins în cușcă. E un țipăt subțire, nefiresc, ce-ți bagă groaza-n suflet și ai vrea să nu-l mai auzi niciodată.

Oare dacă aveau pace, tot așa ar țipa? Da, dacă n-ar renunța la viața rea. Relele săvârșite ziua ne urmăresc nopțile. Spaima de a fi prinși asupra faptei neîngăduite, groaza dării în vileag, teama de mustrare sau pedeapsă, toate acestea izvorăsc visele negre și istovitoare.

Mi-au spus unii că le e frică să mai adoarmă, din pricina viselor ce-i deșteaptă, asudați, cu mușchii crispați, cu gura uscată ca iasca, cu dureri pretutindeni. De ce să fim atât de nefericiți încât să nu ne putem nici odihni?

Pentru că ne încălcăm întruna conștiința?

Dar nu numai cine-și încalcă glasul conștiinței are astfel de vise. Unii nici măcar nu sunt conștienți că au conștiință și tot sunt bântuiți de gânduri negre, din pricina neadaptării la viață.

Am cunoscut un borfaș care preferă închisoarea libertății, de cum se răcește vremea. N-are casă, n-are masă. Sătul de ploi, de zăpezi, de noroaie, de troiene, de viscol, de foamete, deîndată ce arată cerul a toamnă amară, 'ciugulește' orice din buzunarele oricui, astfel încât să se lase prins; are nevoie de adăpost la timp de iarnă și de o gamelă de mâncare caldă. 'Ogeacul' îi este pușcăria. Acolo stă ferit de crivăț. Viață cârpită cu ață. Nefericirea lui în libertate este grija zilei de mâine, spaima de suferințele fizice ale sărăciei. Se zbate ca peștele pe uscat. El este altfel nefericit decât cei despre care am vorbit până acum. Remușcările sale se datorează faptului că și-a irosit tinerețea fără să învețe vreo meserie, ci trăind pe apucate, din milă și din șterpelit, până ce i s-a părut prea târziu să mai învețe cum să-și câștige pâinea cea de toate zilele, până s-a lenevit, s-a descurajat, s-a împăcat cu o spurcată de viață dintre cele mai grele. Vorba aceea: viața tinereților, ca umbra ce trece - n-apuci s-o vezi și peșin o pierzi. Singurul lucru bun pe care-l știe este să-și tundă chilug colegii de celulă. Mai primește un supliment de fiertură pentru isprava aceasta.

Alții sunt bolnavi. Îi rod junghiurile; tusea le scormonește plămânii până scuipă sânge; sifilisul le mănâncă din carne; epilepsia îi tăvălește prin praf;

ulcerul le sfârâie stomacul; nebunia îi face de neînțeles. E un alt chip al nefericirii. Înaintează spre moartea timpurie, fără nici o nădejede. Așa cum se spune: boala intră ca prin roata carului și iese ca prin urechea acului. Degeaba s-au născut, se căinează; de pomană trăiesc. Nu cunosc decât suferință și durere.

Drept este că nici unul dintre aceștia nu se-ntreabă dacă ar putea fi și fericit. E un gând care nu le trece prin cap. *‹Fericirea? Ce prostie!...›*, sar de colo, dacă citesc aceste rânduri. *‹Scornirea unora care n-au ce face!›*, își zic. *‹Plimbă ursu' de-aicia, că-ți dogorește gura de minciuni...›*, mi-ar spune dacă m-ar avea la îndemână.

Dar eu nu le dau ascultare, ci-i întreb:

- DE CE SĂ FIM NEFERICIȚI, DACĂ PUTEM FI ȘI NOI FERICIȚI?

SUNTEM NEFERICIȚI PENTRU CĂ PĂCĂTUIM

Ce este păcatul? Păcatul este ceva atât de obișnuit pentru noi, că nici nu știm ce-i aia. De fapt, cu păcatul ne deșteptăm, cu păcatul trecem ziua, cât este de lungă, cu păcatul ne culcăm. În păcat trăim; păcate visăm. Din nefericire, omul care e stricat nu se teme de păcat, iar omul nărăvit rău,

tot la rău e gândul său. Păcat este tot ce săvârșim împotriva sănătății noastre trupești și sufletești; tot ce ne distruge și ne grăbește moartea. Răul ce și-l face omul singur, nimenea altul n-ar putea să i-l facă. Iar tot ce făptuim este împotriva sănătății noastre trupești și sufletești și ne grăbește moartea.

Adevărat e că ne vine greu să pricepem chiar și ce e împotriva sănătății noastre trupești. De ce ne e greu? Pentru că am fost învățați cu multe păcate de părinții înșiși, cum este acela de a bea până la pierderea minților, ei neștiind vorba: cu lăutari și cu masă, aduci pe dracul în casă. Câtor dintre noi nu ne-au dat părinții să bem alcool, de când eram de o șchioapă? Pe câți dintre noi nu ne-au învățat părinții să luăm țigara-n gură și să tragem fumul în piept? Câți nu ne-am văzut tații lovindu-le cu pumnii, cu bombeul, cu parul, ba chiar cu cuțitul sau satârul pe mamele noastre, ori aruncând după surorile noastre cu toporul? Câți n-am învățat de la părinții noștri să jucăm poker și zaruri, să ne pierdem nopțile, până ne-am gălbejit, ne-am istovit și ni s-au dus puterile? Am supt păcatul din pruncie, aproape în același timp cu laptele de la sânul mamei. De aceea păcatele deprinse de la părinți ni se arată a fi felul firesc de a trăi pe pământ, iar cine numește viața lor o viață păcătoasă ne jignește. Așa ni se pare. Doar se spune: cu ce dascăl lăcuiești, așa carte-alcătuiești.

Apoi am învățat păcate noi de la prieteni. Îi socoteam cei mai deștepți, cei care ne iubesc cel mai mult. Cu ei voiam să semănăm; lângă ei ne simțeam

bine. Ei doream să ne prețuiască. Aceștia ne-au învățat așa-numitele păcate ale cărnii. Și prin ei am ajuns să nu dăm doi bani pe cununie, nici pe nevastă. Mulți dintre noi, din pricina aceasta, am rămas fără copii; alții ne-am bătut joc de ei și i-am făcut, asemenea nouă - niște zdrențe omenești, niște păcătoși. De aceea e bun sfatul: nu crede nici la cămașă.

Prietenii ne-au învățat cu minciuna, cu furtul - dacă nu le-am deprins de la părinți. Ei ne-au învățat cu vărsarea de sânge. Ei ne-au ticăloșit. Ei ne-au preschimbat în animale. Cum? Prin pilda lor. Prin îndemnul lor. Prin amenințare. Prin bătaia de joc. Datorită lor am ajuns în temniță. Datorită lor ne-am pierdut sănătatea. Datorită lor ne-am pierdut sufletul. Datorită lor ne-am pierdut viața. Noroc că tot învățul are și dezvăț.

Cum să recunoaștem păcatele, la noi și la alții?

Va să zică, păcatul este un lucru atât de obișnuit, încât nici nu-l mai vedem. Totuși, pentru a ne feri de el, pentru a-l alunga de la noi, se cade să-l cunoaștem, așa cum, pentru a ne feri de ciupercile otrăvitoare, trebuie să le știm deosebi de cele bune. Cum s-o facem?

Păcatul are niște semne de recunoaștere.

☛ *Păcatul dezbină oamenii între ei.*

☛ *Păcatul e contra firii.*

☛ *Păcatul ne îndepărtează de ceea ce se numește virtute.* Mai limpede, păcatul ne îndepărtează de credință, de nădejde, de dragostea de oameni și de Dumnezeu; el ne împiedică să facem dreptatea, să fim înțelepți, să fim curajoși, răbdători, cumpătați, smeriți, miloși, iertători, buni, blânzi, sfinți.

Puțin mai târziu, le vom discuta pe acestea pe rând, să pricepem cum ne dăunează păcatul, lipsindu-ne de ele.

Dar până una-alta, să cercetăm bunătatea, una dintre virtuțile de care ne rupe păcatul. De câte ori, în copilărie, ca și la maturitate, n-am simțit câinoșenia oamenilor? De câte ori nu ne-a durut carnea bătută și sufletul căruia îi venea să creadă că ne vom da duhul curând, datorită răutății omenești? Cât tânjeam după o clipă de răgaz, să fim înțeleși de dușmanii noștri că suntem și noi oameni... Să fim lăsați în pace măcar un ceas, zece minute; să ni se dea un pahar de apă, o îmbucătură de pâine. Să ni se ungă o rană. Să ni se pună o prișniță. Să ni se spună o vorbă bună, de încurajare...

La fel și ceilalți cu care, la rândul nostru, ne purtăm ca niște zbiri, că ne sunt copii, neveste, părinți, ori străini, pe care-i socotim nimic, gunoaie, cât așteaptă de la noi aceștia, ceilalți, să încetăm de a-i chinui, să nu-i mai batem, să nu-i mai înjurăm, să nu-i mai înfometăm, să nu le mai luăm viața cu țârâita; dimpotrivă, să-i înțelegem, să-i mângâiem, să-i ajutăm, să le ușurăm durerea, să nu le vărsăm sân-

gele, să-i odihnim, să le astâmpărăm setea, foamea, cât așteaptă bunătatea noastră, de care noi n-am avut parte de la cei ce ne-au chinuit, cât o așteaptă, iar noi nu suntem în stare să le-o dăm, pentru că ne orbește păcatul! Iată de ce ni se cade să ne amintim că cine face bine bine găsește, cine face rău rău-l însoțește.

☛ *Păcatul întunecă mintea, strică simțirea și slăbește voința omului.*

☛ *Păcatul ne face fricoși.*

☛ *Păcatul ne aduce durerea și suferința.*

☛ *Păcatul ne murdărește sufletele.*

☛ *Păcatul ne conduce la nebunie și la moarte.*

Există un păcat strămoșesc. Să fim convinși că așa este. Doar ați auzit că sifilisul e moștenit nu numai de copii, ci și de nepoți și strănepoți. Copiii bețivilor sunt nebuni, se nasc orbi sau cu vederea foarte slabă. Sunt clienții paraliziei și ai pierderii minților. La fel orice păcat se răzbună și asupra urmașilor noștri, iar noi primim pedeapsa pentru păcatelor strămoșilor noștri, începând cu acela al întâiului om.

Există și un **păcat** al nostru, **personal.**

Cele mai grele dintre aceste păcate personale sunt:

☛ - *Necredința în Dumnezeu sau nepăsarea față de credință.*

☛ - *Ura împotriva lui Dumnezeu și a*

Bisericii.

☛ - *Deznădăjduirea de iertarea lui Dumnezeu și de mila Lui.*

☛ - *Lepădarea de credința ortodoxă*, pentru a alerga după cei ce-și zic "pocăiți", într-o sectă sau alta.

De aceste păcate mai ales să ne ferim, că ele nu se vor ierta nici în cer, dacă omul nu se ridică singur împotriva lor, să le sugrume măcar în ceasul al doisprezecelea.

Păcate strigătoare la cer sunt:

☛ - *Uciderea oamenilor* (aici intră și uciderea de prunci) și *sinuciderea.*

☛ - *Plăcerile trupești cele împotriva firii.*

☛ - *Asuprirea văduvelor și orfanilor.*

☛ - *Batjocorirea părinților și asuprirea lor.*

☞ **Cel mai mare păcat este crima.** A lua viața omenească înseamnă a împiedica definitiv, fără putința de a repara aceasta, un om, ca mine și ca tine, să se mai bucure de ceea ce i-a dăruit Dumnezeu. Pentru această faptă, în **Vechiul Testament**, nu exista altă plată decât aceea de a fi și tu împiedicat să mai trăiești. Iar Dumnezeu îl răzbuna pe acela care cădea victima ucigașilor. Iisus Hristos ne-a adus vestea că, în bunătatea Sa fără

margini, Dumnezeu poate ierta și crima, pentru care există păreri de rău.

Îți place să mănânci? Și celorlalți le place să mănânce. Îți place să bei? Și celorlalți le place să bea. Îți place să iubești? Și celorlalți le place să iubească. Îți place să dormi? Și celorlalți le place să doarmă. Îți place să te plimbi? Și celorlalți la place să se plimbe. Îți place să privești cerul, frunza verde, apa unui râu, focul jucăuș, un film? Și celorlalți le place să le privească. Îți place să asculți cântecul păsăretului? Și celorlalți le place să-l asculte.

Cum iei tu viața altcuiva și-l condamni să nu mai aibă în veci de veci aceste plăceri?! În acea clipă nu lui îi iei viața, ci ție-ți hotărăști să nu mai ai niciodată astfel de plăceri, pentru că vei fi pedepsit - nici o crimă nu rămâne ascunsă -, vei fi prins și nu vei mai avea niciodată norocul să mănânci ce-ți place, să bei ce-ți place, să iubești pe cine-ți place, să dormi cum și unde-ți place, să te uiți la ce-ți place, să asculți ce-ți place. Nu vei mai avea nici un drept. Ai ieșit din rândul oamenilor. Oamenii nu te vor mai primi niciodată între ei. Dumnezeu te-a văzut în clipa uciderii. S-a terminat cu viața ta atunci când ai luat viața altcuiva. S-a isprăvit definitiv. A lua viața cuiva este egal cu a te condamna pe viață, pe pământ; și cu a te condamna și după moarte, de n-ar rămâne mila preabunului Dumnezeu.

Când mânia te orbește până la a vrea să iei viața cuiva, mai bine ea ți-ar sparge inima-n piept și te-ar trânti mort pe jos, că numai viață nu mai este ceea

ce-ți rămâne. Mai bine te-ai damblagi. Iar dacă ucizi cu premeditare, adică gândind din timp cum ai s-o faci, mai bine ai fi aruncat între nebuni pentru tot restul existenței tale, că între cei fără judecată îți este locul.

Dacă ești gelos - și cine nu este măcar nițel? deși știe că bărbatul temător își învață nevasta curvă -, cum crezi că vei fi mai fericit, că vei recâștiga iubirea femeii îndrăgite, dacă-i iei viața? Nu e nebunie să crezi aceasta? Nu știi că dragoste cu sila nu se poate? Cum o vei mai iubi, dacă ai scurs sângele din arterele sale și ai prefăcut-o în hoit ce începe să putrezească pe dată? Cum s-o convingi că meriți dragostea ei, dacă mai întâi o omori? Ce, trebuie să te numeri printre proștii pentru care două-trei coade de topor curg din dragoste? Cu ce te va liniști sufletește, dacă ai băgat-o-n pământ? N-o vei căuta mintenaș, fără norocul de a o mai întâlni vreodată?

Atâta timp cât este vie, om ca tine, e cu putință să-și dea seama că tu ești acela care merită să fie iubit de ea. Astăzi ea zice: tu mori după mine și eu n-am habar de tine. Trebuie să ai doar răbdare să vină ziua de mâine. Dacă ești cu adevărat vrednic de acea iubire, ai timp s-o convingi de asta, să-i deschizi ochii asupra calităților tale, să lupți cu îndărădnicie pentru a-i câștiga dragostea. Dar prin luptă nu se înțelege nici ștergerea iubitei de pe fața pământului, nici a adversarului tău în dragoste.

Uciderea rivalului în iubire nu poate decât s-o îngrozească pe femeia în cauză, s-o scârbească, s-o

rupă de tine pe totdeauna. N-o va convinge cât de mult o iubești, ci că ești bolnav până la nebunie, că nu meriți nimic decât să fii scos din rândul oamenilor, că ești un pericol și pentru ea. Că trebuie cu orice chip să se ferească de a te mai vedea, că siguranța ei stă în a-și face urma pierdută și a te ști după zăbrele

Dragostea nu se împlinește decât în bunătate, blândețe, înțelegere. Dacă intervine violența între doi inși, ei trebuie să se despartă, deoarece cine a fost o dată violent, va mai fi și a doua oară. Cine e violent nu-l iubește pe celălalt, ci își iubește mândria și mânia mai presus de orice. Și nu poate decât să ne strice ca femeia iubită să-și zică despre noi: caprei îi cade coada de râie și ea tot bâzoi o ține. Nu uita ce ne învață cei bătrâni: păunul să tacă dacă vrea să placă...

Același lucru se poate spune despre tot omul care se lasă atât de covârșit de mânie și de orgoliu, încât, orbit, ucide. El nu-l ucide pe insul din fața sa ci, ridicând pumnul sau arma împotriva lui, își ia rămas bun de la viață. Întoarce-i spatele celui care te jignește, ori te rănește sufletește de moarte, pentru a nu-ți lua singur dreptul la viață, lovindu-l. Acesta este adevăratul semn al puterii tale: să-i întorci spatele; și nu a-l ucide. Omul stăpân pe sine este omul cu adevărat puternic, și nu acela care cade pradă cu ușurință, ca un copil, mâniei sale. Știm prea bine: cu răbdarea la necaz, nici un leac mai bun.

Dacă ucidem din gelozie, din mândrie, din mânie,

ucidem și pentru a fura, din lăcomie și iubire de arginți. Cel care o face, uită că astfel își răpește singur dreptul de a se bucura de ceea ce voiește să fure. Căci: carele a furat stupul, deși și-a scuturat trupul, dar albina din căciulă e de dovadă destulă. A fura este un lucru oribil, dar să fii atât de prost încât nici măcar să nu-ți oferi prilejul să profiți de furtul tău este de neînchipuit. Că pe hoț și pe criminal îi așteaptă cea mai cumplită pedeapsă. Și atunci la ce bun efortul, riscul hoțului, dacă partea, câștigul său, nu sunt decât munca silnică și remușcările? Să ținem seama de proverbul: hoț cu hoț se-ntâlnește mai lesne în pușcărie decât în negustorie.

Există unii care ucid pentru o făgăduință de bani, contra plată. Există plată ce să egaleze condamnarea pentru omor?!

Dar mama care, de frica părinților sau de a gurii lumii, își ucide pruncul?! În rușinea ei de a fi mamă fără a fi măritată, ea curmă o viața nevinovată, nebotezată, luându-i și dreptul de a se urca la ceruri, căci copilul n-a primit încă Sfânta Taină a Botezului. Cum nu se gândește că acel prunc ar putea deveni un mare doctor, salvator de vieți omenești? Un mare inginer, constructor de poduri pentru oameni? Un mare arhitect, clăditor de case pentru oameni? Un mare profesor, educator al copiilor? Cum nu crede ea în bunătatea lui Dumnezeu, care are grijă de fiece floare, de fiece vrabie, de fiece gâză, și nu speră că același Dumnezeu, va avea cu atât mai mult grijă de ea și de pruncul ei? De ce disperă? Adevărat,

înfruntarea, cu pruncul la sân, a părinților și a celorlalte rude va fi, poate, grea; cine știe? poate cumplită. Dar copilul trebuie apărat de mama lui și nu să i se ia viața. Decât să nutrească astfel de gânduri monstruoase, mai bine tânăra și-ar închipui pruncul crescut, venind grăbit la ea, pentru a-i împărtăși bucuriile sale, notele bune primite la școală, succesul la examene; iar mai târziu, sosind la ea, cu o fată de mână, să i-o prezinte pe aceea cu care va vrea să se căsătorească. Ce fericire mai mare pentru o femeie?!

Păcatele înșirate mai sus sunt născute din **păcatele de căpetenie.**

De **păcatele de căpetenie** trebuie să ne ferim mai întâi.

Care sunt ele?

☞ Mama tuturor păcatelor este **mândria.**

Mândria te înșală să crezi că ești mai presus de ceilalți oameni, de oricine; vorba aia: umblă pe drum cu alai și-acasă n-are mălai. Din mândrie, te amăgești că-ți este îngăduit orice, de la a sfida pe altul, până la a lua viața altui om. Mândria nu-ți dă pace până ce nu primești semnele supușeniei celorlalți. Te bucură să-i umilești, să le pui piedici, să-i insulți, să ți-i robești. E ca o boală a inimii: simți că-ți tresare ceva în piept atât atunci când ești mulțumit de tine, cât și când ești nemulțumit că ceilalți nu te laudă destul. Din această tresărire, urmează a crește un val de sânge ce urcă spre cap. Îl resimți atât de clar încât ți se încălzesc urechile, obrajii, creștetul, ceafa, îți ard

pleoapele, îți ia vederea. Urmează trezirea mâniei că nu ți se-nchină toți ca unui dumnezeu.

Ca orice păcat, orbindu-te, mândria te pune în pericol. Căci ea are de înfruntat totdeauna alte mândrii: mândriile celorlalți. Și nici o mândrie nu va da înapoi, să se dea bătută în fața altei mândrii. Ea vrea să învingă cu orice preț, că păduchele sătul iese în frunte. Nu rareori prețul tot ea îl plătește, pentru că se înfruntă cu puteri mai mari, cu dibăcii mai iscusite, cu șiretenii mai păcălitoare, cu împietriri ale inimii mai sângeroase. Mândria este aceea care ne conduce până în închisoare, că deseori, din mândrie scoatem cuțitul, din mândrie îl înfigem în pieptul celui din fața noastră. Mândria este sentimentul care ne vrea cel mai tare răul. Și este și cel mai greu de suferit la alții.

☞ **Iubirea de arginți** ne duce la furt. Prin "arginți" înțelegem banii și celelalte valori: bijuterii, obiecte pe care, vânzându-le, obținem bani. Pentru bani, mințim, înșelăm, furăm, ucidem. De ce? Pentru a ne mândri că-i avem și pentru a săvârși cu ei alte păcate, cum ar fi jocul de cărți, beția, desfrânarea, lenevia. Din iubirea de arginți vine zgârcenia, dar și dorința de a avea bunul altuia, că zgârcitul adună unde n-a risipit, dar nu se sfințește. Ea nu ne lasă să mai gândim că celălalt este om ca și noi și că are, ca și noi, dreptul să se bucure de agoniseala lui, că doar o viață i s-a dat și lui. Vrem ca agoniseala tuturora să devină a noastră, să ne-o însușim pe orice cale, fără a mai ține seama de omenie, de milă.

Iubind banul, nu mai încape în noi altă dragoste: jertfim femeie, copii, prieteni, părinți, pe noi înșine; zgârcitul și lacomul de bani linge până pune vasul cu fundu-n sus. Ne jefuim frații, de sânge și de inimă.

☞ Desfrânarea ne împiedică să iubim, să ne purtăm omenește, să fim oameni de cuvânt, să muncim, să fim respectați. Desfrânatul e arătat cu degetul, pentru că oamenii știu că dacă nu pleacă-n mahala cățeaua, câinii nu se iau după ea. Desfrânatu-și pune pecete de noroi în frunte, astfel încât să se adeverească zisa că la satul ce se vede călăuză nu trebe.

Desfrânarea încearcă să preschimbe toate câte le zărim în jurul nostru în mijloace ale plăcerii. Dar să țină seama de femeia despre care se spune: a plecat sulimenită și se-ntoarce terfelită! Pe câte nu le poate folosi desfrânatul, pentru a-și smulge plăcerea din ele, el le îndepărtează din câmpul celor văzute, de ca și când ele n-ar fi. De aceea, desfrânatul își îngustează nespus viața și - culmea! - își micșorează numărul plăcerilor, fiindcă numărul plăcerilor curate este mult mai mare decât își închipuie desfrânatul când le adună pe cele murdare. Iar destule dintre plăcerile alungate de desfrânat sunt mult mai răsplătitoare decât plăcerile chinuite ale desfrânării. Desfrânarea închipuie plăceri acolo unde s-ar cuveni să apară scârba, spaima, ferirea. Iată de ce desfrânarea trebuie luată ca o boală a imaginației.

Desfrânatul crede că toți oamenii sunt desfrânați

ca el. Aceasta nu este adevărat. Nu se îmbolnăvesc de desfrânare decât timizii, adică aceia dintre noi care n-au destulă bărbăție să înfrunte viața așa cum este, cu suișuri și coborâșuri, cu plăceri și neplăceri, cu bucurii și necazuri.

Se mai îmbolnăvesc de desfrânare fudulii ce-și duc mândria până la nebunie. Ei socotesc că vor putea schimba natura omului; iar dacă izbutesc aceasta, o schimbă în nebunie, în ceva ce distruge viața, ce te împiedică să mai trăiești altfel decât pentru desfrânare. Desfrânarea te robește. Nu mai ai alt țel decât împlinirea desfrânării iară și iară. Până la istovirea definitivă a forțelor înainte de vreme. Deoarece ceea ce dorește desfrânatul nu intră în scopurile vieții, el nu e niciodată satisfăcut, pentru că viața nu se poate pleca la poftele lui. Asta îl conduce la alcoolism și la droguri, pentru că simte nevoia să-și înăbușe patima care îl sufocă dacă nu e împlinită; se îndobitocește de frica acelei chemări pe care a crescut-o singur în sine și pe care n-o poate sătura, ea fiind contra firii, deci nu există pe pământ nici un mijloc de astâmpărare a ei și nici nu se poate inventa. Asta nu înțelege desfrânatul și de aceea este el atât de chinuit. Căci desfrânarea e la început plăcere; apoi devine caznă și caznă rămâne până la sfârșitul zilelor, de ajungi să tot plângi râsul de-astă vară...

Desfrânarea nu se poate săvârși fără să avem bani. Iar pentru a avea bani, furăm și după ce furăm ucidem, deci ne îndreptăm sigur către închisoare. Desfrânarea se săvârșește în tovărășia beției, a minci-

unii, a furtului, a crimei.

☞ Lăcomia, când este a pântecelui, ne îmbolnăvește că, știut este: astăzi să mănânci cât un bou, mâne ceri să mănânci cât doi. Și mai e adevărat că cine va mânca multă miere o să verse și fiere. Dar când este vorba despre lăcomia desfrânării, ea ne distruge de-a binelea. Când lăcomia este a poftei de avere, nu ne dă răgaz să mai viețuim liniștiți, ci ne ia somnul cu gândurile la cum să ne mărim avuția sau cu scormonirea altor răutăți noi la care să ne dedăm pentru a fura mai mult. Că lacomii sunt de unde n-are mărul coajă și cireașa sâmbure. Dar, cine nu se mulțumește cu puțin, pierde și cel mult, în primul rând pentru că lăcomia pierde omenia.

☞ Invidia ne mușcă și ne roade sufletul până la moarte. E limpede că pleacă din mândrie și din lăcomie și ne conduce la ura de moarte împotriva acelora care ni se pare că au mai multe ca noi, că sunt mai frumoși, mai deștepți, mai înstăriți, mai norocoși, că le merge mai bine, că se strecoară prin viață mai ușor. I se spune și **pizmă**. Și rar există cineva să o sufere la alții. Omul invidios e privit ca unul care n-are ce căuta acolo unde se adună cei cuminți și firești. El este invidios din neputință, din lăcomie, din mândrie. Ajunge să nu mai gândescă decât la ce au ceilalți, iar lui i se pare că n-are. Își pierde somnul din pricina bolii acesteia ce-l ia cu frig de la stomac, de parcă ar avea un șarpe acolo, și-i dă piele de găină ori de câte ori și-amintește ce fericiți sunt cei

pe care îi invidiază și ce fericit ar fi el să-i împiedice să mai fie fericiți... Deși cu pizma nu o scoate nimeni la căpătâi.

☞ **Mânia** e limpede pentru toată lumea că este aceea care ne face să vedem roșu înaintea ochilor, să nu mai judecăm, să săvârșim faptele cele mai necugetate, acelea pe care le vom regreta ani grei, dacă nu toată viața. Nu spunem că oarecine "vede roșu" de mânios ce e? Dacă are omul un dușman cumplit în el însuși, o fiară ce-i pândește în fiece clipă fericirea și i-o distruge, aceea este mânia. Copleșit de mânie, oricât de blând ar fi un om, se preschimbă într-o făptură necugetătoare.

☞ **Lenevia** ne împiedică de la orice bun ne-ar aduce munca, stăruința, voința. Ea se roagă: apropie-te crâng, depărtează-te câmp. Lenevia este cuibul sărăciei, că leneșul a visat că s-a-nghimpat și umblă la picior legat. Ea e pecetea nenorocirii viitoare, a nemâncării, a frigului, a batjocurii, fiindcă cine mișcă tot mai pișcă, cine șade coada-i cade și cine-n lene se târăște, norocul îl părăsește. Lenevia ne scurmă ca un vierme nevăzut, pe dinăuntru, ne depărtează de sforțările prin care am ajunge la bunăstare, la liniște, la mulțumire. Ne aruncă în brațele mizeriei, pentru că leneșul, la o treabă când se scoală, parcă are ouă-n poală. Omul leneș este disprețuit de oricine și nimeni nu se leagă tovarăș cu el, iar dacă nu și-a dat seama la timp cu cine are de-a face, se grăbește să curme prietenia, că leneșul îi încurcă pe toți și-i

împiedică să-și trăiască viața cu bucuriile pe care le aduc munca și roadele ei. Leneșul preferă acțiunii visarea. El, vrând desagii să-și golească, ca să scurteze din cale, de cu seară a plecat și în tindă s-a culcat. Dar vine clipa când până și visarea sărăcește și mintea leneșului se descompune, tot umblând cu gonitul vânturilor și măsuratul câmpurilor. Lenea e o boală ce duce la putrezirea voinței din fașă, e ca rugina: deseacă puterile mai mult decât munca. Leneșul nimic nu câștigă, ci toate le pierde. Toate trec pe lângă el. Niciuna nu se oprește alături de el, să aibă și el bucurii, așa cum e firesc pentru fitecine.

Toate cele de mai sus pot fi evitate. Cum? Nemaipăcătuind.

Ce ne înștiințează că păcătuim?

În cugetul nostru există o forță numită: glasul conștiinței. Acest glas îl auzim când săvârșim ceva împotriva lui Dumnezeu, a noastră înșine sau a aproapelui. Glasul conștiinței trezește mustrarea de cuget. O trezește, dacă nu suntem într-atâta de păcătoși încât să nu mai auzim deloc *glasul conștiinței.* Nu-l auzim astăzi, nu-l auzim mâine, dar el nu moare niciodată. Și atunci cînd ne așteptăm mai puțin, *glasul conștiinței* reînvie și ferească-l Dumnezeu pe acela care n-a voit să-l audă la timp, atunci când săvârșea păcatul: el se va chinui mai tare decât oricine. *Mustrările de cuget* sunt ca o vestire a

ceea ce va fi cazna de după moarte, pentru păcătoși. Mustrările de cuget ne împing la sinucidere, dacă păcatul este atât de înfipt în noi, încât uităm că există nădejdea de a a ne curăți și că Dumnezeu ne poate ierta, dacă o merităm prin faptele noastre viitoare.

CUM SĂ FIM FERICIȚI?

Fericiți nu putem fi decât dacă renunțăm la păcate, acum că știm să le recunoaștem. Această renunțare pare a fi un lucru tare greu. În lupta cu ele ne vom folosi de mai multe arme. Dintre acestea, cea mai de seamă este: **ajutorul lui Dumnezeu.** El ne e dăruit prin rugăciunea în care-l cerem. Despre rugăciune vom vorbi curând. Un alt reazim în efortul de a renunța la păcate este înlocuirea atracției păcatelor cu dorul de virtuți. Ce sunt acelea, vom afla mai departe. Dar până la acea discuție, se cuvine să pomenim motorul sufletesc prin care se înfăptuiește această înlocuire. Numele acestui motor este: **obiceiul** omenesc.

Nimic din fapta omenească nu e permanent dacă nu trece în obicei. "Nu pot dormi mai târziu diminețile", zice cutare, "pentru că m-am obișnuit să

mă scol la cinci jumătate". "Am încercat să nu mai fumez, dar cum fac ochi sunt obișnuit să aprind o țigară", spune altul. Făcând și refăcând un gest, spunând și repetând un cuvânt, tresărind la apariția cuiva și nestăpânindu-ne tresărirea de câte ori îl revedem, ne intră în *obicei* să tot tresărim când zărim chiar pe altcineva care-i seamănă, după cum gestul ne-a intrat în obicei, ori cuvântul cu pricina.

Obișnuința este cel mai bun prieten al omului, dar și cel mai neclintit vrăjmaș. E motorul sufletesc care înlocuiește voința. V-ați gândit vreodată cât de grea ne-ar fi viața dacă am fi datori să ne încordăm voința pentru fiecare pas pe care-l facem, pentru a mișca până și piciorul din loc? Dacă ar trebui să ne folosim de voință pentru a duce furculița la gură de câte ori vrem să mestecăm o îmbucătură nouă? Dacă am fi obligați să tragem de voință pentru a tăcea când vorbește altul?

Viața ne este mult ușurată prin aceea că orice învățăm, dacă este repetat un număr oarecare de ori (mai ales la același ceas), devine *obișnuință*. Și devenind *obișnuință,* apare fără gând, nici încordare a voinței, atunci când e necesar. Nu spune proverbul: tot croind, ajungi croitor?

Pentru a verifica această afirmație, încercați singuri cât este de adevărată. Încordați-vă voința ca, după deșteptare, după ce v-ați spălat, să spuneți în gând: "Doamne, ajută-mă!". Veți vedea că, dacă respectați ora când o faceți, timp de vreo zece-cincisprezece zile, fără să săriți niciuna, într-a șaisprezecea

dimineață, cuvintele acestei foarte scurte rugăciuni vă vor veni de la sine în minte la același ceas. Așa se naște *obiceiul cel bun.*

Dansăm, înnotăm, tighelim la mașina de cusut, cântăm la un instrument, batem la mașina de scris. Cum o facem? Nu ne gândim cum. Am învățat-o cândva; acum o practicăm în mod mecanic. Ne-a intrat în *obișnuință.* Fiecare deget știe cum să se miște. Ba și labele picioarelor. Corpul e obișnuit cu mișcările necesare. La fel și-n treburile sufletești.

Și deoarece lucrurile stau aidoma și-n treburile sufletești, e bine să aflăm cum deprindem *obiceiurile rele* ale păcatelor. Repetarea unui păcat creează *obișnuirea* cu el. *Obișnuirea* cu un păcat slăbește sensibilitatea. Slăbindu-ni-se sensibilitatea, *obiceiul* creat ne forțează să sporim intensitatea păcatului, pentru ca sensibilitatea noastră să continue a-l simți. Deci sporirea păcatului ne duce la patimă, că omul cel nărăvit rău, tot la rău e gândul său.

Spuneam, însă, că *deprinderile* pot fi rele sau bune. Prin repetarea faptelor virtuoase, acestea devin deprinderi bune. Cum *obișnuirea* scade din intensitatea sensibilității, bucuria faptei bune este, în timp, resimțită și ea mai puțin; deci, pentru a o resimți ca înainte, trebuie mărit numărul faptelor bune, ca și sporirea greutății în săvârșirea lor.

VIRTUȚILE

Ne vom folosi de această minunată unealtă a sufletului omenesc: obiceiul, pentru a înlocui obiceiul rău cu obiceiul bun, adică pentru a înlocui obiceiul păcatului cu obiceiul virtuții.

Ce este virtutea?

Prin virtute înțelegem puterea sufletească prin care biruim răul și făptuim binele. Prin virtute potrivim voința noastră după voința lui Dumnezeu, așa cum o cunoaștem din Sfintele Evanghelii, și, încordându-ne voința, trăim după poruncile lui Dumnezeu și legile Sale.

Virtuțile se împart în două; pe de o parte, virtuțile teologice; pe de alta, virtuțile morale.

Virtuțile teologice sunt: credința, nădejdea și dragostea.

Virtuțile morale sunt: *bărbăția, dreptatea, înțelepciunea, cumpătarea, smerenia, pacea, iertarea, bunătatea, blândețea, răbdarea, sfințenia,* care este cea mai înaltă dintre toate.

✍ **Credința este acea putere a sufletului, prin care Îl cunoaștem direct pe Dumnezeu, fără mijlocirea rațiunii, nici a sentimentului. Credința ne împacă simțămintele și gândurile, pentru că ne umple de starea fericirii de a sta în lumina lui Dumnezeu. Prin credință stăm de vorbă, fără**

cuvinte, în duh, cu Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel scrie: *"cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că se face răsplătitor celor care Îl caută"*(Evr. 11,6).

Prin credință pornim spre mântuire. Ea este virtutea religioasă care stă la temelia tuturor virtuților celelalte și ne ridică mai presus de toți oamenii, scoțându-ne din păcat. Credința este poarta prin care ieșim din noi către Dumnezeu, iar Dumnezeu vine către noi.

Dacă avem prea puțină credință, ea este întărită, și sporită prin rugăciune, postire, citirea cărților de evlavie ortodoxă, plinirea faptelor bune, intrarea cu gând curat în biserici, prin smerenie, prin dragoste pentru Dumnezeu și pentru toate câte le-a creat El, prin simțământul de recunoștință pentru frumusețea lumii, pentru sănătatea noastră și a celor dragi, pentru bucuriile ce ne sunt date-n viață..

Viața lăuntrică a creștinului este bogată în taine și lucruri de care suntem siguri, în succese și înfrângeri, în nădejdi și nesiguranțe. Această viață lăuntrică e în mișcare neîntreruptă, căci *viață* este. Scopul unic al mișcării vieții lăuntrice ortodoxe este cunoașterea lui Dumnezeu (aceasta fiind o treaptă a dragostei pentru El, iubirea tinzând să ne unească Celui care ne-a creat). Credinciosul, plămadă a Creatorului, îl slujește în lumea creată de EL; Îl slujește trăind după poruncile Sale, între frații săi, membri ai Bisericii, ai Trupului lui Hristos. Legăturile care se nasc între cei din urmă sunt, printre

altele, și legături de cunoaștere, ca oglindire a străduințelor lor de cunoaștere a Creatorului; ele constituie o formă a dialogului dintre membrele lui Hristos, și o oglindire a dialogului dintre credincios și Părintele său, și, pe mai departe, o oglindire a dialogului iubirii, din sânul dumnezeirii.

Cugetul deosebește două aspecte ale credinței: credința pe care se bazează legătura dintre oameni și credința care întreține legătura credinciosului cu Dumnezeu, după cum se scrie în: **Învățătura de credință creștină ortodoxă**, la care mereu recurgem, chiar dacă nu o vom mai cita. În acest dialog dintre om și om, uneltele cunoașterii sunt cele îndeobște recunoscute ca atare: simțurile, sentimentele, ideile și rațiunea, uneltele unor ființe ale lumii, cum am fost zămisliți.

În continuare, mă preocupă credința ca **mijloc de cunoaștere a lui Dumnezeu.**

Pentru a o înțelege astfel, însă, se cuvine mai întâi să urmăresc credința prezentă în dialogul dintre om și om, adică în *aspectul ei lumesc*, așa cum apare în termeni ca: *'încredere'*, *'încredințare'* și *'credință'* (într-un om), termeni folosiți de oameni în relațiile lor cu ceilalți oameni.

Încrederea este starea lăuntrică de siguranță resimțită în fața caracterului cuiva. Uneori înseamnă *credință*.

Să vedem cum apare acest cuvânt când e alăturat altora.

a) *A se încrede în cineva* sau *a acorda încredere cuiva* înseamnă a te lăsa condus, informat de cineva; a îngădui altcuiva să se preocupe de treburile tale; a socoti că altă persoană nu te înșeală, nu te minte, nu-și însușește avutul tău, nu te îndeamnă spre rele; a ști că altă persoană este cinstită, dreaptă, cu intenții bune la adresa ta și bine informată, serioasă, cu judecată dreaptă (*vrednică de toată încrederea*), că e sprijin bun, sfătuitor de nădejde, adevărat prieten (deși aceasta nu este obligatoriu: poți *avea încredere* într-un necunoscut) și să te porți conform cu acestea.

b) *A avea încredere(a) că* este mai mult decât "a avea nadejdea că", ori "a nădăjdui că". Cele două din urmă implică prea puțin temei pus în cele sperate, pe când *a avea încredere(a) că* implică siguranța totală. Termenul a fost înlocuit cu: *a avea încredințarea că* sau cu: *a fi încredințat că*, în care *'încredințarea'* a căpătat o înseninare a înțelesului, ca în cuvântul *'încredere'*.

Pot încheia cu: *încrederea* este o atitudine psihică ce te încurajează să îngăduiești altei persoane să se amestece în viața ta, să ți-o îndrume sau să ți-o organizeze. Să nu uităm că în Ardeal, prin *încredințare* se înțelege: 'logodnă', ceea ce arată atât încrederea acordată de logodnici unul altuia, cât și faptul că ei își îngăduie unul celuilalt să se amestece în viața fiecăruia.

c) *A încredința ceva cuiva* denumește acțiunea de a da un obiect de preț, pe un timp oarecare, mai scurt sau mai lung, ca unui om *vrednic de încredere,* care nu l-ar folosi, nici înstrăina, nici strica spre paguba ta. Această *'încredințare'* se face cu ideea că obiectul s-ar afla în mai multă siguranță la primitorul lui decât la oricine altul. Nu apare în nici un fel vreo temere pentru obiect.

A încredința ceva cuiva mai înseamnă a comunica o taină, a face o mărturisire de care depinde siguranța propriei persoane sau a altuia, fără teama că cel care o va afla o va folosi spre paguba ta sau a oricui. Deoarece, însă, spovedania aceasta e însoțită de specificarea acestui cuvânt *(îți încredințez un secret),* faptul că există temerea că s-ar putea să nu fie luat ca 'secret' e subliniat prin taina adusă în discuție de prezența verbului *'a încredința',* care încearcă să evite folosirea *'încredințării'* într-un fel fie necinstit, fie fără băgare de seamă.

A se încredința de/că înseamnă a dobândi, prin fapte sau prin zvonul lor, *'credința'* că un om, un lucru, o idee, o relație, o calitate ș.a.m.d. sunt bune sau rele, adevărate sau false, frumoase sau urâte sau oricum altfel. Această acțiune presupune ca înainte de ea să fi fost cu putință o opțiune privitoare la obiectul *'încredințării'*. Cum pentru statornicirea *'încredințării'* este nevoie de un eveniment, un gest etc. care să răstoarne părerea dinainte, ea e mai

puțin intensă decât *încrederea*', pentru că n-a pierit amintirea atitudinii psihice anterioare.

A încredința ceva cuiva este un semn de încredere, pe când *a se încredința de* implică temerea precedentă, care nu e trecătoare, ca și când s-ar spune: "nu ești om de nădejde"...

Credința (nu vorbim încă despre *credința în Dumnezeu*, care implică certitudinea), *credința* în alt om înseamnă "părere", "opinie", adică invers aproape decât înțelesul cuvântului când se referă la *credința în Dumnezeu*. Acest sens e mai limpede în: *a crede*, care este egal cu: "a nu fi sigur"; a simți că" s-ar putea să fie și altcumva, ba chiar invers'; "a bănui și a nu ști"; "a-ți închipui"; până și "a te îndoi". Dar înseamnă și 'siguranță': *credința* mea în el e nemărginită; acest sens e cel pozitiv, ce ne interesează.

Drept urmare, remarc trei trepte ale credinței omului în alt om: *încredințarea, încrederea* și *credința*. Sensul lor e urcător: *încredințarea* este cea mai depărtată de certitudine; *încrederea* se apropie mult de ea; *credința*, când se referă la Dumnezeu, este una cu certitudinea, când se referă la om, poate și ea să semnaleze siguranța Ele nu sunt înlănțuite una de cealaltă. Toate trei, repet, sunt așezări ale sufletului în raport de adevărul lumesc și nu de Adevăr, adică de Dumnezeu.

Care este rolul acestor sentimente, în dialogul permanent dintre oameni?

Credința în dragostea pentru tine a aproapelui îți proteguiește însăși existența. Să iau câteva exemple. Începând cu copilul și isprăvind cu omul vârstnic, departe de a putea experimenta caracterul dăunător sau folositor al faptelor, omul, cât este nematur, de cum inteligența sa începe să pâlpâie, se *încredințează* părinților după trup, ascultându-le sfaturile în privința hranei, a cum trebuie să se îmbrace, să vorbească, a purtării bune și rele. Această *încredere* (*credință* în dragostea lor), fiind confirmată de bunăstarea sa fizică, psihică și morală, se întărește. Dacă, prin absurd, ar fi infirmată de cea din urmă (cum se întâmplă, totuși, în familiile nesudate, ori din care lipsește duhul ortodox și frica de Dumnezeu), ea s-ar schimba treptat în *neîncredere*. Aceeași evoluție este de așteptat de la orice legătură de învățare născută între el și ceilalți inși apropiați. *Credința* pe care o are în profesori, în școală, îi înlesnește asimilarea unui număr foarte mare de cunoștințe din toate domeniile: științific, natural, filosofic, cultural. De n-ar fi ea, el n-ar putea purcede niciodată la verificările necesare unor înalte și riguroase demonstrații ale adevărurilor ce sunt predate - și ce reprezintă adevărurile rezultând din investigarea lumii făcută de înalți savanți -, fiindcă ele depășesc atât capacitățile intelectuale ale unor copii, cât și pregătirea intelectuală a majorității oamenilor ce nu au studii superioare de specialitate, ba chiar și pe ale acestora, dacă nu sunt savanți de

prim rang.

Ca adult, omul folosește, în continuare, *credința* în semenul său ca mijloc principal de cunoaștere a lui. De la schimbul inofensiv de cuvinte incluzând răspunsuri anodine la întrebări ca: "Ce mai faci? Unde mergi? Ce-ai mâncat?" și până la angajarea conștiinței într-o activitate de într-ajutorare, de alianță într-o acțiune, de doctrină politică, economică și așa mai departe, omul se bizuie pe *încrederea* că ceilalți, fiindu-i binevoitori, răspund cinstit și din adâncul sufletului chemărilor sale și nu mai verifică răspunsurile, când o poate face (de unde îi provin şi sumă de neajunsuri, oamenii nerăspunzând totdeauna cu cinste *încrederii* sale, ci mințindu-l, ceea ce, din punctul de vedere ce ne interesează în această carte, îl conduce pe om la săvârșirea multor păcate).

Îngăduind minții să dezvolte cele de mai sus, ajungem curând la concluzia că viața nici nu s-ar putea desfășura în societate, dacă mijlocul de cunoaștere cel mai des folosit n-ar fi *credința* în om. Dimpotrivă, viața s-ar curma din fașă.

Credința în semenul nostru este încurajată de instinct, este întărită de intuiție, este tonificată de afectele pozitive, este accentuată de rațiune prin argumentație sau probe. Paradoxal este, însă, faptul că tot instinctul o poate slăbi, tot intuiția poate sluji ca un semnal de alarmă datorită căruia ea să-și tempereze intensitatea sau să se preschimbe în neîn-

credere, tot afectele, dar cele negative, o pot anihila, tot rațiunea o poate slăbi sau desființa. Bineînțeles, aceste multiple procese pot fi urmărite într-o gamă foarte variată de nuanțe. În practica vieții, ele sunt întâlnite împletite. Deci *credința omului în om* este influențată de toate acestea și le influențează la rândul ei, ceea ce nu se întâmplă cu *credința* în Dumnezeu, aceasta fiind certitudine absolută.

Atunci când omul dobândește *credința în semenul său*, în aspectul ei pozitiv, el o recunoaște după pacea care o însoțește. Starea de spirit a siguranței îi este odihnă. Dar este o certitudine subiectivă. Am văzut în paragraful anterior de câte primejdii este încolțită și câte greșite înțelegeri ale realității își pun pecetea asupra ei, năpustindu-se din toate părțile să o păteze, din toate ungherele și umbrele lăuntrului. "*Cred* într-un om o viață întreagă", își spune careva, "și, într-o bună zi, *mă încredințează* că este neom. În acest caz, la ce bun *credința* în om?". Omul este supus greșelii. Iar Hristos ne îndeamnă să iertăm până-n pânzele albe. Dragostea, prin mijlocul iertării, vine în ajutorul *credinței în om*. Ne-am putea noi oare împlini, în calitate de creștini, dacă nu am crede în părinții trupești, în frații noștri după sânge, dar și după Hristos, în prieteni, în profesori, în sfinți, acești prieteni mai mari, în oamenii de omenie, în om și în omenire? Nu, pentru că n-am putea nici exista fără *încrederea* în oameni. Suntem oamenii oamenilor. Omul nimănui

nu e. Nu poate fi cunoscut ca persoană. El se elimină singur din dialogul interuman. El este, prin *încrederea* acordată, în mod inconștient, laptelui matern și tuturor oamenilor care-l formează și-l înconjoară. Iar dacă se numără printre acei dezmoșteniți rari care au fost alăptați de o lupoaică, el este prin *credința* oarbă ce i-a acordat-o din pruncie blândei fiare. În lipsa *credinței* în frații semeni pe care ni i-a dăruit Dumnezeu, n-am putea nici măcar ființa.

Credința în oameni poate fi îmbunătățită. Pricipalul țel al acestei perfecționări se cuvine să fie acela ca ea să nu fie tulbure. Prin *credința* noastră *în aproape* nu numai că ne apropiem integral de experiența sa de viață, dar îl și susținem să rămână în continuare exemplul ce a fost, ba chiar să se întreacă pe sine însuși. *Neîncrederea* nemotivată, cu alte cuvinte suspiciunea, va fi lațul agățat de picioarele oricărui avânt, va fi perechea de cătușe de pe mâinile aceluia care încearcă să înoate în apele *credinței în semenii săi*. Este adevărat că Adam a căzut. Dar Domnul nostru Iisus Hristos nu ne-a îndemnat să-i spionăm împejurările următoarei căderi, ci să-l ridicăm. Suspiciunea este egală cu un brânci dat celui neatent, cu o piedică pusă alergătorului destins. Suspiciunea este săparea unei gropi drept în spatele călcâielor acelui semen în care afirmăm a crede. Nu vom întâlni vrăjmaș mai mare al *credinței* decât suspiciunea. Dar suspiciunea este

rodul tocmai al celuilalt aspect al *cunoașterii prin credință*, al acelui sens discutat anterior: "cred că, se prea poate ca..., dar...". Atunci, cum vom ieși din dilemă?

Prin dragoste.

Am remarcat în mai multe rânduri că termenul *credință* are două înțelesuri: unul se referă la *'încrederea'* acordată unui om, altul la *'credința în Dumnezeu'*. Acum ne vom îndrepta atenția către cealaltă *credință*, **credinţa ca mijloc de cunoaştere a lui Dumnezeu,** căci *"Credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"*, ne învață Sfântul Apostol Pavel (Evrei, 11-1).

"Zis-a Avva Xantie: ‹Tâlharul pe cruce era; și dintr-un cuvânt s-a îndreptat. Și Iuda cu Apostolii era împreună numărat; și într-o noapte a prăpădit toată osteneala și s-a pogorât din ceruri în iad. Drept aceea, nimenea făcând bine să nu se fălească, căci toți cei ce s-au nădăjduit în sineși au căzut›", scrie în Pateric.

În acest scurt text, plin de înțelepciune, găsim jalonată întreaga materie pe care urmează s-o dezbatem. Ni se dau două exemple, antitetice. Unul este al unui tâlhar, despre care știm că a făcut mult rău în viața sa. Pentru aceasta, după legea din acele timpuri, își merita moartea pe cruce. Celălalt era unul

dintre însoțitorii Domnului; nu un simplu Apostol, ci economul tuturor Apostolilor; om de vază; sfânt între sfinți; ales, nu impus; nădejde a neamurilor. Cel dintâi, prin *credința* lui, s-a mântuit. Cel de al doilea, prin *necredința* sa, a pierdut toate. Moartea tâlharului era sorocită; dar el, prin ea, și-a dobândit viața veșnică. Moartea Apostolului (s-a sinucis, după ce l-a vândut pe Hristos) de nimeni nu era așteptată; și-a hotărât-o singur; iar prin ea, iadul a fost moștenirea lui. Când ni se spune că *s-a pogorât din ceruri în iad*, nu se face numai o referire la raiul ce-l aștepta drept răsplată, ci Iuda în ceruri chiar se afla, de pe pământ, Iisus Hristos găsindu-se alăturea de el. Iuda *credea* în El, deci Îl cunoștea. Îl cunoștea pe Dumnezeu. Că ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: *"Credința în Dumnezeu este același lucru cu Împărăția lui Dumnezeu"*. El continuă , dezvăluindu-ne că dacă ne cultivăm *credința "prin poruncile dumnezeiești, o facem să devină Împărăția lui Dumnezeu."* Va să zică, *"Împărăția lui Dumnezeu este credința dezvoltată prin lucrare. Iar Împărăția aceasta înfăptuiește unirea nemijlocită cu Dumnezeu a celor ce fac parte din ea"*. Înțelegem dar că din Împărăția lui Dumnezeu a căzut Iuda prin *necredința* sa; și tot în Împărăția lui Dumnezeu a pătruns tâlharul înainte de a muri, în clipa însăși când și-a

mărturisit *credința*, în viață fiind alături de Cuvântul lui Dumnezeu, pe propria lui cruce. Echivalarea dintre *credință* și Împărăția lui Dumnezeu se face în baza adevărului că **"ești ceea ce cunoşti"**; *credința* fiind un mijloc de cunoaștere spirituală directă, ea este calea către Împărăția lui Dumnezeu, în raport cu tăria *credinței*. Același Sfânt Maxim Mărturisitorul întregește adevărul de mai sus: *"Credința este o cunoștință ce nu se poate dovedi. Iar dacă e cunoștința ce nu se poate dovedi, atunci credința este o legătură mai presus de fire, prin care în chip neștiut și indemonstrabil ne unim cu Dumnezeu într-o unire mai presus de înțelegere."* Or, legătura dintre tâlhar și dumnezeire era una de acest tip: o cunoștință ce nu se poate dovedi. Iar această cunoștință s-a dobândit prin *credință*. "Doamne, existi! Prin Tine exist și eu..."

Credința este cea mai sigură dovadă a existenței lui Dumnezeu, pentru acela care *crede*. Ce vrea să însemne: 'dovadă'? Prin dovadă, prin probă, se înțelege ceea ce se poate înnoda într-un lanț de raționamente. Într-adevăr, dovada este acel ceva exterior care vădește că raționamentul este corect. Dovada, proba, certifică raționamentul, îi conferă greutate, certitudine. Iar **credința este o certitudine.** Deci, are valoarea unei dovezi. Mai mult, este o dovadă suficientă sieși; nu mai depinde de raționa-

mente pe care să le certifice, după cum deducem din cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul abia citate.

Credința seamănă într-un anume fel cu **glasul conștiinței.** Și în cazul uneia, și în cazul celuilalt, avem de-a face cu trăiri lăuntrice care nu depind de noi, ci care, deseori, ni se opun, de pe o poziție în contradicție cu personalitatea noastră deformată de păcat. Și una, și celălalt, sunt acreditate de un nu știu ce categoric care ni se impune ca prezență a unui adevăr imuabil. Semnalarea acestei similitudini are o însemnătate mai mare decât poate fi cuprinsă la prima vedere. Nici *credința,* nici *glasul conștiinței* nu se învață nici din cărți, nici de timpuriu, pe cale orală. Sunt în noi de la bun început. Sigur, se intensifică sau se estompează datorită influențelor mediului. Dar nu pot fi amuțite definitiv.

Am subliniat această apropiere, deoarece **glasul conștiinței** s-ar zice că desfășoară în timp, și la momentul propice, glasul strămoșului Adam, cel de dinainte de cădere, înscris în noi de înțelepciunea lui Dumnezeu; el corespunde, în același timp, și celui mai înalt ideal posibil de conceput ca finalizare a umanității, în sensul asemănării cu Tatăl. A doua rațiune pentru care am făcut-o este următoarea constatare: cu cât este *credința* mai puternică, cu atât mai puternic se face auzit **glasul conștiinței,** ca și când ar înflori și s-ar hrăni cu tăria celei dintâi. Ele se află în raport direct proporțional. Este ca și cum **credința** ar constitui o sursă de alimentare cu energie a manifestării acelei programări a ființei umane (pro-

gramare însoțită de o completă autonomie a ființei umane față de ea). De ce să fie ea întărită de către *credință*? Pentru că dintre toate trăirile credinciosului, *credința* este singura sa legătură directă cu Dumnezeu, autorul acestei finalizări așteptate și al manifestării ei (iubirea socotind-o o treaptă superioară, mai rar întâlnită).

Credința, ca să ne întoarcem la ea, este singurul mijloc de cunoaștere a lui Dumnezeu, care impune o certitudine: ***este***. Ea mângâie setea de absolut a creștinului. Aduce cu sine lumina sau, mai precis: luminarea. Este puntea la capătul căreia te întâmpină Dumnezeu, în Împărăția Lui. Iar pe această punte lunecă în valuri luminescente limpezimile înalte ale Harului. Căci *"credința este o punte de legătură, care înfăptuiește unirea desăvârșită, nemijlocită, și mai presus de fire a celui ce crede cu Dumnezeu cel crezut"*, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Dar și la acest nivel al *credinței,* ca legătură cu Dumnezeu, Sfinții Părinți ne grăiesc despre două trepte sau aspecte ale *credinței*: *"mintea care începe să se înțelepțească (să filosofeze) în cele dumnezeiești, începe de la credință și, trecând prin cele de la mijloc, sfârșește iarăși la credința cea mai de sus"*, scrie Talasie Libianul și Africanul. Și ca să se vădească faptul că nu sunt două *credințe,* ci două trepte,el se exprimă, pentru

mai ușoara înțelegere: *"La începutul înțelepciunii, e văzută frica care e la urmă. Iar la sfârșit, iubirea care e la început."* În practică, el vorbește de două capete ale drumului: *"Mintea, începând să se înțelepțească (să filosofeze) de la credința cea mai apropiată, sfârșește la teologia (cunoștința de Dumnezeu) de dincolo de orice minte, care este credința ce nu se mai uită și vederea celor nevăzute".* Teologia pomenită de Talasie este dobândită prin unirea cu Dumnezeu întru iubire, nicidecum aceea rațională, academică, ce nu se poate lămuri decât conform limitelor judecății.

Pentru noi, pentru creștinii ortodocși, rolul cunoașterii prin *credință* este de prim rang, aceasta fiind o cunoaștere duhovnicească experimentală individuală (dar întotdeauna conformă Tradiției și găsindu-și izvorul împrospătător în Biserică). *Credința* este calea cunoașterii desăvârșite realizată prin unirea totală a ființei în iubire.

Dintre toate mijloacele de cunoaștere a lui Dumnezeu, *credința* fiind unicul care ne dă certitudinea prezenței lui, ea înscrie omul într-un univers al bucuriei neîntrerupte. *Cu noi este Dumnezeu,* răsună glasul obștei credincioșilor. Nădejdea este duhul *credinței.* Datorită *credinței,* credinciosul nu este o ființa statică, ci una în mișcare: el pășește, să străbată puntea. Cât de bine se străvede aceasta în

poziția ortodocșilor în biserică: ei stau drepți, gata de marea plecare către Dumnezeu. *Credința* îl așează pe om pe un pământ creat pentru el și dat lui spre folosință, dar și spre răscumpărare, într-un cosmos creat, decăzut prin căderea lui Adam și a cărui mutație pe verticală o mijlocește tot credinciosul răscumpărat de Hristos. Datorită *credinței*, credinciosul a dobândit cel mai nobil simțământ ce vibrează sub soare: el este co-răspunzător, alături de Creatorul său. *Credința* îl sprijină pe omul credincios, îl întărește, îl face să triumfe. *Credința* este garanția păcii lăuntrice și a celei obștești. **Credința este calea spre Dumnezeu.** *"De poți crede, toate sunt cu putință pentru cel credincios"*, scrie Sfântul Evanghelist Marcu.

Nădejdea este virtutea care ne șoptește că relele prin care trecem pot fi depășite. Ea se naște din credința în bunătatea fără margini a lui Dumnezeu, Care nu va ține seama de păcătoșenia noastră ci, după bunătatea Lui, ne va scoate din încercările ce ne copleșesc. *Nădejdea* poate fi asemuită cu ancora ce ține locului corabia ființei noastre, surprinsă de talazurile vieții, și n-o lasă să se scufunde sau să fie purtată de furia lor în largul zbuciumat. Datorită *nădejdii* putem înainta spre viitor, oricât de întunecos ni se pare prezentul. Experiența vieții ne arată cât de adevărat este *glasul nădejdii* care ne șoptește că **tot rău-i spre bine**, căci timpul rezolvă

toate necazurile. De asemeni, *virtutea nădejdii* ne mângâie în toate restriștile, fiindcă ea înfățișează ochilor un mâine mai luminos, mai puțin apăsător, mai odihnitor, și ne murmură că lumea nu se sfârșește cu nenorocirea pe care o trăim în acea clipă. *Nădejdii* i se datorează focul dârz al hărniciei, răbdarea cuminte în fața suferințelor și a durerii, ea ne mângâie și ne liniștește când suntem cel mai tare loviți. *Nădejdea* trebuie cultivată în suflet pentru că îi este la fel de prețioasă acestuia cum îi e hrana trupului, cum este benzina pentru un motor, că omul din popor zice: inima fără nădejde, ca săgeata fără arc. Fără *nădejde* în viitor, nu există înaintare, nu există spor, nu există poartă prin care să fugim din starea îndurerată a prezentului.

Păcatul împotriva Duhului Sfânt al deznădejdii este opus virtuții nădejdii.

Omul care nu cunoaște dragostea de Dumnezeu, de semeni, de lumea creată de Dumnezeu, nu cunoaște cea mai însemnată **virtute religioasă: iubirea.**

Dacă există o frază în Evanghelie care să rezume toată scrierea sfântă, ea îi aparține Sfântului Evanghelist Matei. Sună astfel: *"Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima (...) și pe aproapele tău ca pe tine însuți. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii"* (22, 37-40). De ce ni se dă acest sfat?

Pentru că ***"Dumnezeu este iubire"***, cum a spus Sfântul Evanghelist Ioan (I, 4, 8, 16). După pilda lui Dumnezeu, însăși religia noastră, creștinismul, nu este altceva decât *iubire*, **iubire de Dumnezeu, de aproape, de lumea creată de Dumnezeu;** *creștinismul este iubire și sete de iubire*, fiindcă Dumnezeu fiind *iubire*, trăim setea de Dumnezeu ca pe o sete de *iubirea* Lui.

Iar acela dintre noi care nu resimte *iubire* pentru Dumnezeu și pentru semenii săi, încă nu a devenit om; el respiră tot în lumea animalelor, a dobitoacelor fără minte, nici simțire. El este mai puțin decât animalele înseși, deoarece avem atâtea pilde din viața câinilor, de exemplu, de dragoste nețărmurită pentru stăpân, pentru om. Și atunci, cât de jos este omul însuși care nu știe, nu poate, nu vrea să iubească, acela care face rău semenului său, împotriva *poruncii dragostei*, acela care minte, vicleneşte, înșală, fură, ucide?!

Dar el trebuie să aibă nădejdea că se va îndrepta. Dumnezeu voiește ca toți să trăim în pace, în bună înțelegere, în *dragoste*; pentru toți este loc între creștini. Ortodoxia ne așteaptă cu brațele deschise, să ne învețe purtarea creștinească prin care vom dobândi fericirea mântuirii, fericirea pe pământ și în ceruri.

Ce însemnează iubirea creștină a fiecărui om pentru fiecare om ne-a arătat-o Dumnezeu însuși, care s-a întrupat pentru iertarea păcatelor tuturor oamenilor și a primit pentru aceasta să fie răstignit, luând

asupra Sa toată suferința omenească, din *dragoste*.

Iubirea noastră pentru Dumnezeu n-o putem vădi decât după pilda Lui, adică iubind oamenii până la jertfă. De pomană zicem că-L iubim pe Dumnezeu, dacă facem rău oamenilor, dacă hrănim păcatul opus *iubirii creștine*, adică ura. Apostolul Ioan spune: *"Dacă zice cineva: ‹iubesc pe Dumnezeu›, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu-l iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească"* (I, 4, 20). *Dragostea de Dumnezeu* înseamnă *dragoste* de aproape și în afara *dragostei* de aproape nu există *dragoste de Dumnezeu* și nu există mântuire.

"*Iubirea creștină* este: religioasă, părintească, jertfitoare, mângâietoare, lucrătoare, mântuitoare, blândă, statornică, bună, sfântă, față de Dumnezeu și față de oameni". Ochiul trupului bine vede, dar al dragostei cu mult mai bine.

Dacă celelalte virtuți sunt omenești iubirea este o virtute dumnezeiască și prin ea ne împărtășim din Dumnezeu. *"Precum v-am iubit și Eu pe voi, așa să vă iubiți și voi unul pe altul. După aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi"* (Ioan, 13, 34-35).

Tocmai deoarece *iubirea* este o virtute dum-

nezeiască, ea este cel mai greu de înfăptuit. Noi, oameni obișnuiți, pe puțini dintre cei apropiați îi socotim vrednici de *iubire*. Deobicei, sentimentul nostru față de aproape este unul grav și jignitor: indiferența. Această atitudine arată cât suntem de mândri, căci socotim că putem noi judeca dacă cineva merită *iubire* sau nu. Judecata aparține numai lui Dumnezeu; noi n-avem voie să judecăm. Iar Dumnezeu a vădit că toți oamenii merită *dragostea* Sa. El a murit pentru toți oamenii, în chinuri cumplite: pe cruce. Și, înviind, pe toți oamenii i-a mântuit, cu o dragoste egală, egal împărțită între fiii Lui, indiferent dacă aceștia o meritau sau nu.

Pentru a înțelege că nu meritul este cel care stârnește *dragostea*, să coborâm de la *iubirea creștină* la aceea lumească. De câte ori și câtor bărbați nu li se întâmplă să iubească fără nici o reținere femei care sunt departe de a le merita dragostea, care îi înșală pe față și pe toate drumurile, îi batjocoresc, îi folosesc pentru a-și îmbogăți dulapul cu rochii, pentru a fi scoase la restaurante, fără să dea în schimb puțină recunoștință, fără ca măcar să răsplătească sacrificiile ce se fac pentru ele, prin a sta alături de bărbatul care le adoră. Aceeași purtare o cunosc și multe femei din partea unor bărbați care nu le știu prețui iubirea. Înseamnă asta oare că, deși cel care iubește este conștient că cel iubit nu merită atâta dragoste, nu-l mai iubește? Nu. Nu înseamnă că nu-l mai iubește, pentru că dragostea nu e răspun-

sul la meritul celuilalt, ci este o revărsare din prea plinul de iubire al sufletului nostru. Se rușinează cel ce iubește, dar nu poate să urască.

Am ajuns la cel mai de seamă gând: dragostea este o revărsare din *prea plinul de iubire al sufletului*, o revărsare a iubirii cu care ne-a umplut Dumnezeu pentru a putea iubi toți oamenii, așa cum și El ne iubește pe toți.

"Dar dacă nu simt această dragoste pentru semeni?", mă puteți întreba. Nu voi spune că sunteți mai răi ca mine, nici ca ceilalți, pentru că toți suntem nedesăvârșiți și nu putem iubi în măsura în care ne iubește Dumnezeu. Dacă vreți să iubiți și încă nu puteți, purtați-vă cu semenii de ca și când i-ați iubi. Știți prea bine cum te porți când iubești: înțelegi, ierți, te stăpânești, rabzi, ești bun, blând, mângâietor; ești și frate, și părinte și copil, într-unul singur. Ești odihna semenului, nu ca albina-n gură cu miere și-n coadă cu ac și fiere... Ești sfatul lui cel mai bun. Ești îndemnul lui la nădejde. Ești bărbăția lui. Te faci toate pentru el, ca să fie fericit. Încercați să procedați astfel; *dragostea* va veni de la sine. Și rugați-vă să iasă răutatea din voi și să vă umpleți de dragoste. **Dumnezeu vă va da iubire.**

Dacă ne este greu să ne iubim semenii, cât de greu ne este să ne iubim vrăjmașii!... Și, totuși, cine face bine bine găsește, deși nu e neadevărat când se zice: fă bine să-ți auzi de rău, dar e sigur că cine face rău rău-l însoțește și cine pe altul blestează, urgii asupra lui cheamă.

Cum să-l iubesc pe acela care mă bate?! Cum să-l iubesc pe acela care mă schingiuiește?! Cum să-l iubesc pe acela care mă jefuiește?! Cum să-l iubesc pe acela care face rău copiilor mei, soției mele, părinților și fraților mei?! Cum să-l iubesc pe acela care se lăfăiește în averea mea?! Cum să-l iubesc pe acela care mă împiedică să trăiesc cum vreau sau, măcar, omenește?! Cum să-l iubesc pe acela care-mi ia pâinea de la gură?! Cum să-l iubesc pe acela care mă îmbolnăvește, mă lasă infirm?! Cum să-l iubesc pe acela care mă înrobește?! Cum să-l iubesc pe acela care-i învrăjbește pe toți împotriva mea?! Cum să-l iubesc pe acela care mă alungă din casa mea, din pricina căruia rămân fără adăpost?! Cum?!!!

Dumnezeu iubește pe cei care Îl urăsc și nădăjduiește că–și vor da seama ce fac, se vor pocăi și vor deveni blânzi ca mieii, că se vor reîntoarce la El, că-și vor cere iertare și vor deveni cei mai iubitori, cei mai blânzi, cei mai cucernici, precum fiul risipitor, din parabolă.

Și noi trebuie să facem la fel. "Dar cum?!!!", repetăm, negăsind în noi puterea nici pentru a ne închipui că ne-am putea iubi dușmanii... În acest caz, să ținem seama că dacă faci răul, rău găsești.

Văzând în vrăjmași oameni, oameni cu suferințe, suferințe cum au toți oamenii, cu beteșuguri, cu infirmități, cu necazuri, cu dureri, vom izbuti să ne apropiem de ei cu înțelegerea, ba și cu sufletul. Beteșugurile, infirmitățile, necazurile, durerile lor, ei le țin ascunse sau dacă nu le țin ascunse, poate că nu

le cunoaștem noi, care le cunoaștem doar dușmănia. Să recunoaștem în ei oameni ca și noi. Să ne amintim relele pe care noi le-am făcut altora și să ne întrebăm dacă am primit ură sau dragoste pentru acele rele săvârșite. Am primit ură; nu spune vorba populară: azi faci rău cuiva, mâine altul ți-l întoarce? Iar ura aceea ne-a îndârjit, ne-a împietrit, ne-a otrăvit viața și i-am răspuns cu altă ură, a noastră; astfel viața ne trece numai în ură, ceea ce este cumplit, căci viața ar putea fi și frumoasă.

Mai mult, după cum ne-a învățat Iisus Hristos, să-L vedem în fiecare semen pe El. Nu-L vom vedea pe El în semenul nostru, când acesta poartă chipul dușmanului, ci ne vom strădui să-i vedem al doilea chip: chipul lui Hristos, un chip de care el a uitat. Îi vom arăta *dragostea,* amintindu-i că și el Îl poartă în sine pe blândul Iisus, că și el s-ar putea vădi frate și creștin și că noi ne grăbim să ne purtăm creștinește, frățește cu el, pentru a-i ușura și lui să redevină om și creștin. Iisus ne-a învățat să nu ne culcăm până ce nu ne împăcăm cu cel cu care ne-am certat în cursul zilei. Așa să facem, oricât de slabi suntem și oricât de greu ne vine.

Să începem prin a întinde mâna celor apropiați, părinți, nevastă, frați, veri, prieteni, cu care ne-am certat, deși poate nu ne este ușor la început, că răul lesne îl faci, dar binele anevoie. După ce luăm acest bun obicei, să trecem la a ne cere iertare de la cei care nu ne sunt apropiați sau a le propune uitarea cuvintelor rostite la mânie; să fim asemenea aceluia care

unde găsește răul, pune bine; dar să n-o făptuim așa cum iau în zeflemea zicalele: de prea mult ce mă iubește, ca cocoșul mă chiorăște, ori: mă iubește ca sarea-n ochi, nu! Amintiți-vă despre cele spuse cu privire la obișnuință. Bizuiți-vă pe ea. Creați-vă obiceiul de a lăsa să treacă de la voi. Ce veți pierde? Mândria? Și mândria cui folosește, dacă ne aduce numai neajunsuri? Nu-i mai bine să uităm de mândria noastră și, cu demnitate cuminte, să nu-i reproșăm celuilalt că poartă vina neînțelegerii, ci să ne-o asumăm? O facem pentru un scop superior mândriei: pentru a câștiga *dragostea creștină* care, ținem minte: este o virtute a lui Dumnezeu și e virtutea cea mai aleasă. Procedând astfel, devenim oștenii lui Hristos, căci luptăm pentru *instaurarea iubirii între oameni.* Dar să ținem minte că zicând numai 'miere', gura nu se face dulce. Mântuitorul a spus: *"Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blesteamă, faceți bine celor ce vă urăsc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri"* (Matei, 5, 44-45).

Cel mai frumos text ce a fost scris vreodată pe pământ îi aparține Sfântului Apostol Pavel. E un capitol din **Întâia Epistolă către Corinteni** și privește dragostea. După ce-l înțelegem, s-ar cuveni să fie învățat pe dinafară de fiecare dintre noi, altceva mai minunat negăsindu-se tipărit niciunde și nici altceva de mai mare folos.

"1. De aș grăi în limbile oamenilor și ale

îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

2. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

5. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

8. Dragostea nu cade niciodată. (...)

13. Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea."

Virtutea ce ne înlesnește să deosebim binele de rău, folositorul de nefolositor, ceea ce este în

favoarea sănătății noastre de ceea ce ne aduce boală, este aceea a **înțelepciunii,** fapt pentru care se zice că mai bine un dram de minte decât o oca de noroc. Trei cărți ale **Vechiului Testament** sunt dedicate acesteia. *Înțelepciunea* trebuie neapărat s-o dobândim, chiar dacă simțim că ne fuge pământul de sub picioare de greu ce ne este; să nu uităm că arde moara, dar și șoarecii se prăpădesc; cu alte cuvinte, oricât de anevoios ne e să devenim înțelepți, pe calea aceasta vom scăpa de păcate. Să ne cufundăm cu toată ființa în deprinderea de a fi mereu înțelepți, că arzând numai doi tăciuni, nu se pot face cărbuni. Azi o dată, mâine o dată, o s-o scoatem la liman. Să ne învățăm a bate nucile până nu pică frunza, adică până-i prea târziu.

Cea mai de seamă învățătură pe drumul înțelepciunii e că boul se leagă de coarne, iar omul de limbă, că cine are limbuția, e mai grea decât beția. Nu e de dorit s-ajungem a pricepe pe pielea noastră că limba lungă ușor se scurtă. Cel puțin, cât privește femeile, e cu spor să afle că muierea limbută dacă-i și rea, dintr-o vorbă ridică mahalaua-n cap. Limba strică omenia și-ți aduce doar dușmani.

Apoi, ce glăsuiești să aibă cap și coadă, pentru ca să fii ascultat și urmat, nu să ți se-ntoarcă: îmi vorbești una de la răsărit și una de la apus, cu alte cuvinte: nimeni nu poate lega una cu două spusele tale și zadarnic faci spume la gură că nimănui nu folosești.

Omul înțelept își caută reazim în Dumnezeu și

fuge de cel rău. El aleargă departe de cei ce făptuiesc răul și nici sfatul nu voiește să li-l asculte, dar mi-te să fie părtaș la viața lor. Cine își pune mintea cu nebunul este mai nebun. Înțeleptul trage pe lângă biserică, să învețe din școala ei; și sfatul ei cel bun îl caută, pentru a trăi o viață liniștită și ferită primejdiei. Îi lasă pe nebuni între dânșii și-și caută prietenii între cei pașnici, cinstiți, drepți, buni, blânzi și, mai presus de orice, înțelepți. Prietenii e bine să ne fie mai vârstnici și mai cuminți decât suntem, pentru a învăța de la ei cum să trăim; și mai bine un vrăjmaș înțelept, decât un prieten nerod.

Înțelepciunea ne amintește că mai avem o viață după moarte și că nu trebuie să plătim atunci răutățile de acum. Să ne ferim de orice faptă necugetată, ci întruna să ne amintim că putem fi mai buni.

Să ne străduim a înlocui nedreptatea pe care o săvârșim cu o *purtare dreaptă,* în vederea împăcării oamenilor cu care avem de-a face. Le vom dobândi stima, dragostea și ne vor răspunde tot cu **dreptate,** din recunoștință, după cum sună zicala: cine face bine bine găsește, cine face rău rău-l însoțește. *Dreptatea* este ceea ce apreciază oamenii cel mai mult la un semen de al lor, pentru că datorită nedreptății ei cunosc multă suferință. De aceea - respectându-se, dealtfel, învățătura scripturistică - se socotește că cine face, lui își face, cine dă, lui își dă, cine face tot la rele, el nu scapă de belele, cu ce

măsură măsori, cu aceea ți se va măsura, pentru a se împlini duhul dreptății. Omul socotește că dreptatea totdeauna iese ca untdelemnul deasupra apei. Aceasta este pricina pentru care se spune că dreptul de auzul rău nu se teme. Dreptatea este atât de prețuită încât pentru semenii noștri e mai bine puțin cu dreptate decât mult cu strâmbătate.

Deoarece viața este plină de primejdii și de greutăți, avem nevoie de multă bărbăție, nu numai pentru a le înfrunta, ci și pentru a le răbda, când nu pot fi ocolite sau evitate.

Cumpătarea la mâncare, băutură, îmbrăcăminte și purtare ne păzește de toate necazurile aduse după sine de lăcomie și desfrâu, în primul rând de viețuirea în penitenciare.

Smerenia, virtute foarte însemnată nu e același lucru cu starea umilinței. Omul smerit e conștient de puțina lui putere în fața dumnezeirii. Smerenia derivă din buna cuviință și din înțelepciune. Ea e rezultatul priceperii că nimic nu suntem, dacă Dumnezeu nu ne sprijină.

Mila este esențială în trăirea creștinului, cu atât mai mult cu cât de milă avem nevoie și noi, la tot pasul, de mila semenilor și mai cu osebire a lui Dumnezeu.

Asupra **virtuţii iertării** vom insista când vom discuta despre rugăciunea *"Tatăl nostru"*.

Nu e cu putinţă să ne închipuim viaţă fără răbdare. Nerăbdătorul pierde atât încrederea oamenilor înţelepţi, cât şi orice câştig. Numai cel care ştie răbda mai îndelung are sorţi de izbândă, deoarece cu răbdarea o duci departe, altfel zis: cu răbdare şi cu tăcere se face agurida miere. Îndelung răbdătorul îşi ascute şi voinţa, tăcerea, puterea întârzierii de a acţiona, pentru a aştepta momentul potrivit victoriei.

Dacă adăugăm celor de mai sus **blândeţea** şi **bunătatea**, ne aflăm pe **calea sfinţeniei, care este virtutea desăvârşiţilor.** *Sfinţenia* ne apropie de Dumnezeu cel mai mult, până la contopirea cu El.

O CALE SPRE FERICIRE ESTE ÎMPLINIREA DATORIILOR

Datoriile creştinului

Datoriile noastre sunt astfel chibzuite încât să ne asigure fericirea. Ele ne asigură fericirea noastră şi nu pe a altcuiva deşi, dacă ni le îndeplinim, de fericirea noastră se pot bucura şi alţii

sau chiar poate depinde fericirea altora. Aceasta deoarece omul a fost creat pentru a viețui dimpreună cu semenii săi, în familie și în afara ei, în Biserică și în lumea lui Dumnezeu.

1. Cea dintâi datorie a unui creștin este să se îngrijească de trupul său, prin curățenie, printr-o hrană îndestulătoare, dar nu lipsită de cumpătare, printr-o îmbrăcăminte ce să-l apere de frig și umezeală, printr-o locuință potrivită sănătății, prin ferirea de boli și tratarea lor, prin acordarea unui somn suficient și prin evitarea tuturor păcatelor ce distrug organismul, cum sunt patima beției, a fumatului, a drogurilor și desfrânarea. El e dator să trăiască civilizat.

2. A doua datorie a creștinului este față de inteligența sa, pe care trebuie s-o cultive, străbătând toate treptele școlarizării și neîncetând să învețe pe tot parcursul vieții. El trebuie să devină un om de cultură înaltă, să știe să se bucure de tot ce a creat omul în continuarea Creației lui Dumnezeu și să folosească această cultură pentru binele omului, s-o transmită tuturor acelora cu care are de-a face, pentru a le înlesni o cale de îmbunătățire; mai ales e dator să transmită tinerilor și copiilor cultura și dragostea pentru ea, fiindcă prin cultură pătrundem în zona celor mai valoroase idei ale omenirii, acelea ce ne înnobilează, cultura fiind treapta imediat inferioară teologiei.

3. A treia datorie a creștinului este față de sufletul său. Sufletul se perfecționează și el printr-o educație

anume, aceea a sentimentelor. Școala acesteia este credința, cugetarea la viața și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos, Sfinților Apostoli și Părinți, ca să încercăm și noi să le practicăm. În același timp, creștinul se îngrijește să-și curățească sufletul de patimi murdare, ca și mintea de gânduri rele, să-și întărească voința, să-și cultive bucuria în smerenie și, mai presus de orice, să-și înmulțească talanții primiți prin naștere.

Acestea sunt îndatoririle creștinului față de sine însuși.

Preluând din **Scripturi** două citate, vom înțelege cum nu se poate mai limpede datoriile creștinului față de familia sa. Primul este: *"Voi, părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i în învățătura și înțeleptirea Domnului"* (Efes. 6, 4). Al doilea: *"Copii, ascultați pe părinții voștri întru Domnul, căci aceasta este cu dreptate. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta: este porunca cea dintâi care are făgăduință; ca bine să-ți fie ție și ani mulți să trăiești pe pământ"*(Efes. 6, 1-3).

Cele mai fioroase dintre fiare sunt pilde de dragoste pentru pui. Cu cât mai mult omul este dator să se îngrijească de copiii săi? Îngrijirea de hrana, de îmbrăcămintea, de adăpostul, de odihna, de sănătatea acestora, este o datorie asupra căreia nu încape nici o ezitare la un om cu mintea sănătoasă. La fel, grija pentru învățătura lor, pentru a face din

ei creștini buni, oameni harnici, podoabe ale speței umane, viitori cetățeni de nădejde, oameni ai cinstei, exemple de bărbăție, de frați iubitori și de nădejde ai tuturor semenilor, de făcători de pace, de soți respectuoși, jertfitori de sine și de viitori părinți dăruiți propriilor lor odrasle.

Pentru viața pe care ne-au dat-o și pentru grija ce ne-au purtat-o, părinții vor avea parte de respectul și grija copiilor lor, din pruncia celor din urmă și până la adâncile bătrâneți ale celor dintâi. Așa cum părinții au tremurat alături de patul copilului bolnav, cum s-au căznit să muncească pentru a-i asigura acestuia toate cele de cuviință, și copilul va tremura pentru sănătatea părinților săi și se va lupta cu viața pentru a le dărui toate cele necesare. El va înțelege neputințele vârstei înaintate, după cum părintele i-a înțeles slăbiciunile copilăriei. Iar dacă un părinte nu și-a făcut datoria față de copilul său (sau așa își închipuie acesta), copilul nu-i datorează mai puțină dragoste pentru viața pe care a primit-o și pentru a-și arăta că el știe răsplăti altfel decât îi șoptește cel rău s-o facă. Și copilul se va întreba dacă, în copilărie, nu cumva și-a scos din răbdări părintele prin prea multa sa neascultare, încăpățânare și răutate și n-are de plătit acum măcar, când părintele său este bătrân, datoria de dragoste și respect pe care n-a arătat-o în copilărie.

Datoria creștinului față de aproape este una frățească și mai mult decât atât, fiindcă în fiecare dintre semenii noștri trebuie să-L vedem pe Iisus

Hristos, Domnul nostru. Pe aproape trebuie să-l iubim ca pe noi înșine, fără să îndrăznim a-l judeca vreodată, pentru că judecata e a lui Dumnezeu. Cum voim să ne fie nouă, astfel trebuie să-i facem și aproapelui nostru. Niciodată n-avem voie să-l păgubim, să-i provocăm suferință, să-i luăm ceea ce-i aparține, ci se cuvine să-l ajutăm la orice nevoie, din avutul nostru, cu munca noastră, cu jertfa noastră. Pe bolnavi să-i vizităm și să-i îngrijim; pe văduve și pe orfani să-i ocrotim; pe cei fără adăpost să-i adăpostim; pe cei dezbrăcați să-i îmbrăcăm; pe cei flămânzi să-i hrănim; pe cei însetați să-i adăpăm; pe cei ce sunt neștiutori să-i învățăm; pe cei ce greșesc să-i sfătuim spre binele lor. Să nu lăsăm pe nimeni să treacă pe lângă noi fără să simtă interesul și dragostea noastră pentru el, ca lumea să fie o frățietate a fericirii tuturora.

Datoria cea mai de seamă față de Dumnezeu este să răspundem cu toată dragostea inimii noastre dragostei Sale și aceeași dragoste să o răspândim în jurul nostru, pe pământ, văzându-L pe El în toți frații noștri oameni. De Dumnezeu doar cuvinte de laudă, de recunoștință; niciodată vrun cuvânt anapoda. Căci *"cel ce va huli împotriva Duhului Sfânt nu va avea iertare în veac, ci va fi supus la osânda veșnică"* (Marcu 3, 29; Luca 12, 10; Ioan 4, 24). Înjurătura este un păcat groaznic.

Datoria de dragoste față de Dumnezeu o plătim mergând la biserică, ținând sărbătorile creștinătății, închinându-ne, rugându-ne, ascultând cuvântul

Domnului și păzindu-l, cinstind icoanele și tot ce reprezintă creștinismul, Biserica, ajutând bisericile cu danii de cărți bisericești, veșminte și obiecte preoțești, respectând slujitorii lui Dumnezeu, împletindu-ne viața cu aceea a creștinătății și fiecare eveniment de seamă din viața noastră punându-l sub semnul Sfintelor Taine creștine, despre care vom vorbi mai departe.

Cel mai însemnat ajutor întru împlinirea tuturor datoriilor creștinești pomenite mai sus ni-l dau Sfânta Spovedanie și Sfânta Împărtășanie.

CARE ESTE CREDINȚA CREȘTINĂ ORTODOXĂ?

CREZUL

Întruna am vorbit despre creștin și despre Biserică. A sosit clipa în care să aflăm care este credința noastră. O vom descoperi în Crez, numit și **Simbolul Credinței**, deoarece acesta este o mărturisire pe scurt a întregii noastre credințe, așa cum este ea cuprinsă în **Sfintele Scripturi** și în **Sfânta Tradiție**.

Crezul se împarte în douăsprezece articole, pe care orice creștin ortodox se cade să le învețe pe de rost.

CRED ÎNTRU UNUL DUMNEZEU, TATĂL ATOTȚIITORUL, FĂCĂTORUL CERULUI ȘI AL PĂMÂNTULUI, VĂZUTELOR TUTUROR ȘI NEVĂZUTELOR.

2. ȘI ÎNTRU UNUL DOMN IISUS HRISTOS, FIUL LUI DUMNEZEU, UNUL NĂSCUT, CARE DIN TATĂL S-A NĂSCUT MAI ÎNAINTE DE TOȚI VECII. LUMINĂ DIN LUMINĂ, DUMNEZEU ADEVĂRAT DIN DUMNEZEU ADEVĂRAT, NĂSCUT IAR NU FĂCUT; CEL DE O FIINȚĂ CU TATĂL, PRIN CARE TOATE S-AU FĂCUT;

3. CARE PENTRU NOI OAMENII ȘI PENTRU A NOASTRĂ MÂNTUIRE S-A POGORÂT DIN CERURI ȘI S-A ÎNTRUPAT DIN DUHUL SFÂNT ȘI DIN MARIA FECIOARA ȘI S-A FACUT OM;

4. ȘI S-A RĂSTIGNIT ÎN ZILELE LUI PONȚIU PILAT ȘI A PĂTIMIT ȘI S-A ÎNGROPAT;

5. ȘI A ÎNVIAT A TREIA ZI, DUPĂ SCRIPTURI;

6. ȘI S-A SUIT LA CERURI ȘI ȘADE DE-A DREAPTA TATĂLUI;

7. ȘI IARĂȘI VA SĂ VIE CU MĂRIRE SĂ JUDECE VIII ȘI MORȚII, A CĂRUI ÎMPĂRĂȚIE NU VA AVEA SFÂRȘIT.

8. ȘI ÎNTRU DUHUL SFÂNT, DOMNUL DE VIAȚĂ FĂCĂTORUL, CARE DIN TATĂL PURCEDE; CELA CE, ÎMPREUNĂ CU TATĂL ȘI CU FIUL, ESTE ÎNCHINAT ȘI MĂRIT, CARE A GRĂIT PRIN PROOROCI.

9. ȘI INTR-UNA SFÂNTĂ, SOBORNICEASCĂ ȘI APOSTOLEASCĂ BISERICĂ.

10. MĂRTURISESC UN BOTEZ ÎNTRU IERTAREA PĂCATELOR.
11. AȘTEPT ÎNVIEREA MORȚILOR
12. ȘI VIAȚA VEACULUI CE VA SĂ FIE. AMIN.

Ceea ce spune Crezul trebuie bine înțeles; întreaga noastră știință despre creștinism și toată credința noastră sunt cuprinse în Simbolul de Credință.

SFÂNTA TREIME

Despre Dumnezeu aflăm că este Unul în ființă și întreit în persoane (ipostaze): Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Sfântul Duh. Această taină trebuie înțeleasă după cum urmează: cărămida e făcută din pământ, apă și foc; e una din trei, dar nedespărțite, neîmpărțite. La fel, timpul are trei chipuri: trecutul, prezentul și viitorul, fără ca acestea să se poată rupe unul de celălalt, nici împărți, nici despărți; căci ceea ce este acum prezent conține viitorul în sine și este în curs de a deveni trecut: unul și același sunt toate trei, în același timp. Spațiul are trei dimensiuni: lungimea, lățimea și înălțimea, fără să le putem smulge pe vreuna din întregul spațiului. Sufletul omenesc are trei funcții: mintea, voința și simțirea; niciuna dintre ele, luată

separat, nu reprezintă sufletul, ci numai toate trei deodată.

Încă din perioada veche, aceea consemnată în Vechiul Testament, Dumnezeu i s-a arătat lui Avraam sub chipul a trei tineri. Ceea ce în Vechiul Testament se vădea acoperit, în Noul Testament se descoperă. Cu prilejul *Buneivestiri*, Arhanghelul Gavriil a vestit-o pe Fecioara Maria că va naște un Fiu al lui Dumnezeu Tatăl, prin Sfântul Duh. Cu prilejul *Botezului Domnului*, Fiul se afla în râul Iordan, în timp ce Duhul Sfânt s-a arătat în ceruri, în chip de porumbel, iar glasul Tatălui s-a auzit zicând: *"Acesta este Fiul Meu cel iubit"*. Sărbătorii *Botezului Domnului* i se mai spune pentru aceasta: *Arătarea Sfintei Treimi (Teofania)*. Înainte de a se înălța la cer, Iisus Hristos a trimis Sfinții Apostoli să vestească Evanghelia și să boteze oamenii *"În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"*.

Sfintei Treimi ne rugăm astfel:

PREA SFÂNTĂ TREIME, MILUIEȘTE-NE PE NOI. DOAMNE, CURĂȚEȘTE PĂCATELE NOASTRE. STĂPÂNE, IARTĂ FĂRĂDELEGILE NOASTRE. SFINTE, CERCETEAZĂ ȘI VINDECĂ NEPUTINȚELE NOASTRE, PENTRU SFÂNT NUMELE TĂU.

NĂDEJDEA MEA ESTE TATĂL, SCĂPAREA MEA ESTE FIUL, ACOPERĂMÂNTUL MEU ESTE DUHUL SFÂNT, TREIME SFÂNTĂ MĂRIRE ȚIE.

DUMNEZEU TATĂL

Despre Dumnezeu Tatăl aflăm tot în articolul 1 al Crezului, că a creat din nimic, cosmosul, adică pământul, cu toate câte sunt pe el, și cerul, cu toate câte le cuprinde. Deasemeni, El este Creatoul îngerilor, sfinților, sufletelor noastre și ale morților, care alcătuiesc lumea nevăzută.

Îngerii

Îngerii sunt duhuri fără trup; toți îngerii au fost la început buni; la o vreme, datorită mândriei, unii îngeri s-au răzvrătit; au fost alungați, pentru aceasta, din ceruri în iad. Li se spune diavoli.

Fiecare om are un înger păzitor. Acestuia ne rugăm după cum urmează:

SFINTE ÎNGERE, PĂZITORUL VIEȚII MELE, ROAGĂ-TE LUI DUMNEZEU PENTRU MINE PĂCĂTOSUL.

Facerea omului și neascultarea lui

Numele lui Adam, primul om, acela făcut de Dumnezeu, arată obârșia lui; Adam înseamnă: *de pământ*. Din Adam, făcut din pământ, Dumnezeu a smuls-o pe prima femeie: Eva; numele

ei înseamnă: *viață*. Din aceste două tâlcuiri învățăm ce legătură este între bărbat și femeie, între soț și soție. Nevasta este aceea care insuflă nădejde, putere, bărbăție, smerenie, dreptate, înțelepciune, milă, blândețe, bunătate și, mai presus de orice, iubire, bărbatului, care poate fi semuit pământului orb, surd și mut, atunci când dragostea cinstită și neprecupețită lipsește din existența sa. Aceasta i se umple, i se luminează, i se înalță, devine cu adevărat vie, numai când iubirea îi dă un țel. Femeia devine "viața" sa. Prin ea trăiește, pentru ea, cu ea. De aceea dragostea dintre soți este binecuvântată de Dumnezeu și de Biserică și nici unul dintre noi nu trebuie să se mulțumească a conlocui în concubinaj cu o femeie, ci el trebuie să ceară binecuvântarea preotului în Taina Cununiei, pentru iubirea sa, ca să se bucure de copii și de toate fericirile căsătoriei.

După ce i-a făcut Dumnezeu pe Adam și pe Eva și i-a înstăpânit în rai, Eva s-a lăsat ispitită de diavol, în chip de șarpe. Cei doi oameni dintâi au fost pedepsiți că n-au ascultat de Făcătorul lor. Dumnezeu i-a zis femeii: *"Voi înmulți foarte suferințele sarcinii tale. Întru dureri vei naște fii și dorul tău va fi după bărbatul tău și el te va stăpâni"*. Și lui Adam i-a spus Dumnezeu: *"Pentru că ai ascultat de îndemnul femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: ‹Să nu mănânci din el!›, - blestemat să fie pământul din pricina ta! Cu trudă să te*

hrănești din el, în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă să-ți aducă și să mănânci buruienile pământului. Întru sudoarea feței tale să mănânci pâine, până când te vei întoarce în pământul din care ai fost luat. Căci pământ ești și în pământ te vei întoarce"(Facere 3, 14-19).

O poruncă a dat Dumnezeu în rai: *"Din toți pomii grădinii vei mânca, dar din pomul cunoașterii binelui și răului să nu mănânci, fiindcă în ziua când vei mânca din el, vei muri"* (Facere 2, 16-17). Ce vrea să spună aceasta? Că moare acela care cunoaște răul, care gustă răul, care se bucură prin cunoașterea și gustarea răului, căci până atunci Adam și Eva cunoșteau doar binele. Or, prin mândria înșelătoare a diavolului, ei au fost ispitiți să cunoască și răul, să-l guste.

Porunca muncii

Dar înainte de aceasta, Dumnezeu a mai poruncit ceva lui Adam: "să lucreze și să păzească" grădina raiului. După neascultare, această poruncă a muncii, care este deci prima lege dată de Dumnezeu, a devenit una a pedepsei pentru neascultare. Munca a devenit trudnică, iar munca trudnică a devenit condiția vieții: *"Întru sudoarea feței tale să mănânci pâine"!*

Va să zică, înainte și după căderea în ispita neas-

cultării, omului i s-a dat legea muncii. Acela care învață să iubească munca, acela pentru care munca este o bucurie izbutește să preschimbe pământul în rai, deoarece în rai munca era răsplata ascultării lui Adam. A iubi munca și a munci fără precupețire este prima treaptă obligatoriu de urcat către mântuire. Nu se poate gândi că mântuire ar exista în disprețul muncii. Leneșul nu se va mântui decât prin prea multa milă a Domnului. Eu unul mă tem să nu muncesc; măcar de atâta mă pot agăța, în păcătoșenia mea, pentru a nădăjdui în mila lui Dumnezeu. Și am învățat că prin muncă pot preschimba pământul și viața mea în rai. Și asta o putem toți.

Ne vom opri o clipă să vedem ce roade minunate are munca.

Munca pentru om constituie, deci, legea vieții. Omul a fost creat pentru muncă. În Cartea Facerii (2, 5-6) se descrie un peisaj dezolant, tocmai pentru că lipsea forța, singura în stare să-i preschimbe chipul. Omul era așteptat. În iconomia universului care creștea, omul era necesar. El urma să împlinească prin sine Creația, prin munca sa: *"Pe câmp nu se afla nici o tufă, iar iarba de pe el nu începuse a odrăsli, pentru că Domnul Dumnezeu nu trimisese încă ploaie pe pământ și nu era nimeni care să lucreze pământul. Ci numai abur ieșea din pământ și umezea toată fața pământului"*. Pustiul de aburi dintru început se datora atât lipsei ploii, cât și lipsei omului. Omului,

cartea sfântă îi dă aceeași putere ca și ploii. De aceea, *"a luat Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse și l-a pus în raiul cel din Eden, ca să-l lucreze și să-l păzească"* (2, 15). După cădere, *"de aceea l-a scos Domnul Dumnezeu din raiul cel din Eden, ca să lucreze pământul din care fusese luat"* (3, 23).

Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, iar mai târziu răscumpărarea noastră, prin El, se răsfrâng și asupra înțelesului muncii. Nu muncește Mântuitorul chiar și în zi de sâmbătă, care era ziua odihnei, după porunca lui Dumnezeu? Dar Domnul Hristos nu muncește numai pentru îndestularea pântecelui Său, când rupe spice în ziua de sâmbătă, ci și, cu alte prilejuri, pentru binele oamenilor, vindecându-i de multe boli în această zi.

Rar întâlnești povestire mai scurtă, mai caldă, mai limpede și mai aproape de starea noastră de ucenici într-ale creștinismului ca următoarea, găsită în scrierea numită: Pateric, în capitolul despre părintele (Avva) Ioan Colov, un mult iubitor de muncă pustnic.

"Povestit-au unii, pentru Avva Ioan Colov, că mergând către un bătrân, Tiveu, la Schit, ședea în pustie; și luând avva al lui un lemn uscat, l-au răsădit și i-a zis lui: ‹În fieștecare zi adapă acest lemn cu câte un urcior de apă, până ce va face roadă›. Și era departe de dânșii apa, cât se ducea decuseară și venea

dimineața. Iar după trei ani, a trăit lemnul și a făcut roadă; și luând bătrânul rodul lui, l-a dus la biserică, zicând fraților: ‹Luați, mâncați rodul ascultării.›"

Așadar, lemnul era uscat; și nu orișicum uscat, ci de cuptorul pustiei. Nici gând să mai dea roade. Cum de le-a dat totuși? Pentru că a fost stropit zilnic? E îndoielnic. Căci greu ne putem închipui lemn zăcut în vatra de aramă a deșertului, care, având nevoie de trei ani de udare, să mai prindă rădăcini, dar mi-te rod. Era truda cu care se aducea apa o forță a reînvierii? Nu-i cu putință. Atunci cum de au purces frunze și fruct din buștean? Istorisirea, pe care nu o cred o simplă născocire cu tâlc, ne spune că rodirea s-a datorat ascultării. Dar, reiese din povestire că nu numai ascultării lui Ioan de Avva Tiveu, ci și ascultării naturii de omul sfânt.

Și dacă ne-am judeca pe noi înșine, pe fiecare în parte, ca fiind uscătura aceasta bună de pus pe foc? Adică, memoria aceasta care ne slujește când voiește ea; mintea întunecată ce nu vrea să alunece decât cum hotărăște ea singură; închipuirea ce mucezește în rânceda ei picotire; trupul acoperit de mușchiul nepăsării de lumină; dacă uscătura pomenită am fi noi înșine, respectiv natura din noi, iar sufletul am socoti că este Ioan Colov, iar Avva Tiveu am spune că e conștiința? Înseamnă că la îndemnul conștiinței (ea care cunoaște calea spre Dumnezeu), sufletul, neîngăduindu-și nici o odihnă (ne referim la faptul

că, în istorisire, apa era cărată cu prețul somnului de noapte), sufletul, deci, privându-se de orice îndulcire la răgaz, perseverând oricât, după porunca lăuntrică a conștiinței, fără întrebări și fără răzvrătiri, va izbuti cândva (în treburile duhovnicești să nu întrebăm niciodată 'când?', că mutilăm procesul îmbunătățirii), va izbuti, spuneam, cândva, să trezească din moartea-i aparentă, din somnul nerodirii, trupul acesta, ca să ajungă purtător de roade cerești. Și natura va asculta de suflet, aceasta fiindu-i datorie înscrisă în firea sa, după cum sufletul ascultă de conștiință, dacă nu este prea îngreuiat de legătura noastră cu cele materiale, ascultă pentru că legea ascultării o are și el înscrisă în fire.

Nu trebuie să credem, însă, că această minunată culegere de întâmplări din viețile pustnicilor din Egipt, intitulată Pateric, este numai o carte de învățături aspre și de soluții trudnice, scrise de cugete sălbăticite de singurătate, cum am putea fi ispitiți să le caracterizăm. Dimpotrivă, nenumărate gingășii sunt înfățișate în paginile ei, ba chiar și învățături sub chipul glumei, ca în cele ce urmează:

"Se spune, pentru Avva Ioan Colov, că a zis o dată fratelui său celui mai mare: ‹Voiam fără de grijă să fiu, precum îngerii sunt fără de grijă, nimic lucrând, ci nelipsit slujind lui Dumnezeu›. Și dezbrăcându-se de haină, a ieșit în pustie. Și făcând o săptămână, s-a întors către fratele său și, după ce a bătut la

ușă, l-a auzit pre dânsul și, mai înainte de a deschide, a zis: ‹Tu cine ești?›. Iar el a zis: ‹Eu sunt fratele tău.› Și, răspunzând, i-a zis lui: ‹Ioan s-a făcut înger și nu mai este între oameni›. Iar el se ruga, zicând: ‹Eu sunt›. Și nu i-a deschis lui, ci l-a lăsat până dimineața să se trudească. Iar mai pre urmă, deschizându-i, i-a zis: ‹Om ești; trebuință ai să lucrezi iarăși ca să te hrănești›. Și a făcut metanie, zicând: ‹Iartă-mă›".

E vorba despre același Avva Ioan Colov care, din ascultare, a fost în stare, trei ani de zile, nopțile, să-și frângă brațele cu aducerea apei pentru lemnul uscat. De data aceasta ne este înfățișat ca dorindu-și să nu mai muncească pentru hrana sa, să trăiască precum îngerii, lipsindu-se de hrană. Ne e înfățișat astfel, fără ca povestitorul să ascundă ce-i trecuse prin minte Avvei, pentru ca să înțelegem că om era ca noi, cu înălțările și amăgirile sale, că sfinții oameni sunt, doar că oameni care se stăpânesc, spre deosebire de noi.

Tânăr trebuie să fi fost el, dacă și-a închipuit că destul este să ieși în pustie, să lupți cu foamea și setea, ca să fii iertat de cele ce sunt ale omului, după cădere! Frumusețea acestei stări umane este că tocmai prin ea, și numai prin ea, ne putem înălța. Or, porunca dintâi pentru noua stare a omului, de după cădere, fu munca grea. Și tocmai asta a uitat nesățiosul de străvezimi, cerescul caraghios, fratele cel mic

Ioan... Această poruncă simplă și de o covârșitoare însemnătate, cale a vieții și sprijin în drumul mântuirii, i-o reamintește fratele său mai mare, neabținându-se a-l lasa să dârdâie în frigul nopții din pustie, unde, după apus, tare rece este, a-l lăsa cu pântecul hămesit, clănțănind și visând la o fărâmă de posmag, ca un biet înger neizbutit ce era.

Așadar, după ce am văzut puterea muncii în ascultare, am întrezărit și lipsa de putere a lipsei de muncă și a lipsei de ascultare. De cea dintâi să ascultăm, de cea de a doua să ne temem, chiar dacă ispita lenii ne-ar aduce cele mai năstrușnice argumente întru părăsirea muncii.

Dar cum trebuie să muncim? Găsim mai multe pilde la Avva Ioan Colov, care să ne-o lămurească. Iar cea mai limpede mi se pare următoarea:

"Acestaș era fierbând cu duhul. Deci, mergând oarecarele la dânsul, i-a lăudat lucrul", că lucra funii din care împletea coșnițe. *"Și a tăcut. Iarăși acela a pornit cuvânt; și iarăși tăcea. A treia oară zise celui ce venise: ‹De când ai intrat aicea, ai scos afară pre Dumnezu de la mine.›"*

Nici că se poate spune mai clar: să muncim în tăcere, cu gândul la Dumnezeu. Careva m-ar putea întreba: 'Cum pot ține gândul la Dumnezeu, când eu unul tocmai cu gândul muncesc?'. Este adevărat, când nu avem darul rugăciunii neîncetate - și nu îl avem, că suntem neputincioși, nepricepuți și nerâv-

nitori -, abia de izbutim să ne ațintim gândurile asupra celor care ne preocupă. Ei bine, există o stare duhovnicească a rugăciunii, o atmosferă, o pace specifică, un anume fel de concentrare, pe care toți le-am experimentat și pe care, așadar, le cunoaștem. Măcar să muncim, provocându-ne numai această stare specifică a rugăciunii. Și să nu uităm; munca să o închinăm lui Dumnezeu, adică aproapelui, căci, am mai spus-o, în fiecare dintre aceștia pe Domnul nostru Iisus Hritos îl vedem. Și să mulțumim prin fiecare respirație Domnului (care ne dăruiește forța de a munci pentru aproape) că ne îngăduie să-l cinstim prin muncă. Iar după isprăvirea muncii, Avva Colov ne zice, în altă parte, ce avem de făcut:

"Se spunea pentru acest Avva Ioan că, după ce venea de la seceriș sau de la adunarea cu alți bătrâni, se îndeletnicea la rugăciune, și la cugetarea cu mintea, și la cântarea psalmilor, până ce îi venea socoteala lui la rânduiala cea dintâi."

Da. Nu există nici o contradicție între cele expuse mai sus și acest nou îndemn. Că, oricât ne cufundăm în starea de rugăciune, în timpul muncii, necesitățile celei din urmă ne fură. Și așa se cuvine, ca să avem o muncă utilă și de bună calitate. Dar, mai mult, autorul se referă la schimbul de idei sau numai de cuvinte ce are loc atunci când muncești împreună cu alții. Iar acesta te atrage către zone nelegate nici de munca ale cărei roade le așteaptă aproapele, nici de

Dumnezeu, a cărui Împărăție lăuntrică o părăsim pentru o vorbă de clacă. În numele curățirii de acestea, necesar este să ne cufundăm în izvorul rugăciunii, din cămara lăuntrică, astfel ca, plini de dumnezeiasca putere, să reluăm munca de la început, proaspeți, a doua zi. Căci, să nu uităm: *"Întrebat-a unul din părinți pe Avva Ioan Colov: ‹Ce este monahul?› Iar el a zis: ‹Osteneală. Că monahul la tot lucrul se ostenește; așa este monahul›."* Ba mai mult, așa trebuie să fie tot creștinul și tot slăvitorul lui Dumnezeu.

Cât a iubit munca Avva Ioan Colov o vedem din aceea că, pentru a vorbi despre cea mai înaltă spiritualitate, el își alege pilda din domeniul muncii:

"Zicea Avva Ioan Colov: ‹Nu este cu putință să zidească cineva casa de sus în jos, ci de la temelie în sus›. I-au zis lui: ‹Ce este cuvântul acesta?› Le-a zis lor: ‹Temelia aproapele este, ca să-l câștig și să-l folosesc întâi. Că de el sunt atârnate toate poruncile lui Hristos›."

Să nu fiu înțeles greșit. Cele ce discutăm aici se adresează tuturora, dar fiecare să țină seama de măsura puterilor lui. Munca se cade să fie bucuria noastră materială cea mai mare. Însă, dacă muncim peste puteri și buna noastră învoire, munca devine obsesie și caznă și își pierde atât calitatea, cât și rolul său de formare a noastră.

"A întrebat un frate pre Avva Ioan , zicând:

‹Ce voi face? Că de multe ori vine vrun frate să mă ia la lucru și eu sunt ticălos și slab și mă ostenesc la lucru. Deci, ce voi face pentru poruncă?›. Și răspunzând, bătrânul a zis: ‹Halev a zis lui Iisus, fiul lui Navi: 'De patruzeci de ani eram când ne-a trimis Moisi, robul Domnului din Cadis Varni, pre mine și pre tine la pământul acesta; și acum sunt de optzeci și cinci de ani. Precum atunci eram și acum pot să intru și să ies la război'. Drept aceea și tu, de poți, precum ieși, așa să intri; du-te; iar de nu poți face așa, șezi în chilia ta, plângând păcatele tale. Și de te vor găsi tânguindu-te, nu te vor sili să ieși afară.›"

Da, munca nu ne-o impune nimeni. Cu dragoste să ne apropiem de ea, după chemarea conștiinței, fiecare cât poate; și va da roade.

DUMNEZEU FIUL

De la al doilea articol al Crezului și până la al șaptelea, ni se vorbește despre Dumnezeu Fiul, care a fost făgăduit de Dumnezeu Tatăl lui Adam și Eva, când i-a izgonit din rai, ca pe un Mântuitor. El s-a născut mai înainte de toți vecii

din Dumnezeu Tatăl, cu care este de o ființă.

Prin Întruparea Sa din Fecioara Maria, El este și om desăvârșit. Cele două firi ale lui Iisus Hristos sunt unite, cum bine s-a spus: *"ca focul în fierul roșu"*.

El a fost proorocit, iar în scrierile din Vechiul Testament există numeroase dovezi asupra venirii Sale viitoare, vestită cu mii de ani înainte de nașterea Lui. S-a profețit aducerea Sa pe lume în Betleem, creșterea Lui în Nazaret, intrarea în Ierusalim, vinderea și răstignirea Sa.

Pentru a înțelege dumnezeirea lui Hristos, se cuvine să ne amintim că El este de față în același timp pretutindeni, după cum singur ne-a spus-o: *"Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu, în mijlocul lor"* (Matei 18, 20). Atrăgându-i atenția Apostolului Petru că acesta se va lepăda de El, lui Iuda că-L va vinde, împărtășindu-le ucenicilor Săi că va fi răstignit și va învia, înțelegem că Iisus Hristos este atotștiutor. La fel este și atotputernic (Matei 28, 18). El este veșnic; aceasta le-a încredințat-o ucenicilor: *"Eu cu voi sunt până la sfârșitul veacurilor"* (Matei 28, 20). În El se află toate cunoștințele și înțelepciunea toată (Coloseni 2, 3). Are puterea de a face minuni și de a ierta păcatele (Matei 9, 3-8). Iar mărirea Sa este de o potrivă cu aceea datorată lui Dumnezeu Tatăl: *"Toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl"* (Ioan 5, 23) și: *"Cine mărturisește că Iisus*

este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne în el și el în Dumnezeu"(I Ioan 4, 14-15).

Dumnezeu Tatăl, cu prilejul botezării lui Iisus de către Ioan, L-a numit *"Fiul Meu cel iubit"*. Când a fost judecat de evrei, Iisus a fost întrebat dacă e Fiul lui Dumnezeu, iar El a mărturisit că este (Marcu 14,62).

Dumnezeu Fiul s-a întrupat în urma făgăduielii lui Dumnezeu Tatăl, făcută lui Adam, când l-a izgonit din rai, că-i va trimite un Mântuitor. De aceea a venit Iisus Hristos: să arate urmașilor lui Adam calea mântuirii, prin care se va redobândi raiul pierdut și omul se va reîntoarce la Dumnezeu, Făcătorul său. Prin minuni, învățături, întemeierea Bisericii Creștine, a Sfintelor Taine, prin răstignire și patimile ei, Iisus Hristos, Domnul nostru, ne-a arătat calea mântuirii. Astfel, El este Învățătorul nostru, fără care n-am cunoaște calea mântuirii. De la El am aflat cea mai de seamă învățătură ce poate fi dată omului: *"Să iubești pe Domnul Dumnezeu din tot sufletul, din tot cugetul și din toată inima, iar pe aproapele ca și pe tine însuți"*(Matei 22, 36-38). Dar este și Preotul preoților, după cum este Împăratul, Domnul, Stăpânul cerului și al pământului.

"De ce a fost răstignit Iisus, dacă este Fiul lui Dumnezeu?", poate întreba, cu dreptate, oricine, că nu pare logic ca Dumnezeu adevărat să patimească pe cruce, să îndure atâta suferință, când El e bunătatea însăși și n-are păcat, nici vină. O astfel de întrebare nu poate pune decât acela care nu cunoaște nici

proorocii, din Vechiul Testament, nici pe Evangheliștii Noului Testament. Nu voi strica limpezimea textelor sfinte, răspunzând eu întrebării, ci le voi lăsa pe acestea să răspundă.

Proorocul Isaia, în cap. 53, 4-5, zice: *"El a luat asupră-și bolile noastre și cu durerile noastre s-a împovărat (...). El a fost străpuns pentru păcatele noastre și a pătimit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui, noi toți neam vindecat"*. Sfântul Ioan Botezătorul l-a numit: *"Mielul lumii care ridică păcatul lumii"* (Ioan 1, 29). Sfântul Apostol Pavel a întărit aceasta: *"Pentru noi s-a jertfit"* (I Cor, 5, 7) și a adăugat că Domnul Iisus este: *"Înțelepciune de la Dumnezu și îndreptare și sfințire și răscumpărare"* (I Cor. 1, 30). În **Evanghelia lui Ioan** scrie: *"Sângele Lui ne curățește de orice păcat"* (I 1, 7), iar Sfântul Apostol Petru amănunțește răscumpărarea și o clarifică: *"Nu cu lucruri stricăcioase, cu argint sau cu aur, ați fost răscumparați din viața voastră deșartă pe care o aveați de la părinți, ci cu scumpul Sânge al lui Hristos, ca al unui miel nevinovat și neprihănit"* (I Petru 1,18-19). Dealtfel și Mântuitorul însuși a spus despre sine *"că a venit să slujească și să-și dea sufletul preț de răscumpărare pentru mulți"* (Matei 20, 28).

Prin patimile Domnului - și numai prin Ele - putem fi mântuiți, căci Iisus Hristos s-a jertfit prin lucrarea Sa mântuitoare de Mare Preot sau Arhiereu.

Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos să ne rugăm după cum urmează, pentru iertarea păcatelor noastre:

CEL CE ÎN TOATĂ VREMEA ȘI ÎN TOT CEASUL, ÎN CER ȘI PE PĂMÂNT, EȘTI ÎNCHINAT ȘI MĂRIT, HRISTOASE DUMNEZEULE, ÎNDELUNG RĂBDĂTORULE, MULT MILOSTIVE ȘI MULT ÎNDURATE, CARE PE CEI DREPȚI ÎI IUBEȘTI ȘI PE CEI PĂCĂTOȘI ÎI MILUIEȘTI, CARE PE TOȚI CHEMI LA MÂNTUIRE PENTRU FĂGĂDUINȚA BUNĂTĂȚILOR CE VOR SĂ FIE, ÎNSUȚI, DOAMNE, PRIMEȘTE ȘI RUGĂCIUNILE NOASTRE ÎN CEASUL ACESTA ȘI ÎNDREPTEAZĂ VIAȚA NOASTRĂ SPRE PORUNCILE TALE. SUFLETELE NOASTRE LE SFINȚEȘTE, TRUPURILE LE CURĂȚEȘTE, CUGETELE ÎNDREPTEAZĂ, GÂNDURILE CURĂȚEȘTE ȘI NE MÂNTUIEȘTE PE NOI DE TOT NECAZUL CELOR RELE ȘI AL DURERII. OCROTEȘTE-NE PE NOI CU SFINȚII TĂI ÎNGERI, CA PRIN MIJLOCIREA LOR FIIND PĂZIȚI ȘI POVĂȚUIȚI, SĂ AJUNGEM LA UNIREA CREDINȚEI ȘI LA CUNOAȘTEREA MĂRIRII TALE CELEI NEAPROPIATE, CĂ BINE EȘTI CUVÂNTAT ÎN VECII VECILOR. AMIN.

Din această rugăciune aflăm o sumă dintre virtuțile lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu: El are îndelungă răbdare; e mult milostiv; îndură multe; îi iubește pe cei drepți și-i miluiește pe cei păcătoși; îi cheamă pe drepți și pe păcătoși aidoma, la mântuire; ne ajută să îndeplinim poruncile Sale; ne sfințește; ne

curățește; ne mântuiește; ne ocrotește; ne trimite îngeri de pază și buni povățuitori. Discutând despre virtuțile care pe noi, oamenii păcătoși, ne conduc spre mântuire, spre fericire, și comparându-le cu acestea, remarcăm că atâta ni se cere: să-L urmăm pe Hristos, să facem asemenea Lui: să fim răbdători, suferitori, iubitori, milostivi, cinstitori de dreptate, de ajutor celorlalți, ocrotitori.

Această rugăciune este deasemenea un mijloc de a ști cum să ne purtăm la rândul nostru.

SFANTA ÎMPĂRTĂȘANIE

Iisus Hristos a pătimit pe Sfânta Cruce pentru mântuirea noastră. Cum participăm noi la patimile Sale, cum devenim părtași ai jertfei Lui? Pe cât de cumplit a fost pentru El să se dea jertfă pentru iertarea păcatelor noastre, cu atât este mai ușor pentru noi să fim părtași la jertfa Sa. Nu ne-a cerut decât să luăm Sfânta Împărtășanie sau Cuminecătură, care este Trupul și Sângele Domnului, sub chipul pâinii și vinului: *"Luați, mâncați, acesta este trupul Meu (...). Beți, acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care*

pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor"(Matei 26, 26-28).

Pentru a ne împărtăși, adică a lua Sfânta Împărtășanie, suntem datori să mergem la biserică, duminicile și de Sfintele Sărbători, și să asistăm la Sfânta Liturghie, care a fost instaurată de Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Această slujbă bisericească se numește și "slujba împăcării" oamenilor cu Dumnezeu. După ce ne spovedim, dacă preotul ne îngăduie, ne împărtășim. Rămâne să discutăm ceva mai târziu despre acestea.

Sfânta Cruce

Legătura noastră imediată și din toată clipa cu Hristos este semnul Sfintei Cruci. Noi cinstim semnul Crucii pentru că pe Cruce a fost răstignit Iisus, pe Ea a pătimit, a sfințit-o cu durerile și suferințele Sale, cu Sfânt Sângele Său ce a curs pe Ea. *"Sfânta Cruce (...), pentru noi ce ne mântuim e puterea lui Dumnezeu"*(I Cor, 1, 18).

Semnul Sfintei Cruci apare în chip profetic, încă din timpurile vechi testamentare. Patriarhul Iacob i-a binecuvântat pe fiii lui Iosif, punându-și brațele în formă de cruce asupră-le (Facere 48, 13-14). La fel proorocul Moise, întinzându-și brațele, preînchipuia Crucea (Ieșire 17, 11-12). Și șarpele de aramă înălțat pe lemn, în deșert, în vederea iertării poporului ce se răzvrătise și pentru tămăduirea lui de mușcătura

șarpelui păcatelor, preînchipuia aceeași Cruce. Sfânta Cruce constituie *"semnul Fiului Omului"* (Matei 24, 30).

În vederea cinstirii Sfintei Cruci și a apărării noastre prin ea, ne facem semnul crucii când ne deșteptăm, când mâncăm, când începem și isprăvim munca și când ne culcăm. Ne mai însemnăm cu semnul Sfintei Cruci la orice încercare, cerând prin ea ajutorul lui Dumneeu, la boală, la ispită, pentru apărarea de vrăjmași, când suntem în pericol. Dar ne însemnăm cu Crucea și pentru a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate câte ne dăruiește, sănătate, roade în muncă, și pentru a-L slăvi.

Pentru a ne face semnul crucii, împreunăm vârfurile degetelor mijlociu, arătător și mare ale mâinii drepte și atingem cu ele fruntea, pe mijloc, zicând: *"În numele Tatălui"* - ceea ce ne amintește că mintea și inima se cade să urce la Domnul; apoi atingem pieptul, sub coș, zicând: *"și al Fiului"* - această coborâre a mâinii amintește de coborârea Mântuitorului pe pământ; urcăm mâna spre umărul drept, zicând: *"și al Sfântului Duh"*, pentru a o duce, finalmente, la umărul stâng, zicând: *"Amin"* - mutarea mâinii de la dreapta către stânga arată împăcarea omului cu Dumnezeu.

Această însemnare cu crucea e însoțită de înălțarea cugetului spre Dumnezeu și de uitarea tuturor preocupărilor lumești, a grijilor toate, a ispitelor, a gândurilor păcătoase. Sufletul să ne fie plin de dragoste

și de nădejde în bunătatea și iubirea lui Dumnezeu.

Cele trei degete ce se ating închipuie Sfânta Treime; rămân celelalte două degete ce stau îndoite către podul palmei: ele închipuie cele două firi ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Când trecem prin fața unei biserici, când intrăm într-una, când ne pregătim să sărutăm o icoană și după ce am sărutat-o, când începem o rugăciune, facem semnul crucii, și spunem cele ce s-au arătat. După ce isprăvim rugăciunea, vom rosti, când facem semnul crucii: *"Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh"*.

Să rostim această rugăciune în amintirea Sfintei Cruci a Domnului Iisus Hristos:

RĂSCUMPĂRATU-NE-AI PE NOI DIN BLESTEMUL LEGII, CU SCUMP SÂNGELE TĂU. PE CRUCE FIIND RĂSTIGNIT ȘI CU SULIȚA ÎMPUNS, NEMURIRE AI IZVORÂT OAMENILOR, MÂNTUITORUL NOSTRU, MĂRIRE ȚIE.

MÂNTUIEȘTE, DOAMNE, POPORUL TĂU, ȘI BINECUVÂNTEAZĂ MOȘTENIREA TA. BIRUINȚĂ DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI ASUPRA CELOR POTRIVNICI DĂRUIEȘTE ȘI CU CRUCEA TA PĂZEȘTE PE POPORUL TĂU.

CRUCII TALE NE ÎNCHINĂM, STĂPÂNE, ȘI SFÂNTĂ ÎNVIEREA TA O LĂUDĂM ȘI O SLĂVIM.

Învierea Domnului

Pe calea acestei rugăciuni, am ajuns la Învierea Domnului, ce a avut loc a treia zi de la îngropare. Temându-se de acestă Înviere, vestită în mai multe rânduri de Iisus, pe când trăia, au fost puși ostași de pază la mormântul Său. Dar a treia zi, îngerul răsturnând piatra de pe mormânt, acesta a fost găsit de soldați gol.

După Înviere, Iisus s-a arătat Mariei Magdalena, femeilor care se duseseră la mormântul Său și Apostolilor; în mod special s-a arătat lui Luca și lui Cleopa; apoi a mâncat cu Apostolii, cărora le-a zis: *"Vedeți mâinile și picioarele Mele, că Eu însumi sunt: pipăiți-mă și vedeți (...). Așa este scris și așa se cădea să pătimească Hristos și a treia zi să învieze din morți"* (Luca 24, 36-48). La opt zile după Înviere, Hristos i s-a arătat lui Toma necredinciosul. Ulterior s-a arătat pe malul lacului Tiberiadei, a prânzit cu Apostolii și a săvârșit pescuirea minunată. Pe urmă a fost văzut de cinci sute de credincioși. A mai fost văzut când s-a înălțat la cer. În sfârșit, i s-a arătat Sfântului Apostol Pavel, pe drumul Damascului, când acesta mergea să-i prigonească pe creștini, înainte de a deveni creștin.

Hristos a înviat în același trup în care a viețuit, a pătimit, a fost răstignit și îngropat. Acesta, după Înviere, era strălucitor, se putea face văzut și nevăzut, pătrundea prin ușile încuiate și pierea după cum venise.

Întru pomenirea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos să ne rugăm:

ÎNVIEREA LUI HRISTOS VĂZÂND, SĂ NE ÎNCHINĂM SFÂNTULUI DOMN IISUS, UNUIA CELUI FĂRĂ DE PĂCAT. CRUCII TALE NE ÎNCHINĂM, HRISTOASE, ȘI SFÂNTĂ ÎNVIEREA TA O LĂUDAM ȘI O MĂRIM, CĂ TU EȘTI DUMNEZEUL NOSTRU; AFARĂ DE TINE PE ALTUL NU ȘTIM; NUMELE TĂU ÎL NUMIM. VENIȚI TOȚI CREDINCIOȘII SĂ NE ÎNCHINĂM SFINTEI ÎNVIERII LUI HRISTOS. CĂ IATĂ A VENIT PRIN CRUCE BUCURIE LA TOATĂ LUMEA; TOTDEAUNA BINECUVÂNTÂND PE DOMNUL, LĂUDĂM ÎNVIEREA LUI, CĂ RĂSTIGNIRE RĂBDÂND PENTRU NOI, CU MOARTEA PE MOARTE A STRICAT.

După ce a urcat la ceruri, Iisus va veni a doua oară pe pământ. *"Bărbaților galileeni, ce stați căutând spre cer?"*, le-au spus Apostolilor doi îngeri. *"Acest Iisus care S-a înălțat de la voi la cer, așa va veni precum l-ați văzut mergând la cer"*(Fapte 1, 10-11).

Când va avea loc a doua venire a Sa? La sfârșitul veacurilor. El va veni în strălucire cerească de va lumina lumea toată, cu alai îngeresc ce va umple zările, *"pe norii cerului, cu putere și cu mărire multă"*(Matei 24, 30). Veni-va Iisus să judece viii și morții și să plătească *"fiecăruia după faptele sale"*(Matei 16, 27).

"Iar când va veni Fiul Omului întru slava

Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va sta pe tronul măririi Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga.

"Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta: ‹Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, căci am flămânzit și Mi-ați dat de am mâncat, am însetat și Mi-ați dat de băut, străin am fost și M-ați primit, gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav am fost și M-ați cercetat, în temniță am fost și ați venit la Mine.›

"Atunci vor răspunde drepții, zicând: ‹Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? sau însetat și Ți-am dat să bei? Când Te-am văzut străin și Te-am primit? sau gol și Te-am îmbrăcat? Și când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine?›

"Și răspunzând, Împăratul va zice: ‹Amin grăiesc vouă: Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei mai mici, Mie mi-ați făcut›.

"Atunci va zice și celor de-a stânga: ‹Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic care este pregătit diavolului și îngerilor lui,

căci am flămânzit și nu mi-ați dat să mănânc, am însetat și nu Mi-ați dat să beau, străin am fost și nu M-ați primit, gol și nu M-ați îmbrăcat, bolnav și în temniță și nu M-ați cercetat.›

"Atunci vor răspunde și ei, zicând: ‹Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit?›

"Atunci le va răspunde: ‹Amin grăiesc vouă: Întrucât n-ați făcut unuia dintr-acestia mai mici, nici Mie nu Mi-ați făcut.›

"Și vor merge acestia în osânda veșnică, iar drepții în viața veșnică" (Matei 25, 31-46).

În vederea acestei a doua veniri se cuvine să ne rugăm:

FĂRĂ DE VESTE JUDECĂTORUL VA VENI ȘI ALE FIECĂRUIA FAPTE SE VOR DESCOPERI. DECI CU FRICĂ SĂ STRIGĂM ÎN MIEZUL NOPȚII: SFÂNT, SFÂNT, SFÂNT EȘTI, DUMNEZEULE; PENTRU RUGĂCIUNILE NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU, MILUIEȘTE-NE PE NOI.

De la începutul acestei cărți spun și repet că o singură cale pentru găsirea fericirii, a mântuirii există: aceea de a-i iubi pe semenii noștri, de a-i ajuta de parcă ar fi Dumnezeu însuși. Acela care este indife-

rent la soarta unui om, care nu rămâne doar indiferent, ci pune umărul la nefericirea lui, acela care induce în eroare, care excrochează, care strică, asuprește, care înșeală, care minte, care pradă, care își însușește bunul aproapelui, care lovește, care ucide un alt om, e indiferent la Dumnezeu, pune umărul la nefericirea Lui, Îl induce în eroare, Îl excrochează, Îi strică dreptatea, Îl înșeală, Îl minte, Îl pradă, Își însușește bunul Său, Îl lovește, Îl ucide încă o dată pe Cruce. Dacă noi suntem asupritorii lui Iisus Hristos, cum să mai nădăjduim în mântuire?

Iar dacă toate acestea le-am făcut până acum, ori numai unele, astăzi să ne schimbăm viața, să mergem la biserică, să ne spovedim, pentru a dobândi iertarea lui Dumnezeu, să ne împărtășim pentru a primi puterea ne a nu mai săvârși rele, să ne îndreptăm viața, să o apucăm pe un drum nou, al curăției, al dreptății, al adevărului, al iubirii de aproape. Și să nădăjduim că Dumnezeu, în mare mila Sa, ne va da și nouă să fim părtași ai blândeții Sale la Judecata cea mare.

După cum Domnul nostru Iisus Hristos a înviat din morți, la fel cu toții așteptăm învierea trupurilor noastre din morți, deoarece sufletele ne sunt nemuritoare și ele au fost despărțite de trupuri, prin moarte, datorită păcatului neascultării lui Adam și a Evei. *"Plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică"* (Romani 6, 23).

Știm că vom învia, mai întâi deoarece Mântuitorul a înviat sumă de oameni repauzați: fiica lui Iair,

tânărul din Nain, Lazăr din Betania. Hristos însuși a vorbit despre învierea morților: *"Amin, amin, grăiesc vouă, că vine ceasul, și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu (...). Nu vă mirați de aceasta, că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși cei ce au facut fapte bune la învierea vieții, iar cei ce au făcut fapte rele, la învierea osândirii"* (Ioan 5, 25-28).

Despre învierea morților spune Sfântul Apostol Pavel că este ca putrezirea plantei în pământ și încolțirea sămânței: prin moarte și putreziciune spre o viață nouă. Somnul iernii este o amăgire, că primăvara toate se deșteaptă și înviază. Trupurile drepților, înviate, se vor asemăna trupului înviat al Mântuitorului: lumină nemuritoare. *"La înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci vor fi ca îngerii lui Dumnezeu în cer"* (Matei 22, 30).

Acum că știm atâtea taine privitoare la viața de dincolo de moarte - și nici nu am vorbit despre păcătoșii care în iad vor merge, pentru fărădelegile lor -, nu ne întrebăm încă nimic despre cum viețuim și cum avem de gând să viețuim mai departe? Nu ne cuprinde teama, când știm sigur că va veni o judecată asupra noastră, nu una trecătoare și omenească, ci una fără umbră, fără ascunziș, fără înșelăciune, fără minciună, o judecată în plină lumină, la care nu se va putea tăinui nimic, aceea a Fiului lui

Dumnezeu însuși? Nu ne gândim că este neîndoielnic că suntem datori, pentru binele nostru prezent și viitor, să ne schimbăm grabnic viața? Că nu ne putem mântui și câștiga pacea și bucuria viitoare decât dacă lepădăm toate păcatele și îmbrățișăm virtuțile? Hristos însuși a coborât pe pământ pentru a ne arăta calea. Rămâne-vom de piatră și nici măcar în al doisprezecelea ceas nu ne deșteptăm, în căutarea mântuirii noastre?

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT

Dumnezeu Duhul Sfânt este a treia persoană din Sfânta Treime. El purcede numai de la Dumnezeu Tatăl, mai înainte de toți vecii. E închinat și mărit în aceeași măsură, împreună cu Dumnezeu Tatăl și cu Dumnezeu Fiul. De aceea Sfântul Apostol Petru i-a zis lui Anania: *"Pentru ce a umplut satana inima ta, ca să minți tu Duhului Sfânt? (...). N-ai mințit oamenilor, ci lui Dumnezeu"* (Fapte 5, 3-4). Iisus Hristos ne-a învățat să ne botezăm *"în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt"* (Matei 28,19), de unde se vede că Ei sunt una. Din Tatăl purcede Duhul Sfânt și e trimis oamenilor de către Fiul: *"Iar când*

va veni Mângâietorul, pe care Îl voi trimite vouă, de la Tatăl, Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi pentru Mine"(Ioan 15, 26).

Duhul Sfânt este acela care ne sfințește viața prin cele Șapte Sfinte Taine și prin cele Șapte Daruri: **înțelepciunea, înțelegerea, sfatul, tăria** - adică bărbăția în credință -, **cunoștința** - știința -, **cuvioșia** - evlavia, cucernicia - **și frica de Dumnezeu.**

Duhul Sfânt este ocrotitorul vieții, El ne mângâie în suferințe, El ne dezvăluie adevărul. Astfel darul proorociei, Lui I se datorează: *"Niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt"*(II Petru 1, 20-21).

Duhul Sfânt s-a arătat oamenilor în trei rânduri, în trei chipuri osebite: de porumbel, de limbi de foc și de lumină. Dar prin roadele Sale, El se arată în tot ceasul și fiecăruia, pentru că Duhul Sfânt coboară asupra celor curați; El se arată prin dragostea ce ne-o purtăm unii altora și, mai presus de orice, lui Dumnezeu; prin bucuria adusă de această dragoste; prin pacea pe care ea o întemeiază în suflete; prin îndelungă rabdarea cu care ea ne întărește în fața răutății; prin bunătatea cu care ne împinge să făptuim; prin binefacerea prin care ne arătăm semenilor dragostea ce o purtăm lui Dumnezeu; prin credința cu care viețuim; prin blândețea cu care ne întâmpinăm aproapele; prin cumpătarea cu care ne

bucurăm de cele materiale: *"Ca fii al luminii să umblați, căci roada Duhului este în toată bunătatea, dreptatea și adevărul"* (Efeseni 5, 9).

Drept aceea să ne rugăm Duhului Sfânt:

ÎMPĂRATE CERESC, MÂNGÂIETORULE, DUHUL ADEVĂRULUI, CARE PRETUTINDENEA EȘTI ȘI TOATE LE PLINEȘTI, VISTIERUL BUNĂTĂȚILOR ȘI DĂTĂTORULE DE VIAȚĂ, VINO ȘI TE SĂLĂȘLUIEȘTE ÎNTRU NOI ȘI NE CURĂȚEȘTE, BUNULE, SUFLETELE NOASTRE.

MAICA DOMNULUI

Într-al treilea articol al Crezului, este vorba despre Maica Domnului, din care s-a întrupat Domnul nostru Iisus Hristos.

Fecioara Maria, logodnica bătrânului Iosif, a fost vestită de îngerul Gavriil: *"Bucură-Te, ceea ce ești plină de dar: Domnul este cu Tine; binecuvântată ești Tu între femei"*. Cum fecioara, ca o smerită ce era, s-a spăimântat de cele auzite, îngerul i-a grăit mai departe: *"Nu te teme, Marie, că ai*

aflat har la Dumnezeu. Tu vei naște fiu și vei chema numele Lui: Iisus. Acesta va fi Fiul lui Dumnezeu, va mântui poporul de păcate și Împărăția Lui nu va avea sfârșit". Cum Maria se știa fecioară, se miră de ce i se anunța. Iar îngerul grăi iară: *"Duhul Sfânt se va pogorî peste Tine și puterea Lui Dumnezeu Te va umbri; pentru aceasta și Sfântul care se va naște din Tine se va chema Fiul lui Dumnezeu. Că de la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință"* (Luca 1, 27-37).

Lui Iosif, de asemeni, i s-a arătat îngerul și i-a vestit: *"Iosife, nu te teme a lua pe Maria (...), că ce s-a zămislit în Ea din Duhul Sfânt este"* (Matei 1, 20).

Vizitându-și ruda, pe Sfânta Elisabeta, aceasta avu un simțământ al celor minunate ce se petreceau și a întâmpinat-O cu: *"Binecuvântată ești Tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui Tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?..."*. La auzul ăstor cuvinte smerite de laudă, Fecioara a răspuns: *"Mărește suflete al Meu pe Domnul; și s-a bucurat duhul Meu de Dumnezeu, Mântuitorul Meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată de acum Mă vor ferici toate neamurile, că Mi-a făcut Mie mărire Cel*

Puternic"(Luca 1, 47-49).

Maria nu este numai Maica Sfântă a Domnului Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ci este noua Eva, Maica tuturor creștinilor, că prin Ea ne-a venit mântuirea. Ca o adevărată maică, Fecioarei Sfinte îi este milă de copiii Săi iubiți, pentru slăbiciunile acestora, pentru greșelile lor, pentru nevoințele lor, pentru rătăcirile lor. Și Ea Îl roagă pe Fiul Său din ceruri să fie blând, îndurător, milosârdnic, bun, să nu se mânie pentru păcatele noastre, ci să-și amintească de suferințele și durerile noastre și să ne ierte. Maica lui Dumnezeu este cea mai puternică mijlocitoare pe lângă Iisus. La ajutorul Ei se cuvine să alergăm și înaintea Ei să cădem, rugând-O să nu ne uite, ci dimpotrivă, întruna să se roage pentru noi. De aceea să ne rugăm Ei astfel:

CUVINE-SE CU ADEVĂRAT SĂ TE FERICIM PE TINE, NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU, CEA PURUREA FERICITĂ ȘI PREA NEVINOVATĂ ȘI MAICA DUMNEZEULUI NOSTRU. CEEA CE EȘTI MAI CINSTITĂ DECÂT HERUVIMII ȘI MAI MĂRITĂ FĂRĂ DE ASEMĂNARE DECÂT SERAFIMII, CARE FĂRĂ STRICĂCIUNE PE DUMNEZEU CUVÂNTUL AI NĂSCUT, PE TINE CEA CU ADEVĂRAT NASCĂTOARE DE DUMNEZEU, TE MĂRIM.

NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU, FECIOARĂ, BUCURĂ-TE, CEEA CE EȘTI PLINĂ DE DAR, MARIE, DOMNUL ESTE CU TINE. BINECUVÂNTATĂ EȘTI TU ÎNTRE FEMEI ȘI BINECUVÂNTAT ESTE RODUL PÂNTECELUI TĂU, CĂ AI NĂSCUT PE MÂNTUITORUL SUFLETELOR NOASTRE.

PREA SFÂNTĂ MARIE, MAICA LUI DUMNEZEU, ROAGĂ-TE PENTRU NOI PĂCĂTOȘII, ACUM ȘI ÎN CEASUL MORȚII NOASTRE. AMIN.

SFÂNTA BISERICĂ

Ne vom reîntoarce la Crez, la articolul al nouălea unde am rămas, în care este pomenită credința noastră *"într-una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică"*.

Din el aflăm ce este Biserica Ortodoxă. Ea este obștea creștinilor. Aceștia "cred în Domnul Iisus Hristos, mărturisesc învățăturile Sale și se împărtășesc din harul Tainelor Lui". Arca lui Noe, în care s-au mântuit oamenii de potop, a închipuit Biserica lui Hristos. Sfântul Ciprian a spus: *"Nu poate avea pe Dumnezeu de Tată cine nu are Biserica de mamă"*. Din învățăturile Bisericii deprindem adevărul; prin Sfintele ei Taine ne sfințim. Ea ne conduce la mântuire.

Biserica este trupul lui Hristos și casa lui Dumnezeu. *"Nici porțile iadului nu o vor birui"* (Matei 16, 18). Biserica nu poate fi înfrântă, deoarece este condusă, în chip nevăzut, de însuși Mântuitorul, ale cărui membre sunt creștinii; în chip văzut, ea este

condusă în sobor de episcopi și preoți, urmașii Sfinților Apostoli.

Biserica întrunește toți creștinii, vii și morți. Creștini nu pot fi decât cei botezați. Păcătoșii botezați nu-și pierd calitatea de creștini, după cum s-a scris: *"Într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și argint, ci și de lemn și de pământ și unele sunt spre cinstire, iar altele spre necinste"* (II Tim. 2, 20). Deosebim **'Biserica luptătoare'**, compusă din creștinii vii, care alcătuiesc Biserica văzută, și **'Biserica biruitoare'**, compusă din creștinii morți, aflați în ceruri, care alcătuiesc Biserica nevăzută.

În Biserică se mai numără ereticii și sectanții; ei mărturisesc și învață pe alții credințe greșite și nu recunosc conducătorii Bisericii Ortodoxe. Sfântul Apostol Pavel ne învață să-l povățuim o dată, de două ori, pe eretic, să renunțe la învățăturile sale și să revină la matcă; dar dacă nu avem nici un rezultat, ne zice: *"ferește-te, știind că s-a abătut unul ca acesta și păcătuiește, fiind singur de sine osândit"* (Tit 3, 10-11). În schimb, schismaticii și răzvrătiții împotriva Bisericii nu mai fac parte din ea. Ei vor fi osândiți: *"De va strica cineva casa lui Dumnezeu, îl va strica pe acela Dumnezeu, căci locașul lui Dumnezeu este sfânt"* (I Cor. 3, 17).

Biserica este una pentru că nu este dezbinată, fiindcă un singur cap are: Domnul Hristos, o învățătură unică și o țintă singură: mântuirea. Sfânt fiind întemeietorul său și ea fiind sfințită prin jertfa Sa pe

Cruce, Biserica este sfântă. Credincioșii se sfințesc prin Sfintele Taine săvârșite în ea și prin predicarea Cuvântului dumnezeiesc. Credința a fost răspândită în lume de Sfinții Apostoli, pe care Iisus și-a întemeiat Biserica, deci ea e *"zidită pe temelia Apostolilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Mântuitorul Iisus Hristos"* (Efeseni 2, 20). Când spunem că Biserica este Ortodoxă, înțelegem că e dreptcredincioasă. Biserica Ortodoxă păstrează învățăturile Domnului neschimbate, așa cum au fost dintru început.

PORUNCILE BISERICII

Biserica ne-a dat nouă porunci:

❶ Să ne rugăm lui Dumnezeu și să ascultăm dumnezeieștile slujbe în fiecare duminică și în zilele de sărbătoare;
❷ Să ținem posturile de peste an. Acestea sunt: al Nașteriii Domnului, al Paștilor, al Sfinților Apostoli Petru și Pavel, al Adormirii Sfintei Născătoare de Dumnezeu, al Înălțării Sfintei Cruci, al Tăierii Capului Sfântului Ioan, Ajunul Crăciunului, Ajunul Bobotezei, miercurile și vinerile de peste an;
❸ Să cinstim fețele bisericești, pe slujitorii lui Dumnezeu;

❹ Să ne mărturisim păcatele și să ne împărtășim în sfintele posturi;

❺ Să ne rugăm pentru conducătorii și mai marii noștri;

❻ Să ținem posturile și rugăciunile hotărâte de ierarhul nostru;

❼ Să nu citim cărți eretice și imorale;

❽ Să nu înstrăinăm lucruri ce aparțin bisericii;

❾ Să nu facem nunți și alte petreceri în timpul posturilor.

Când intrăm în sfânta biserică vom zice următoarele tropare:

MILUIEȘTE-NE PE NOI, DOAMNE, MILUIEȘTE-NE PE NOI, CĂ NEPRICEPÂNDU-NE DE NICI UN RĂSPUNS, ACEASTĂ RUGĂCIUNE ADUCEM ȚIE, CA UNUI STĂPÂN, NOI PĂCĂTOȘII, ROBII TĂI: MILUIEȘTE-NE PE NOI.

MĂRIRE ... DOAMNE, MILUIEȘTE-NE PE NOI, CĂ ÎNTRU TINE AM NĂDĂJDUIT. NU TE MÂNIA PE NOI FOARTE, NICI POMENI FĂRĂDELEGILE NOASTRE. CI CAUTĂ ȘI ACUM, CA UN MILOSTIV, ȘI NE MÂNTUIEȘTE PE NOI DE VRĂJMAȘII NOȘTRI. CĂ TU EȘTI DUMNEZEUL NOSTRU ȘI NOI SUNTEM POPORUL TĂU, TOȚI LUCRUL MÂINILOR TALE ȘI NUMELE TĂU CHEMĂM.

ȘI ACUM ... UȘA MILOSTIVIRII DESCHIDE-O NOUĂ, BINECUVÂNTATĂ NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU, CA SĂ NU PIERIM CEI CE NĂDĂJDUIM ÎNTRU TINE. CI SĂ NE MÂNTUIM PRIN TINE DIN NEVOI, CĂ TU EȘTI MÂNTUIREA NEAMULUI CREȘTINESC

SFINTELE TAINE

"Taina este o lucrare sau slujbă sfântă, aşezată de Domnul Hristos în Biserică, prin care se împărtăşeşte credincioșilor în chip văzut Harul lui Dumnezeu cel nevăzut."

"Harul este lumina şi puterea Duhului Sfânt, pe care Dumnezeu o varsă în sufletul creştinului, prin Sfintele Taine, ca să poată dobândi sfinţirea și mântuirea", așa cum a spus Sfântul Apostol Petru: *"Prin har sunteți mântuiți"*(Efeseni 2, 5).

În continuare, vom urmări fiecare Sfântă Taină, în înțelesul ei.

1. BOTEZUL

Prin această Sfântă Taină omul este spălat de păcate (atât păcatul strămoșesc, cât și cele personale), mijlocind o întreită cufundare în apă sfințită ce este însoțită de cuvintele: *"Botează-se robul lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor , amin".* Prin botez înțelegem o a doua naștere.

Această Taină a fost instituită de Mântuitorul înainte de Înălțarea Sa la ceruri: *"Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului*

Sfânt" (Matei 28,19; Marcu 16,16). Botezul lui Ioan Botezătorul, un botez cu apă, nu avea puterea de a curăți de păcate, pe când botezul cu Duhul Sfânt, rânduit de Iisus e spre iertarea păcatelor noastre.

2. SFÂNTUL MIR

Cu prilejul Botezului, cel botezat este uns cu Sfânt Mir pe frunte, pe gură, ochi, urechi, pe piept, pe mâini, picioare. Astfel se pecetluiesc și se întăresc darurile Sfântului Duh și cel botezat este pus în slujba lui Dumnezeu. Ungând cu Sfântul Mir, preotul zice: *"Pecetea darului Duhului Sfânt, amin"*.

3. SFÂNTA TAINĂ A POCĂINȚEI

Iisus Hristos le-a spus Sfinților Apostoli: *"Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer; și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer"* (Matei 18, 18) sau: *"Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, se vor ierta; și cărora le veți ținea, vor fi ținute"* (Ioan 20, 22-23). Cu aceste cuvinte Mântuitorul a instituit Sfânta Taină a Pocăinței. Înțelesul ei este mărturisirea păcatelor personale în fața preotului duhovnic, pentru a dobândi iertarea lor de către Dumnezeu. Rezultatul imediat al spovedaniei este împăcarea sufletească a spoveditului și îndreptarea vieții sale.

Iată ce se cere aceluia ce îngenunche sub patrafir, pentru a se spovedi în fața preotului și înaintea lui Dumnezeu:

① Căința din suflet pentru păcatele săvârșite;

② Mărturisirea completă a tuturor păcatelor săvârșite de la ultima spovedanie și nelăsarea nici unuia nespovedit;

③ Hotărârea de a nu mai păcătui, ci de a te îndrepta;

④ Împlinirea canonului dat de preot în vederea ispășirii păcatelor mărturisite și îndreptarea ta pe viitor.

De îndeplinirea acestor condiții depinde primirea dezlegării de păcatele noastre.

Când ne mărturisim, rostim **Psalmul 50** de pocăință:

MILUIEȘTE-MĂ, DUMNEZEULE, DUPĂ MARE MILA TA ȘI DUPĂ MULȚIMEA ÎNDURĂRILOR TALE ȘTERGE FĂRĂDELEGEA MEA! SPALĂ-MĂ DE TOT DE FĂRĂDELEGEA MEA ȘI DE PĂCATUL MEU MĂ CURĂȚEȘTE! CĂ FĂRADELEGEA MEA O CUNOSC ȘI PĂCATUL MEU E PURUREA ÎNAINTEA MEA. ȚIE UNUIA AM GREȘIT, CĂCI AM FĂCUT CEEA CE E RĂU ÎNAINTEA TA. AȘA CĂ TU EȘTI DREPT ÎN HOTĂRÂREA TA, ȘI ÎN JUDECATA TA CU TOTUL CURAT. CĂ IATĂ ÎNTRU FĂRĂDELEGI M-AM ZĂMISLIT ȘI ÎN PĂCATE M-A NĂSCUT MAICA MEA. DAR TU, CEL CE IUBEȘTI ADEVĂRUL, ARATĂ-MI TAINELE ÎNȚELEPCIUNII TALE! STROPEȘTE-MĂ CU ISOP ȘI MĂ

VOI CURĂȚI; SPALĂ-MĂ ȘI MAI ALB DECÂT ZĂPADA VOI FI! DĂ-MI SĂ AUD CUVÂNT DE BUCURIE ȘI DE VESELIE, ȘI SE VOR BUCURA OASELE MELE CELE SMERITE! ÎNTOARCE FAȚA TA DE LA PĂCATELE MELE ȘI TOATE FĂRĂDELEGILE MELE ȘTERGE-LE! INIMĂ CURATĂ ZIDEȘTE ÎNTRU MINE, DUMNEZEULE, ȘI DUH DREPT ÎNNOIEȘTE ÎNLĂUNTRUL MEU! NU MĂ LEPĂDA PE MINE DE LA FAȚA TA ȘI DUHUL TĂU CEL SFÂNT NU-L LUA DE LA MINE! DĂ-MI IARĂȘI BUCURIA MÂNTUIRII TALE ȘI CU DUH STĂPÂNITOR MĂ ÎNTĂREȘTE! ÎNVĂȚA-VOI PE CEI FĂRĂDELEGE CĂILE TALE ȘI CEI NECREDINCIOȘI SE VOR ÎNTOARCE LA TINE. IZBĂVEȘTE-MĂ DE VĂRSĂRILE SÂNGELUI, DUMNEZEULE, DUMNEZEUL MÂNTUIRII MELE, ȘI LIMBA MEA VA LĂUDA ÎNDURAREA TA! CĂ DE AI FI VOIT JERTFĂ, ȚI-AȘ FI DAT. TU ÎNSĂ NU VOIEȘTI ARDERILE DE TOT. CĂ JERTFA PLĂCUTĂ LUI DUMNEZEU E DUHUL UMILIT. INIMA ÎNFRÂNTĂ ȘI SMERITĂ DUMNEZEU NU O VA URGISI. FĂ BINE, DOAMNE, DUPĂ BUNĂTATEA TA, SIONULUI ȘI ZIDEȘTE IARĂȘI ZIDURILE IERUSALIMULUI! ATUNCI BINE PLĂCUTE-ȚI VOR FI JERTFA DREPTĂȚII, PRINOSUL ȘI ARDERILE DE TOT; ATUNCI VOR PUNE PE ALTARUL TĂU VIȚEI.

4. SFÂNTA TAINĂ A ÎMPĂRTĂȘANIEI
(Euharistia)

Împărtășirea noastră din Jertfa de mântuire, adică Cina cea de taină constituie Sfânta Taină a **"împărtășirii cu trupul și cu sângele Domnului, pentru iertarea păcatelor și moștenirea vieții de veci"**.

Această Taină a fost pentru cea dintâi oară așezată de Domnul nostru Iisus Hristos în seara Joii pati-

milor, la Cina cea de Taină, când Mântuitorul a binecuvântat pâinea și a dat-o Apostolilor cu cuvintele: *"Luați, mâncați, acesta este trupul Meu"*; la fel, a binecuvântat vinul și l-a dat acelorași, zicând: *"Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu, al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți alții se varsă spre iertarea păcatelor"*. Și pentru a le arăta calea Tainei pe viitor, le-a spus: *"Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea"*(Matei 26, 26-28; Cor. 11, 23-25).

Este cutremurătoare spusa Lui: *"Amin, amin, grăiesc vouă: de nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi; că Trupul Meu este adevărata mâncare și Sângele Meu adevărata băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu petrece în Mine și Eu în el"* (Ioan 6, 53-56).

De câte ori auzim cântându-se în biserică, la Sfânta Liturghie: *"Pe Tine Te lăudăm..."*, se cade să îngenunchem, deoarece preotul slujitor se roagă atunci și binecuvântează pâinea și vinul, iar Dumnezeu le preface în Trupul și Sângele Domnului.

Când ne vom apropia de Sfântul Potir să ne împărtășim, se cuvine să fim vrednici de această

mare Taină, căci s-a zis: *"Oricine va mânca Pâinea acesta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și Sângele Domnului"* (I Cor. 11, 27), iar *"cine se împărtășește cu nevrednicie se osândește"* (I Cor. 11, 29). Ce înseamnă să fim vrednici? Aceasta înseamnă că trebuie, înainte de împărtășire, să postim, să ne rugăm și să ne spovedim; ne apropiem de Sfânta Împărtășanie fără să fi mâncat în acea dimineață, cu gura spălată, cu trupul curat; și vom păși spre preot cu mâinile încrucișate pe piept.

Înainte de a ne împărtăși rostim:

CRED, DOAMNE, ȘI MĂRTURISESC CĂ TU EȘTI CU ADEVĂRAT HRISTOS, FIUL LUI DUMNEZEU CELUI VIU, CARE AI VENIT ÎN LUME SĂ MÂNTUIEȘTI PE CEI PĂCĂTOȘI, DINTRE CARE CEL DINTÂI SUNT EU. ÎNCĂ CRED CĂ ACESTA ESTE ÎNSUȘI PREACURAT TRUPUL TĂU ȘI ACESTA ESTE ÎNSUȘI SCUMP SÂNGELE TĂU, DECI MĂ ROG ȚIE MILUIEȘTE-MĂ ȘI-MI IARTĂ PĂCATELE MELE CELE DE VOIE ȘI CELE FĂRĂ DE VOIE, CELE CU CUVÂNTUL ȘI CELE CU LUCRUL, CELE CU ȘTIINȚA ȘI CU NEȘTIINȚA. ȘI MĂ ÎNVREDNICEȘTE, FĂRĂ DE OSÂNDĂ, SĂ MĂ ÎMPĂRTĂȘESC CU PREACURATELE TALE TAINE, SPRE IERTAREA PĂCATELOR ȘI SPRE VIAȚA DE VECI. AMIN.

CINEI TALE CELEI DE TAINĂ, ASTĂZI, FIULE AL LUI DUMNEZEU, PĂRTAȘ MĂ PRIMEȘTE, CĂ NU VOI SPUNE VRĂJMAȘILOR TĂI TAINA TA, NICI SĂRUTARE NU ÎȚI VOI DA CA IUDA, CI CA TÂLHARUL, MĂRTURISINDU-MĂ, STRIG ȚIE:

POMENEȘTE-MĂ, DOAMNE, ÎNTRU ÎMPĂRĂȚIA TA.

NU SPRE JUDECATĂ SAU SPRE OSÂNDĂ SĂ-MI FIE MIE ÎMPĂRTĂȘIREA SFINTELOR TALE TAINE, DOAMNE, CI SPRE TĂMĂDUIREA SUFLETULUI ȘI A TRUPULUI.

După ce ne-am împărtășit, să spunem următoarea rugăciune:

TRUPUL TĂU CEL SFÂNT, DOAMNE IISUSE HRISTOASE, DUMNEZEUL MEU, SĂ-MI FIE MIE SPRE VIAȚA VEȘNICĂ ȘI SÂNGELE TĂU CEL SCUMP SPRE IERTAREA PĂCATELOR. ȘI SĂ-MI FIE MIE EUHARISTIA ACEASTA SPRE BUCURIE, SPRE SĂNĂTATE ȘI SPRE VESELIE. ȘI LA ÎNFRICOȘATĂ VENIREA TA A DOUA, ÎNVREDNICEȘTE-MĂ, PE MINE PĂCĂTOSUL, SĂ STAU DE-A DREAPTA MĂRIRII TALE. PENTRU RUGĂCIUNILE PREACURATEI MAICII TALE ȘI ALE TUTUROR SFINȚILOR TĂI. AMIN.

5. SFÂNTA TAINĂ A PREOȚIEI

"Preoţia este Taina prin care oamenilor aleşi de Dumnezeu şi sfinţiţi de ierarhii (episcopii) Bisericii li se dă puterea de a vesti cuvântul lui Dumnezeu, de a săvârşi Sfintele Taine şi slujbele bisericeşti şi de a conduce turma credincioşilor pe calea mântuirii. Taina aceasta se face prin *hirotonie*, adică prin punerea mâinilor ierarhului Bisericii pe capul celui chemat şi sfinţirea lui prin rugăciune."

Taina preoției a fost așezată în acea noapte când am văzut că Iisus Hristos a dat Apostolilor puterea de a lega și dezlega, de a ține și de a ierta păcatele.

Cu prilejul Înălțării, El le-a spus: *"Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă. Și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin"*(Matei 28, 19-20).

Ce este un preot se vede foarte limpede din zisa Sfântului Apostol Pavel: *"Așa să ne socotească pe noi fiecare om, ca pe niște slujitori ai lui Hristos și săvârșitori ai tainelor lui Dumnezeu"* (Cor. 4,1). Preoții sunt denumiți de același Sfânt Apostol: *"împreună lucrători cu Dumnezeu"*. Și asupra cui lucrează ei? Asupra *"ogorului lui Dumnezeu"*, adică a credincioșilor creștini (I Cor. 3, 9).

"Preoția este un har" pe care-l primește numai cel chemat, ales și trimis. Pentru a fi preot trebuie să fi absolvit o școală teologică, să ai o moralitate desăvârșită și să fii hirotonit de ierarh. Capii ereticilor sunt denumiți de Iisus: *"prooroci mincinoși"*, *"lupi răpitori îmbrăcați în piele de oaie"*, *"furi și tâlhari"*.

Preoții au dreptul la toată cinstirea noastră, la ascultare; ei sunt păstori, adică se îngrijesc de bunăstarea noastră sufletească pe pământ și în cer. Mai presus de ei, trebuie să Îl vedem pe Domnul nostru Iisus Hristos.

6. SFÂNTA TAINĂ A NUNȚII

"Nunta este Taina Sfântă prin care cei ce se căsătoresc (mirele și mireasa) primesc harul binecuvântării lui Dumnezeu pentru a întemeia o familie creștină."

Ea se săvârșește prin punerea cununilor pe capetele mirilor și prin rostirea textului: *"Cunună-se robul* (roaba) *lui Dumnezeu* (N) *cu roaba* (robul) *lui Dumnezeu* (N) *în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"* și a rugăciunii: *"Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dânșii".*

Atunci când, în rai, Dumnezeu le-a spus lui Adam și Evei: *"Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și stăpâniți-l"* (Facere 1, 28) a apărut nunta. Deci ea a fost așezată de Însuși Dumnezeu Tatăl.

"Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Pentru aceea nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă" (Matei 19, 5-6), a lămurit Dumnezeu Fiul ce înseamnă nunta. Iar Sfântul Apostol Pavel se minuna: *"Taina aceasta este mare"!* (Efeseni 5, 32).

În vederea căsătoriei, tinerii trebuie să se arate

medicului pentru a afla dacă sunt pe deplin sănătoși. Ei trebuie să cunoască îndatoririle unui bun creștin și fiu al Bisericii. Trebuie să fie conștienți că încheie de bunăvoie o legătură sfântă până la sfârșitul vieții.

7. SFÂNTA TAINĂ A MASLULUI

"Sfântul Maslu este Taina ungerii bolnavilor cu untdelemn sfințit prin rugăciunile preoților. Sfântul Maslu împărtășește credincioșilor harul dumnezeiesc care spală păcatele sufletului și vindecă bolile trupului."

Luându-și puterea din darul Domnului nostru Iisus Hristos, Sfinții Apostoli *"ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i tămăduiau"* (Marcu 6, 7-13).

Sfântul Apostol Iacob se adresează de-a dreptul credincioșilor, cu următorul îndemn: *"Este bolnav cineva dintre voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului, și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav, și-l va ridica Domnul și de va fi făcut păcate i se vor ierta"*(Iacob 5, 14-15).

Spre deosebire de majoritatea celorlalte Sfinte Taine, Sfântul Maslu se săvârșește fie în biserică, fie în casa celui bolnav, de șapte, cinci, trei, doi sau un preot, după spovedirea celui bolnav. "Se aprind șapte lumânări, se citesc șapte pericope (părți) din

Apostol, șapte pericope din Evanghelie și mai multe rugăciuni pentru iertarea păcatelor și vindecarea bolnavilor, care se ung de șapte ori cu untdelemn sfinţit".

Cultul morţilor

Morții noștri constituie garanția că trăim, deoarece ei sunt izvorul nostru. Morții ne-au învățat să trăim, ne-au fost pildă bună, după care pildă ne-am clădit viețile, sau pildă rea, din care am deprins cum să nu trăim; oricum, ei ne-au ajutat să ne îndreptăm pașii într-un sens, ori în celălalt. Dar mai ales când acești morți se numesc părinții, bunicii noștri, ei reprezintă carnea și sângele din care provenim. Când sunt frații, unchii, verii noștri, prin arterele lor circulă același sânge ca și prin arterele noastre. Sorțile noastre au fost, sunt și vor fi legate, după cum trunchiul copacului nu poate fi rupt de rădăcinile ce-l hrănesc, nici de florile pe care le produc ramurile sale, care vor da fructele, semințele lui, după cum noi vom aduce copii la lumina soarelui, cu ajutorul lui Dumnezeu, ai căror părinți vom fi, iar ei vor da naștere altor copii, ai căror bunici vom fi. Omenirea reprezintă un întreg din care noi surprindem doar o latură, ba din acea latură doar o parte neînchipuit de mică. Dar mi-te familia cât este ea de unită, deși nu ne dăm seama de asta!

Or, nimeni nu este nemuritor... Bătrânii noștri - uneori și cei mai tineri - sunt chemați de Dumnezeu

și-i punem în pământ, să se odihnească. Trupurile lor merg în întunericul și umezeala mormintelor, iar sufletele lor urcă spre lumina lui Dumnezeu. În acest urcuș au nevoie de noi!

Biserica Ortodoxă ne învață ce datorii avem față de morții noștri.

1. Rânduiala îngropării, așa cum o aflăm de la Biserică, trebuie ținută.

2. Sufletele lor se întăresc din milostenia ce o facem pentru ele, dând de pomană săracilor.

3. Rugăciunile și parastasele participă la odihnirea acestor suflete, la fericirea și la mântuirea lor.

4. La fiece Sfântă Liturghie să facem pomenirea lor. Aceasta este binefacerea cea mai de seamă pe care le-o putem face, fiindcă Liturghia este jertfa împăcării și a iertării celor vii și morți.

5. Mormintele lor nu trebuie părăsite; crucile să fie necontenit îngrijite, înconjurate de flori.

Să nu uităm că alcătuim o Biserică unică împreună și alături de morții noștri iubiți.

Să ne rugăm pentru morții noștri cu cuvintele:

CU SFINȚII ODIHNEȘTE, HRISTOASE, SUFLETELE ROBILOR TĂI (N), UNDE NU ESTE DURERE, NICI ÎNTRISTARE, NICI SUSPIN, CI VIAȚĂ FĂRĂ DE SFÂRȘIT.

Cultul sfinţilor

Dintre toţi morţii lumii, unii au fost desăvârşiţi din timpul vieţii. Ceata sfinţilor nu-şi întrerupe slujirea lui Dumnezeu la moarte, ci sufletele lor vieţuiesc dimpreună cu îngerii şi toţi dimpreună alcătuiesc Biserica Triumfătoare din ceruri. Această slăvită existenţă de după moarte au câştigat-o prin vieţuirea lor după canoanele Bisericii, prin curăţia lor şi prin credinţa lor fără prihană. Ei au fost din timpul vieţii în legătură neîntreruptă cu Dumnezeu şi astfel rămân şi după moarte. *"Slava pe care Mi-ai dat-o Mie"*, spune Hristos lui Dumnezeu Tatăl, *"le-am dat-o lor"* (Ioan 17, 22). Cultul religios închinat sfinţilor este tocmai această cinstire ce le-o aducem, după îndemnul Mântuitorului. Sfinţii nu sunt adoraţi ca Dumnezeu, ci doar veneraţi, adică cinstiţi în chip deosebit.

Ei, care au fost slugi credincioase ale lui Dumnezeu cât timp au vieţuit pe pământ, nu istovesc rugându-se pentru noi, acum când se află în ceruri. Să nu uităm că ei vor judeca lumea, alături de Domnul nostru Iisus Hristos. Drept aceea vieţile lor să ne fie pildă, să le urmăm cu pioşenie. Iar moaştele lor, a căror nestricăciune sunt o permanentă minune sub ochii noştri, sunt vrednice de aceeaşi venerare.

Cultul Icoanelor

Pe icoane sunt zugrăvite chipurile Preasfintei Treimi, al Fecioarei Maria, ale Proorocilor, ale Apostolilor, ale tuturor Sfinților și Mucenicilor. Pe acestea le cinstim, lor adăugându-li-se Sfânta Cruce și cartea **Sfintelor Evanghelii.** Lăuntrul Bisericii este împodobit cu icoane în dreptul cărora credincioșii îngenunche, înălțându-și cugetele și sufletele către sfântul reprezentat pe icoană, să-i ceară ajutorul rugăciunilor sale și ocrotirea prin acestea. Ortodocșii nu se roagă icoanelor, ci înaintea lor; ele sunt obiecte sfinte, prin aceea că participă la cultul religios și că prin ele învățăm despre viețile și faptele sfinților. Icoanele și frescele din biserici constituie o adevărată școală a Istoriei Sfinte și a istoriei sfinților. Bine s-a spus că "icoanele sunt Scriptura celor neștiutori" și că "sunt ca niște ferestre prin care privim în veșnicie".

Nu trebuie să existe încăpere din casele noastre unde să nu fie pusă o icoană în ungherul de răsărit, în dreptul căreia să ne rugăm și care să ne amintească la tot pasul să trăim ca niște creștini în mijlocul familiei și când vom ieși din casă.

Viața veșnică

Cu cele ce urmează se încheie recitirea Crezului, de la care am pornit, deoarece ultimele cuvinte ale acestuia privesc viața veșnică. Am pomenit că va

veni o Judecată de apoi. Aceasta va împărți omenirea în buni - sau plăcuți lui Dumnezeu - și răi. Cei dintâi vor moșteni viața cea veșnică; ceilalți osânda cea veșnică din iad. Acestea reprezintă *"răsplata cuvenită fiecărui om după faptele sale"* (Romani 2, 6).

Viața cea veșnică o vor petrece credincioșii cei ascultători de Dumnezeu în rai, locul fericirilor, numit și "cer, ceruri, împărăția lui Dumnezeu, a cerurilor, sânul lui Avraam, casa Tatălui, Ierusalimul ceresc". Acolo vor fi *"cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El"* (I Cor. 2, 9). Acolo cei drepți Îl vor vedea pe Dumnezeu *"față către față"* (I Cor. 13, 12) și se vor desfăta cu sfinții și cu îngerii, în dragostea Domnului nostru Iisus Hristos. Acolo nu va mai exista foame, sete, durere, plâns, moarte.

Iadul, în schimb, este al veșnicei pedepse, locul și starea suferinței fără de sfârșit, căruia i se mai spune: "gheenă, întunericul cel dinafară, munca sau osânda veșnică, focul iadului, cuptorul cel cu foc, moartea, viermele cel neadormit". Mustrarea conștiinței - viermele de mai sus - va roade sufletele, fără odihnă nici sfârșit, chinuindu-le fără răgaz.

Amin

Cel din urmă cuvânt ce-l rostim, la încheierea Crezului, dar și al oricări alte rugăciuni este:

Amin, care înseamnă: "așa să fie". spunând Amin, arătăm că după cum am grăit mai înainte dorim să trăim și să credem. Amin este semnul hotărârii noastre; se pronunță cu simțământul că tânjim din suflet să fim ajutați de Dumnezeu să viețuim după cum ne-am rugat și să nu fim lăsați a face altminteri.

RUGĂCIUNEA

Orice rugăciune constituie o înălțare a cugetului și a sufletului către Domnul Dumnezeu, plină de smerenie, de iubire, cinstită, deschisă, fără fugă a gândului, fără îngăduința ca alte gânduri, străine să întrerupă șuvoiul acesta urcător al inimii către izvorul vieții. Așezarea la rugăciune este o intrare în fericire, în pace, în sânul lui Avraam. Rugăciunea este un răgaz luat din preocupările lumești de zi de zi și din războiul necazurilor, suferințelor, durerilor, când îi povestim Tatălui Ceresc toate ale noastre, bune - pentru care ne arătăm recunoscători - și rele - pentru care îi cerem ajutorul să le ia de la noi și să ne întărească împotriva lor. Stăm de vorbă cu Părintele nostru din ceruri, așa cum am sta de vorbă cu tatăl nostru după trup, dar cu mult mai mare încredere că El ne va salva din toate câte ne asupresc, după bunătatea Sa fără margine, cu atotputernicia Lui cea iertătoare.

Dumnezeu nu ne este dator cu nimic, de aceea noi nu-I poruncim să ne ajute, ci Îl rugăm cu sufletul frânt, conștienți de faptul că, prin multele noastre păcate și uitări de poruncile Sale, noi nu merităm ajutorul cerut. Ne încredințăm blândeții și milei Lui nemărginite, plini de nădejde că ne va auzi, ne va asculta, ne va ajuta spre binele nostru, după bineplăcută voia Sa.

Când ne rugăm nu ne fug privirile, după cum spuneam că nu ne fug gândurile. Aceasta înseamnă că nu lăsăm ochii să vadă ce se petrece în jurul nostru, cine trece pe lângă noi, cum arată cineva sau ceva. Nici nu lăsăm urechile să asculte ce se vorbește alături de noi sau mai departe. Nici nu simțim de e cald sau frig. Ci stăruim a sta cu mintea în inimă, și cu inima la picioarele lui Dumnezeu. Tot gândul ne este concentrat în inimă. Aceasta înțelegea Mântuitorul când ne îndemna să intrăm în cămara lăuntrică.

Nu lăsăm nici închipuirea să rătăcească pe căile alese de ea, nici la desfătări, nici la necazuri și, mai presus de orice, la păcate. Ne încordăm voința să nu ni se depărteze gândul de Domnul, pe care-l privim cu evlavie și cu toată puterea dragostei noastre. Nici nu ni-L închipuim pe Dumnezeu cum arată, ci-L simțim doar aproape de noi, cum ne pătrunde în inimă, curățitor, cum ne învăluiește în iertarea Sa, în iubirea Lui pentru toate făpturile și mai presus de toate pentru oameni, dintre care să știm că cei de pe urmă suntem noi.

Există mai multe feluri de rugăciuni. O împărțire a lor ține seama de câți sunt cei care se roagă, unde o fac și când. Astfel există rugăciune personală - săvârșită de om singur, acasă, pe stradă, în mijlocul naturii, în celulă, la muncă, fără știrea nimănui și așa mai departe. Există și rugăciunea obștească, săvârșită în biserică, în mijlocul celorlalți credincioși, în cadrul Sfintelor Slujbe.

De asemeni, rugăciunile se împart în trei categorii, după cele ce conțin: rugăciunile de laudă, de mulțumire și de cerere. Noi, prea adesea uităm de primele două și n-o ținem minte decât pe a treia, ca niște egoiști ce suntem.

Mintea noastră nu rareori este răpită de frumusețea lumii, de toate bunurile ce există în ea, de felul în care tot răul se preschimbă într-o bună zi în bine și de atâtea altele pe care le trăim. Aceste sentimente ne umplu sufletul de admirație în fața lui Dumnezeu și simțim nevoia să o spunem cuiva, mai ales Lui. Dacă atunci ne lăsăm chemați de rugăciune și simțim că trebuie să comunicăm această minunare ce ne umple sufletul, vom rosti rugăciuni de laudă.

Dacă minunarea noastră se datorează ajutorului lui Dumnezeu, cerut sau nu, în izbânzile noastre sau în simpla noastră putere de a viețui împotriva greutăților existenței, ne vor urca pe buze, din adâncul inimii cuvinte de mulțumire: ele sunt rugăciunea de mulțumire.

Cele mai deseori simțim nevoia să-I cerem lui Dumnezeu ajutorul; astfel rostim rugăciunile de

cerere. Oamenii nu înțeleg că cele câte cred că le sunt necesare le pot și dăuna. Nu rareori ei socotesc, în nebunia lor, că Dumnezeu îi va ajuta chiar și la săvârșirea păcatelor. De aceea ni se spune: "**Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, cu gând să risipiți pe plăcerile voastre**" (Iacob 4, 3). Dumnezeu nu ne ajută decât spre binele sufletului nostru, niciodată spre încălcarea poruncilor Sale, pentru că scopul Lui este mântuirea noastră. Drept care, să fim totdeauna atenți să nu cerem ceva ce nu se potrivește vieții bunului creștin, că se va întoarce împotriva noastră.

Cum să ne rugăm

Plecând fruntea înaintea lui Dumnezeu, să ne însemnăm cu Sfânta Cruce, să îngenunchem pe ambii genunchi și să ne rugăm cu nădejde, încredere de fii și cu stăruință.

Metania mare, cu căderea pe palmele întoarse, adică sprijinite de pământ cu spatele falangelor și atingerea pământului cu fruntea, sau metania mică, cu alte cuvinte atingerea pământului cu mâna dreaptă, din picioare, urmată de semnul Sfintei Cruci, pot preceda sau încheia rugăciunea. Prosternarea e poziția în genunchi, cu fața la pământ, pe care a avut-o Iisus în grădina Ghetsimani.

Ne putem ruga cu mâinile încrucișate pe piept, în semn de înălțare a inimii spre Domnul, ori cu ridicarea brațelor, în chip de troiță, prin care poziție ne unim cu Domnul nostru Iisus Hristos răstignit, cum

spune Sfântul Apostol Pavel: *"bărbații să se roage ridicându-și mâinile curate"* (Tim. 2, 8). Această poziție o adoptă preoții când slujesc Sfânta Liturghie.

Creștinul se poate ruga în taină, adică în gând, cu glas tare sau prin cântare.

Rugăciunea are valoare osebită dacă este sprijinită de post, de ajunări și de înfrânarea patimilor.

Ea ne "sporește și ne întărește puterile", ne ajută în lupta "împotriva gândurilor, ispitelor, poftelor și patimilor vătămătoare", "ne spală și sfințește sufletul", "ne umple inima de frumusețe și de iubire, de pace și de bucurie, de sfințenie", "rugăciunea face din om un fiu al lui Dumnezeu".

Ni s-a recomandat atât să ne rugăm singuri *("în cămara lăuntrică")*, cât și cu mai mulți (*"Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor";* Matei 18, 20). Oricum, se cade să ne rugăm *"în toată vremea"* (Luca 21, 36).

TATĂL NOSTRU

Rugăciunea Domnească sau Tatăl nostru ne-a fost dăruită de Domnul nostru Iisus Hristos. (Matei 6, 9-13).

Iat-o:

TATĂL NOSTRU

CARE EȘTI ÎN CERURI,
SFINȚEASCĂ-SE NUMELE TĂU,
VIE ÎMPĂRĂȚIA TA,
FACĂ-SE VOIA TA,
PRECUM ÎN CER AȘA ȘI PE PĂMÂNT.
PÂINEA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE,
DĂ-NE-O NOUĂ ASTĂZI
ȘI NE IARTĂ NOUĂ PĂCATELE NOASTRE,
PRECUM ȘI NOI IERTĂM GREȘIȚILOR NOȘTRI.
ȘI NU NE DUCE PE NOI ÎN ISPITĂ,
CI NE MÂNTUIEȘTE DE CEL RĂU.
CĂ A TA ESTE ÎMPĂRĂȚIA ȘI PUTEREA ȘI MĂRIREA:
A TATĂLUI ȘI A FIULUI ȘI A SFÂNTULUI DUH,
ACUM ȘI PURUREA ȘI ÎN VECII VECILOR.
AMIN.

Ne adresăm Părintelui nostru ceresc, Făcătorul omului și al lumii, Acela care ne iubește ca un tată

adevărat; și Îi cerem șapte lucruri. ① Să ne ajute să cinstim numele Său sfânt prin gânduri, cuvinte și fapte. ② Să se întindă puterea Bisericii lui Hristos peste tot pământul, căci ea aduce pacea, dreptatea, iubirea dintre semeni, bunătatea, iertarea și adevărul. ③ Toți oamenii să împlinim vrerea lui Dumnezeu, pentru că doar când ea va fi împlinită de toți se va ajunge la fericire pe pământ. ④ Să primim toate cele de trebuință viețuirii zilnice. ⑤ Să ne fie iertate păcatele, în măsura în care și noi îi iertăm pe aceia care greșesc în fața noastră. ⑥ Să nu ne fie încercate credința și răbdarea, pentru că suntem slabi. ⑦ Să fim cruțați de chemările amăgitoare ale diavolului. În final, arătăm credința noastră că stăpânirea totală, întreagă, unica putere și adevărata slavă Îi aparțin Tatălui căruia ne rugăm, Dumnezeu întreit, și-I vor aparține totdeauna.

BISERICA - LĂCAȘ AL SFINTEI LITURGHII ȘI CASA DOMNULUI

Dacă Dumnezeu Tatăl a creat lumea și Dumnezeu Fiul a mântuit-o, după cădere, Dumnezeu Duhul Sfânt a dăruit lumii

Apostolii, Biserica și Sfintele Taine. În Duminica cea Mare a Rusaliilor, Duhul Sfânt s-a pogorât peste Apostoli, în chip de limbi de foc. Ei au propovăduit Evanghelia și au botezat în aceeași zi cinci mii de oameni (Fapte 2, 1-4, 4). Aceștia au alcătuit cea dintâi Biserică, în Ierusalim. De atunci înainte Biserica a tot crescut, ajungând să umple întreaga lume.

În biserică vom asculta **Sfânta Liturghie** în fiece Duminică și-n zilele de sărbătoare. Iar cel mai potrivit este să o facem în biserica parohiei noastre.

Despre biserică

Clădirea bisericii are *formă de cruce* (în amintirea patimilor mântuitoare ale Domnului Iisus Hristos) sau de *corabie* (în amintirea arcei mântuitoare a lui Noe).

În această clădire se adună obștea credincioșilor, ce constituie o parte din *Biserica vie*.

O biserică se împarte în: ❶ *pridvor*, numit și *nartex, tindă* sau *pronaos*; ❷ *naos* sau *corabie*; și ❸ *altar* (partea cea mai sfântă). Acesta este plasat la răsărit, pentru a ne aminti de Mântuitor, care este "lumina lumii"; în el preoții slujesc Sfânta Liturghie.

În pridvor, în partea dreaptă, se găsește *cristelnița*, cunoscută și sub numele: *colimvitră* sau *baptisteriu*, în care sunt cufundați copiii, cu prilejul botezului. În partea opusă, se găsește masa cu icoana

înmormântării Domnului. Ea se va duce în mijlocul bisericii și se va lăsa acolo din seara Joii Mari până în dimineața Sfintei Învieri.

Deasupra nartexului se găsește *corul* bisericii.

Naosul este înzestrat, de-a lungul pereților, cu strane pentru credincioșii bătrâni, neputincioși, înlocuite uneori de șiruri de scaune dispuse pe mijlocul bisericii. La dreapta și la stânga soliului se găsesc *stranele cântăreților*. În partea din dreapta se află și *scaunul arhieresc*. Tot pe soliu se ridică *altarele* sau *iconostasele mici* sau *tetrapoadele*. Pe aceste măsuțe se află icoane.

Sfântul Altar este despărțit de naos prin *iconostas* sau *catapeteasmă*, adică un perete compus din icoane; el desparte cele văzute de cele nevăzute. În iconostas se deschid trei intrări. *Ușile împărătești* sunt tăiate în mijlocul lui. Numele lor vine din aceea că, la înconjurarea cu Sfintele Daruri, pe ele intră Domnul Hristos în altar. De-a dreapta și de-a stânga acestora se află *ușile diaconești* sau *îngerești*. Și aceste uși sunt împodobite cu icoane; pe ușile împărătești: Bunavestire; pe cele diaconești: Sfinții Diaconi Ștefan și Laurențiu sau Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. La stânga ușilor împărătești, cum privim naosul din pragul lor, se află icoana Mântuitorului, iar la dreapta aceea a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. În același rând mai sunt icoanele Sfântului Ioan Botezătorul (sau a hramului bisericii) și a Sfântului Nicolae. Pe mai multe

rânduri mai sus, ca și mai jos de acestea se află multe icoane mai mici. Deasupra ușilor împărătești este icoana cu chipul Domnului de pe marama Sfintei Veronica. Și mai sus se găsește icoana Cinei celei de Taină, împrejmuită de alte icoane.

Legătura dintre toate icoanele pomenite o fac mlădițe de vie, căci Hristos este "vița cea adevărată".

În mijlocul altarului se găsește *Sfânta Masă*, numită și: *prestolul* sau *jertfelnicul*. Sfânta Masă este taiată în piatră, în patru colțuri. Dacă altarul închipuie cerul lui Dumnezeu străbătut de cetele îngerești și ale sfinților, Sfânta Masă închipuie masa Cinei celei de Taină, crucea Domnului Hristos, mormântul și tronul Lui.

În mijlocul ei se practică o adâncitură; în cea din urmă se tăinuiesc părticele de moaște ale Sfinților Martiri.

Se acoperă Sfânta Masă cu o pânză albă, denumită *cămașă*, ce închipuie Sfântul Giulgiu al Domnului, folosit când a fost depus în mormânt. Pe deasupra cămășii se așterne *îmbrăcămintea mesei*, închipuind haina de lumină a lui Hristos, ce a strălucit cu prilejul Schimbării la Față.

Pe Sfânta Masă, se mai află *Antimisul*. Este o pânză de in pe care s-a gravat icoana îngropării Domnului Hristos. În cele patru colțuri ale sale sunt întipărite chipurile celor patru Evangheliști: Matei, Marcu, Luca și Ioan. În acest Antimis, fără de care nu se poate sluji Sfânta Liturghie și care închipuiește

giulgiul lui Iisus, sunt cusute moaște ale Sfinților Mucenici.

Tot pe Sfânta Masă se găsește *Sfânta Evanghelie* - care-L închipuie pe Domnul Hristos -, *Sfânta Cruce, sfeșnicul* cu o lumânare - închipuindu-L pe Dumnezeu -, cu două lumânări - închipuind cele două firi: pământească și dumnezeiască ale Mântuitorului -, cu trei lumânări - închipuind Sfânta Treime -, cu patru lumânări - închipuindu-i pe cei patru evangheliști -, cu șapte lumânări - închipuind cele șapte daruri ale Sfântului Duh, cele Șapte Taine - sau cu douăsprezece lumânări - închipuind pe cei doisprezece Apostoli, ca și *chivotul,* ce este un dulăpior de lemn sau din metal - forma lui fiind de biserică sau de mormânt - folosit pentru păstrarea Sfintei Împărtășanii pentru bolnavii ce nu se pot deplasa la biserică.

La stânga Sfintei Mese, adică la miazănoapte, există în perete o adâncitură, ca o fereastră oarbă, cu pervaz lat, numită: *proscomidier,* ce închipuie ieslea din Betleem, în care Fecioara a dat naștere Domnului Iisus. Aici se pregătesc *Sfintele Daruri.* La răsărit, în spatele altarului, se află *scaunul cel mare,* pregătit pentru arhiereu - care-L închipuie pe Domnul Hristos. Iar spre miazăzi este *diaconarul* sau *diaconicul,* un spațiu unde se pastrează veșmintele bisericești, cărțile și sfintele vase.

Iată care sunt veșmintele: *stiharul* - cămașă ce

închipuie cămașa Domnului, care a fost jucată la zaruri de ostașii romani; *mânecuțele* - ce închipuie legăturile ce i-au strâns mâinile când a fost prins de soldați; *epitrahilul* sau *patrafirul* - ce este o fâșie lungă, având loc lăsat pentru a fi trecut capul prin ea - închipuie jugul lui Hristos; *brâul* - arată puterea de a sluji cele sfinte; *felonul*, un veșmânt larg, lipsit de mâneci - închipuind haina ce au aruncat-o oștenii pe umerii Domnului, la judecata lui Pilat.

Obiectele sunt: *Discul* - o farfurie metalică pe care se dispun părticelele scoase din prescure pentru **Sfânta Liturghie;** *Potirul* - un pahar în care se toarnă vin și apă pentru Sfânta Împărtășanie; *Copia* - un cuțit mic, în formă de suliță; cu el se scot părticelele din prescuri și se așează pe Disc; *Lingurița* pentru împărtășirea creștinilor. Există și *acoperămintele* Sfintelor Daruri.

Tot în altar se prevede, sub forma unei adâncituri în perete: *locul pentru foc*. Aici se aprind cărbunii necesari cădelniței.

Înaintea Sfântului Altar se cuvine să ne rugăm:

PE PREASFÂNTA, PREACURATA, PREABINECUVÂNTATA, SLĂVITA STĂPÂNA NOASTRĂ, DE DUMNEZEU NĂSCĂTOAREA ȘI PURUREA FECIOARA MARIA, CU TOȚI SFINȚII POMENIND-O, PE NOI ÎNȘINE ȘI UNUL PE ALTUL, ȘI TOATĂ VIAȚA NOASTRĂ LUI HRISTOS DUMNEZEU SĂ O DĂM.

După cum cinstim biserica, deoarece este casa lui Dumnezeu, se cuvine respect paraclișelor, care sunt niște lăcașuri de rugăciune de dimensiuni mici, clopotnițelor, cimitirelor și troițelor.

Sărbătorile creștine

Deorece am spus că la biserică se cuvine să mergem în fiece Duminică și în zilele de sărbătoare, să vedem care sunt cele din urmă.

Sărbătorile se împart în trei:

① **Sărbătorile sau Praznicele Împărătești, închinate lui Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Dumnezeu Duhul Sfânt.**

② **Sărbătorile Maicii Domnului.**

③ **Sărbătorile Marilor Sfinți.**

Acum urmează să învățăm care sunt acestea.

① **Sărbătorile Împărătești:** *Nașterea Domnului* sau *Crăciunul; Tăierea împrejur* sau *Anul Nou; Botezul Domnului* sau *Boboteaza; Întâmpinarea Domnului; Duminica Floriilor* sau *a Stâlpărilor; Învierea Domnului* sau *Paștile; Înălțarea la cer; Pogorârea Duhului Sfânt* sau *Duminica Mare* sau *Rusaliile; Schimbarea la Față a Domnului; Înălțarea Sfintei Cruci.*

În total, ele sunt zece la număr.

② **Sărbătorile Maicii Domnului:** *Nașterea Maicii Domnului* sau *Sântămăria Mică; Intrarea în Biserică a Maicii Domnului; Bunavestire* sau *Blagoveștenia; Adormirea Maicii Domnului* sau *Sântămaria mare.*

Numărul acestora este de patru.

③ **Sărbătorile Marilor Sfinți:** *Sfântul Vasile cel Mare; Sfântul Ioan Botezătorul; Sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigore, Cuvântătorul de Dumnezeu, și Ioan Gură de Aur; Sfântul Gheorghe; Sfinții Constantin și Elena; Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul* sau *Sânzienele; Sfinții Apostoli Petru și Pavel; Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul; Sfânta Paraschiva* sau *Vinerea Mare; Sfântul Dimitrie; Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil; Sfântul Nicolae; Sfântul Ștefan; Sfântul Prooroc Ilie.*

Acestea sunt însemnate în calendar cu roșu. Sărbătorile de sfinți însemnate în calendar cu o cruce neagră sunt tot sărbători bisericești, dar fără *ținere.*

SFÂNTA LITURGHIE

Prin *liturghie* se înțelege: "slujbă obștească adusă și închinată lui Dumnezeu". Am mai spus că cea dintâi **Sfântă Liturghie** a slujit-o Însuși Domnul Hristos, în Joia Patimilor, cu prilejul Cinei celei de Taină. Atunci i-a împărtășit pe Sfinții Apostoli cu pâine și vin și le-a cerut: *"aceasta să o faceți întru pomenirea Mea"* (Matei 26, 26-28). Iar Apostolii au început a face astfel îndată după Pogorârea Duhului Sfânt, când s-au adunat "la frângerea pâinii" zi de zi (Fapte 2, 46-47), iar ulterior în fiece Duminică (Fapte 20, 7), ceea ce făceau cu rugăciuni, cântări și cuvântări (Fapte 20,11).

Sfinții Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și Grigore Dialogul s-au preocupat de strângerea rugăciunilor, cântărilor și citirilor din Sfintele Evanghelii, obișnuite cu astfel de prilejuri. Ei ne-au lăsat trei **Sfinte Liturghii** ce le poartă numele. **Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur** se slujește în toate Duminicile anului, fără doar în postul Paștilor, în deosebi miercurea și vinerea, când se slujește Sfânta **Liturghie a Sfântului Grigorie Dialogul**. De asemeni, de zece ori pe an se slujește **Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare**: în primele cinci Duminici din același post al Paștilor, în Joia și Sâmbăta Patimilor, de sărbătoarea Sfântului Vasile, în ajunul Crăciunului și al Botezului.

Datina veche cere ca în timpul postului mare să nu se slujească **Sfânta Liturghie** decât sâmbetele sau Duminicile, fiindcă celelalte zile sunt de post, Mirele Hristos lipsind dintre noi. Cum existau mulți creștini doritori să se împărtășească și în cursul săptămânii, când, deci, nu se slujea **Sfânta Liturghie**, s-a întocmit o altă **Sfântă Liturghie**, contopindu-se Vecernia - vom afla mai departe ce înseamnă această slujbă - cu **Sfânta Liturghie**, din cea în urmă numită lipsind prefacerea Darurilor. Ea se datorează Sfântului Grigorie Dialogul și se numește *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite*. Această denumire se datorează faptului că, în locul prefacerii, se aduc Darurile sfințite la **Liturghia** din ultima Duminică.

Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur

1. Proscomidia este prima parte din **Sfânta Liturghie**. În ea se pregătesc darurile necesare jertfei **Sfintei Liturghii**. Prin *proscomidie* se înțelege: punere înainte sau aducere de daruri. Din descrierea altarului știm că proscomidia se săvârșește în proscomidiar.

Cum este ea săvârșită? Preotul, îmbrăcat în odăjdii, apucă în mâna stângă o *prescură* și în dreapta copia, cu care binecuvântează *pecetea* de pe prescură. Aceasta a fost întiparită cu *prestolnicul* și conține numele Iisus: **IS HR**, alături de care sunt silabele: **NI-KA** ce stau în locul cuvântului:

biruiește. Isprăvind aceasta, taie cu copia cele patru părți ale pecetei, o scoate din prescură și o depune pe sfântul disc. Ea este *Agnețul* sau Mielul și-L închipuie pe Mântuitor. Când auzim cântarea: *"Pre Tine Te lăudăm..."*, agnețul se preface în *Sfânta Împărtășanie.* Din celelalte prescuri se scot *miridele,* pentru Maica Domnului - ce se așează pe disc la dreapta Agnețului -, pentru sfinți - ce se așează pe disc la stânga Agnețului - și pentru credincioșii care se pomenesc, viii și morții de pe *pomelnicele* date preotului - ce se așează pe disc sub precedentele. Darurile sunt acoperite cu steluța și acoperămintele, sunt tămâiate și sfințite prin rugăciuni.

Cu aceasta s-a preînchipuit nașterea, copilăria și patimile Domnului Iisus.

În ce fel?

Proscomidiarul preînchipuie peștera din Betleem. Prescura din care s-a scos Agnețul O preînchipuie pe Sfânta Fecioară care a născut Pruncul Sfânt. Discul preînchipuie ieslea. Steluța - steaua magilor. Acoperămintele - scutecele Pruncului. Tămâierea - darurile celor trei magi. Acoperirea - viața ascunsă a Mântuitorului, de dinainte de Botez. Dar proscomidiarul mai preînchipuie și Golgota Răstignirii. Tăierea Agnețului - jertfa Domnului. Copia - sulița străpungerii Sale. Potirul - paharul de la Cina cea de Taină. Vinul - sângele lui Iisus. Discul - mormântul Său. Prescurile și vinul, daruri ale credincioșilor, îi preînchipuie pe aceștia, fiindcă prin pâine și vin se

întreține viața trupului, iar credincioșii alcătuiesc trupul nevăzut al lui Hristos. Astfel, miridele închipuie Biserica luptătoare și biruitoare, strâns adunată în jurul Mântuitorului.

2. **Liturghia chemaților sau catehumenilor** este partea de la începutul **Sfintei Liturghii**, slujită cu glas tare, să fie auzită de toți credincioșii. Ea durează până la cuvintele: *"Cei chemați ieșiți..."*. Ea cuprinde *Ectenia mare* - un șir de cereri adresate lui Dumnezeu; *Antifoanele* - cântări sau imne cântate de strană, ce preînchipuie profețiile despre venirea lui Hristos. Cel din urmă antifon cuprinde **Fericirile** rostite de Domnul în **Predica de pe munte** cu care începe lucrarea Mântuirii. Ușile împărătești se deschid, preînchipuind ieșirea lui Hristos în lume. Preotul iese cu **Evanghelia** (*vohodul mic*), preînchipuind arătarea în lume a lui Hristos. Înaintea lui e purtat un sfeșnic cu lumânare aprinsă; el Îl preînchipuie pe Sfântul Ioan Botezătorul care a fost Înaintemergătorul Domnului și pe proorocii din Vechiul Testament.

Când se rostesc cuvintele: "*Înțelepciune, drepți*", se vestește *citirea **Sfintei Evanghelii**. Citirea Apostolului* are înțelesul trimiterii Sfinților Apostoli în lume, iar cădelnițatul din cursul ei arată mireasma învățăturii lor ce se răspândește pretutindeni.

Ectenia cererilor stăruitoare cuprinde și *ectenia pentru morți* și cea *pentru catehumeni,*

adică pentru cei chemați, care au primit învățătura creștină dar nu s-au botezat încă. Așa se încheie **Liturghia catehumenilor.**

3. Liturghia credincioșilor

A doua parte a Sfintei Liturghii începe cu: *"Câți suntem credincioși, iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm"* și se numește: **Liturghia credincioșilor,** prin care se înțelege - a celor botezați. Ea se desfășoară între cântarea *Heruvicului* și cântarea *Serafimilor.* Cu *Heruvicul* ne pregătim pentru întâmpinarea Domnului. În timpul *vohodului cel mare,* se străbate cu Sfintele Daruri biserica, pomenindu-se vii și morți, ceea ce închipuie drumul lui Hristos din Vitania la Ierusalim

Apoi preotul așează Sfintele Daruri pe antimis - care preînchipuie Golgota, le acoperă cu *sfântul aer,* le tămâiază; e ca o punere în mormânt, sfântul aer preînchipuind piatra de mormânt. Se închid ușile împărătești, ceea ce stă pentru coborârea Mântuitorului cu sufletul în iad, iar în continuare se trage perdeaua: paza mormântului.

Se aude chemarea: *"Să ne iubim unii pe alții".* Ea precede rostirea Crezului, el îngăduindu-ne să participăm la aducerea Sfintei Jertfe. Se strigă: *"Ușile, ușile!",* pentru a fi împiedicați necredincioșii să pătrundă în biserică. Și, în sfârșit, cuvintele: *"Să*

stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte Sfânta Jertfă cu pace să o aducem" vestesc apropierea cutremurătoarei prefaceri a darurilor, care constituie miezul de foc al **Sfintei Liturghii.** Preotul se roagă să-L trimeată Dumnezeu pe Sfântul Duh, să prefacă Sfintele Daruri (*epicleza*), în timp ce strana cântă : *"Pe Tine Te lăudăm"*. Agnețul și vinul sunt binecuvântate de trei ori și devin Trupul și Sângele Domnului. La fiecare dintre binecuvântări sună clopoțelul din altar și se trag clopotele bisericii, să se afle pretutindeni dumnezeiasca minune. Prefacerea se încheie cu pomenirea tuturor sfinților de către preot și a Fecioarei Maria, pe când strana cântă izbânditor: *"Cuvine-se cu adevărat"*.

4. Încheierea Sfintei Liturghii

De aici încolo se trece la *pregătirea pentru* **Împărtășirea** *cu Sfintele Daruri,* prin *ectenia* prin care Dumnezeu este rugat să primească Darurile aduse, să trimeată Sfântul Duh și prin rugăciunea **Tatăl Nostru.** La chemarea preotului: *"Să luăm aminte! Sfintele sfinților!"*, strana răspunde cu : *"Unul e sfânt, Domnul..."*. Acum se împarte Agnețul în patru. Partea cu literele IS revine a se pune în Sfântul Potir. Cu partea HS se împărtășesc preoții. Părțile NI și KA se pun în Sfântul Potir, pentru împărtășirea credincioșilor. Tot acum se toarnă

în potir puțină apă caldă - care închipuie căldura credinței și a Duhului Sfânt ce dă căldură sângelui din Potir.

Pe când la strană se cântă *priceasna,* preoții se împărtășesc. Când ei cheamă: *"Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste",* credincioșii se apropie și se împărtășesc la rândul lor. Sunt depuse în potir toate miridele de pe Sfântul Disc și cu Sfântul Potir, preotul *binecuvântează euharistic* tot poporul dinainte-i. Ultima arătare a Sfântului Potir închipuie ultima arătare a lui Iisus, pe Muntele Măslinilor și înălțarea Sa la cer.

O scurtă *ectenie de mulțumire,* rugăciunea amvonului și rugăciunea ca Hristos, pentru mijlocirea Maicii Sale și a tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe toți, încheie Sfânta Liturghie.

Creștinii trec la *miruire* cu *untdelemn sfințit,* ce e pecetluirea cu darurile dobândite la Liturghia încheiată. Când au fost miruiți li se dă o bucată de *anafură,* o bucată din prescurile binecuvântate în Sfânta Liturghie.

POSTUL

Fără a fi dependent de pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie, deoarece este o condiție pentru primirea ei, este potrivit să discutăm despre post aici.

Deobicei se crede că postul constă doar în înfrânarea de la mâncare. Dar acest lucru nu este suficient pentru împlinirea unui post cu adevărat curățitor al sufletului și ce să înfrâneze patimile, întărind, în același timp virtuțile. Postim de mâncare de dulce sau postim uscat, postim negru, dar în mod obligatoriu - pentru ca postul să fie desăvârșit și bine primit -, însoțim acest post al stomacului de o înfrânare de la gânduri pizmașe, de la orice fel de dorințe necuviincioase, de la orice poftă dăunătoare, de la gândurile vrășmășești, de la cuvinte urâte, de la orice vorbă disprețuitoare, nefrățească, descumpănitoare pentru alții, de la glumele în doi peri, de la orice faptă rea. *"Postiți?"*, scria Sfântul Ioan Gură de Aur, *"Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac, aveți milă de el; un dușman, împăcați-vă cu el; un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l pizmuiți; o femeie frumoasă, întoarceți capul. Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul și urechile, și picioarele și mâinile voastre, și toate mădularele trupului vostru. Mâinile*

voastre să postească, rămânând curate de răpire și lăcomie. Picioarele nealergând la priveliști urâte și în calea păcătoșilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine (...). Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase".

Postind, luăm pilda Mântuitorului, a Apostolilor, a Sfinților și Mucenicilor.

Cât privește postul de la mâncare, ni s-a spus: *"Împărăția lui Dumnezeu nu e numai mâncare și băutură"* (Rom. 14, 17). Acest post, pe deasupra ajutorului duhovnicesc neprecupețit pe care ni-l dă, ne oferă și o întărire a sănătății trupești. Ce frumos a scris același Sfânt Ioan Gură de Aur în legătură cu el: *"Stai numai lângă cel ce postește și îndată ai să simți mireasma lui, căci cel ce postește e ca un mir duhovnicesc, arătând și prin limbă și prin ochi și prin toate celelalte buna stare a sufletului"*, care merge mână-n mână cu aceea a trupului.

Posturile de peste anul bisericesc

Există posturi de o zi și posturi de mai multe zile.

Cele de o zi sunt: miercurea și vinerea.

Miercurea, în amintirea zilei când arhiereii

evreilor s-au sfătuit să-l omoare pe Hristos. Tot într-o miercuri a fost Acesta vândut de Iuda. Vinerea, în amintirea patimilor Domnului Iisus.

Postim în ziua ajunului Bobotezei, pregătindu-ne să gustăm din aghiazmă.

Pe data de 19 august se ține post pentru că datorită desfătărilor mâncării și ale băuturii s-a ajuns la tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul.

De asemeni, se postește de Înălțarea Sfintei Cruci, la 14 septembrie, întru reamintirea răstignirii Fiului lui Dumnezeu.

Posturile de mai multe zile sunt:

1. **Postul Paştilor** sau **Paresimile**, în amintirea postului de patruzeci de zile ținut de Hristos în pustie.

2. **Postul Crăciunului**, de la 15 noiembrie la 24 decembrie, durează tot patruzeci de zile, ca și postul Paștilor. Îl ținem în amintirea posturilor patriarhilor și ale proorocilor care așteptau venirea Mântuitorului, în amintirea postului de patruzeci de zile ținut de Moise, înainte de a fi primit de la Dumnezu **Cele zece porunci** și în amintirea postului de patruzeci de zile al proorocului Ilie.

3. În a doua zi de luni după Rusalii și până la sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel se ține **postul Sfinţilor Apostoli.**

4. De la 1 până la 15 august durează **postul Adormirii Maicii Domnului.**

O altă împărțire a posturilor

Posturile se împart și după asprimea lor. Astfel avem:

❶ **Postul obișnuit.** Această înfrânarea e de la mâncărurile de dulce, adică de la carne, pește, brânză, ouă, vin și grăsimi.

❷ **Postul aspru** sau **uscat.** El presupune ajunarea până seara, când mâncăm puțin din: pâine, apă, fructe, semințe și alte bucate uscate.

❸ **Ajunarea desăvârșită** sau **postul negru.** Este vorba despre abținerea completă de la mâncare și băutură, de cel puțin o zi întreagă.

❹ **Postul ușor** sau **dezlegarea.** Se rânduiește dezlegarea la vin, pește, icre și untdelemn cu prilejul anumitor sărbători ca: *Bunavestire, Floriile, Intrarea în Biserică.*

CELE ȘAPTE LAUDE ALE BISERICII

Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul I, Ceasul al treilea, Ceasul al șaselea, Ceasul al nouălea, Vecernia (pe care am pomenit-o la Litughia Darurilor mai înainte sfințite) și Pavecernița compun cele șapte slujbe

numite **Laude**. Ele au fost instituite plecându-se de la Psalmul 117: *"De șapte ori în zi Te-am lăudat"*. Există șapte laude, după cum darurile Sfântului Duh tot șapte sunt, iar șapte sunt și Sfintele Taine.

Dintre acestea, numai Utrenia și Vecernia sunt obligatoriu de urmărit în biserică, deoarece credinciosul care are un **Ceaslov** poate citi acasă celelalte Laude.

Miezonoptica

După cum se vede din numele său, Miezonoptica se slujește la miezul nopții, în mănăstiri și mai rareori în bisericile de parohie. Găsim în ea psalmi, felurite rugăciuni și cântări, ectenii pentru vii și morți.

Această slujbă ne amintește de Mântuitorul care deseori se ruga nopțile, de apostolii care fiind în temniță se rugau în miez de noapte, de cele zece fecioare care au ieșit să-l întâmpine pe Mire tot atunci.

Utrenia

În amintirea vestirii mironosițelor, în zori, de către înger, a învierii Mântuitorului, se slujește **Utrenia**. De aceea *troparele* din cuprisul ei slăvesc învierea. Mai există și alte cântări: *antifoanele, canonul, svetilna, laudele, doxologia.*

Ceasurile

Ceasurile sau Orele sunt rânduite în conformitate cu felurite evenimente din viața Mântuitorului. Ele pot fi găsite adunate în Ceasloave sau Orologhioane.

Dăm în continuare trei rugăciuni, respectiv din Ceasul al treilea, din al șaselea și din al nouălea.

DOAMNE, CEL CE PE PREA SFÂNTUL TĂU DUH, ÎN CEASUL AL TREILEA L-AI TRIMIS APOSTOLILOR TĂI, PE ACELA, BUNULE, NU-L LUA DE LA NOI, CI NE ÎNNOIEȘTE PE NOI CEI CE NE RUGĂM ȚIE.

CELA CE ÎN ZIUA ȘI ÎN CEASUL AL ȘASELEA, PE CRUCE AI PIRONIT PĂCATUL CEL CU ÎNDRĂZNEALĂ FĂCUT DE ADAM ÎN RAI, ȘI ZAPISUL GREȘELILOR NOASTRE RUPE-L, HRISTOASE DUMNEZEULE, ȘI NE MÂNTUIEȘTE PE NOI.

CELA CE ÎN CEASUL AL NOUĂLEA, PENTRU NOI, CU TRUPUL MOARTE AI GUSTAT, OMOARĂ CUGETUL TRUPULUI NOSTRU, HRISTOASE DUMNEZEULE, ȘI NE MÂNTUIEȘTE PE NOI.

Deoarece spuneam că Ceasurile se pot citi acasă, trebuie specificat că, dacă nu poate credinciosul merge la biserică, să asiste la Sfânta Liturghie, el poate citi acasă Obednița.

Vecernia

Această slujbă de laudă e destinată serii, în amintirea Cinei celei de Taină și a serii când Domnul s-a arătat ucenicilor.

Pavecernița

Pavecernița constituie A Șaptea Laudă. E o slujbă rânduită după cină, fapt pentru care este numită și: Dupăcinare. Ea încheie ziua și cuprinde mulțumiri pentru ziua ce a trecut și cereri de odihnă și pace pentru noaptea ce vine.

Există și o formă scurtă a ei: Pavecernița mică.

Pavecernița se slujește cu osebire în postul Paștelui.

Litia

Dimpreună cu Vecernia, ori înaintea Utreniei, se slujește, dacă este cerută, Litia, ce cuprinde rugăciuni pentru binecuvântare, înmulțirea și sfințirea pâinilor, grâului, vinului și untdelemnului. Vasul unde sunt depuse acestea este: *litierul.* Litia cu procesiune se desfășoară la troițe, cruci plasate în aer liber; alături de aceste cereri și binecuvântări se adaugă rugăciuni pentru vindecări, apărarea de război și celelalte rele.

IERURGIILE

Ierurgiile sunt slujbe sau molitfe de binecuvântare. Ele se fac pentru om, apă, fructe, veșminte și obiecte bisericești, case, firea și orice lucru folositor omului. Țelul lor este sfințirea firii, omului și a sufletelor. Spre deosebire de Sfintele Taine, ce-l privesc pe om singur, Ierurgiile privesc întreaga fire și făpturile necuvântătoare. Ele n-au puterea de a mântui, cum o au Sfintele Taine.

Aghiazma mare

Una dintre ierurgiile cele mai de seamă este sfințirea mare a apei, numită: Aghiazma mare. Apa sfințită a fost rânduită la Botez de Mântuitorul nostru.

Aghiazma mare se săvârșește de Bobotează, în ziua când Iisus Hristos s-a botezat, sfințind prin aceasta firea apelor. Această apă sfințită, păstrată în *aghiazmatar*, mai este folosită și la alte slujbe decât aceea a Botezului, căci nu este stricăcioasă. Ierurgiile când e folosită sunt: curățirea vaselor, a fântânilor, binecuvântarea viilor, a semănăturilor, sfințirea crucilor, clopotelor, icoanelor, bisericilor, vaselor și veșmintelor bisericești.

În ajunul Bobotezei, preotul vizitează toate casele credincioșilor, pentru a le sfinți cu aghiazmă. Creștinii păstrează în locuința lor apă sfințită, din

care gustă la timp de post, la boală, de sărbători, după spovedanie și Sfânta Împărtășanie.

Stropirea cu aghiazmă șterge păcatele mici, izgonește duhurile rele, purifică gândurile, aduce sănătate și îndestulare.

Aghiazma mică

Aghiazmei mici i se spune și sfeştanie sau luminare.

E o ierurgie slujită la cererea credincioșilor

Rânduiala de ziua întâi a femeii lăuze

Se slujește Aghiama mică în ziua întâi de la naștere și se stropesc cu ea casa, lăuza, pruncul și pe aceia care l-au atins, pentru curățire. Pentru lăuză se citesc două molitfe; o alta se citește pentru moașă. Pe parcursul celor dintâi trei zile de la naștere, se toarnă în scăldătoarea pruncului din această apă sfințită.

Rugăciunea la însemnarea pruncului

Această ierurgie se desfășoară într-a opta zi de la naștere și ea constă din lectura făcută de preot a **molitfei pentru însemnarea și punerea numelui**

Când se împlinesc patruzeci de zile de la naștere, fie înainte, fie după Botez, se face **rugăciunea pentru curățirea și intrarea lăuzei în biserică.** Apoi e rândul rugăciunilor **pentru îmbisericirea și binecuvântarea pruncului,** la sfârșitul cărora, dacă pruncul este parte bărbătească, preotul ocolește cu el sfânta masă din altar și-l depune în fața ușilor împărătești; de e fată, e dusă doar în fața altarului.

SĂ LUPTĂM ÎMPOTRIVA VICIILOR ȘI PĂCATELOR NOASTRE, PENTRU MÂNTUIRE

După ce am văzut că toate necazurile, nefericirile, bolile și celelalte neajunsuri ale vieții ce ducem își au izvorul în viciile și păcatele noastre, după ce am văzut că ele pot fi combătute, sprijinul nostru principal în această luptă fiind un mecanism al creierului, acela al obișnuinței, că pot fi combătute prin înlocuirea cu virtuțile și cu faptele bune, întemeindu-ne în acest război lăuntric pe rugăciune, pe nădejde, pe credință, pe iubire și, mai presus de orice, pe ajutorul lui Dumnezeu, după ce am văzut că în Biserică stă speranța noastră, am învățat ce înseamnă credința Ortodoxă și cum Ea ne știe

sălta din mocirla existenței de până azi, să revenim la combaterea viciilor și păcatelor, pentru a ne înarma cât mai desăvârșit acum, când punem temelie unei existențe noi, curată, creștină, sfântă.

Despre cunoașterea de sine

Marile religii și filosofii ale vechimii au îndemnat oamenii cu cuvintele: *"cunoaște-te pe tine însuți"*. Acestea erau înscrise cândva pe fațada celui mai însemnat templu al Greciei antice, cel de la Delphi, și constituiau miezul întregii învățături a celui mai mare filosof al antichității: Socrate.

Aceleași cuvinte le-a comentat un matematician și gânditor la fel de renumit al vremurilor demult apuse: Thales. El zicea: *"Ce e greu? A se cunoaște pe sine. Și ce e ușor? A da sfaturi altuia"*.

În India, tot în timpurile de odinioară, s-a zis: *"E greu să te cunoști atât de bine încât să poți spune că ești capabil sau nu de ceva. Însă cine posedă o astfel de știință, acela nu-și pierde cumpătul, nici când e la strâmtoare"*.

După aflarea îndemnului cel mai important pentru a porni la drum în căutarea mântuirii, acela de a ne cunoaște, căci fără el nu ne putem apropia de preot să ne spovedim și dacă nu primim iertarea păcatelor, nu ni se dă nici dezlegarea la împărtășirea cu sfintele Daruri, după ce am aflat că a ne cunoaște este cel mai dificil lucru ce l-am putea face, dar este

și extrem de util nouă, să ascultăm un alt filosof, roman, învățându-ne cum s-o facem: *"Fiecine să-și cunoască, așadar, firea, și sieși să-și fie judecător aspru al defectelor și calităților sale"*. Am străbătut un nou pas înainte: nu numai să ne cunoaștem, ci să ne fim și judecători; nu orice fel de judecători, ci judecători aspri. Că mai ușor și mai prielnic ne este să ne judecăm singuri, mai înainte de fi judecați de alții; judecându-ne, avem prilejul să stricăm făgașul răului, ce ne ispitește picioarele, și să o pornim pe altă cale, înainte de ne judeca ceilalți care ne pedepsesc pentru încălcarea legilor, fie că sunt legile bunei purtări în lume sau acelea ce ne conduc în fața tribunalelor.

Cum să ne judecăm?

Ne-o spune filosoful Seneca: *"În fiecare zi se cuvine să ne chemăm sufletul a da socoteală. Astfel făcea Sextius: ziua-i săvârșită, el își întreba sufletul: ‹De ce defect te-ai tămăduit astăzi? Ce pasiune ai combătut? În ce anume devenit-ai mai bun?› Ce poate fi mai frumos decât acest obicei de a-și relua în chipul acesta întreaga zi!... Așa fac, și preluând funcția de judecător față de mine însumi, mă citez în fața propriului meu tribunal. Când mi se ia lumina din odaie, încep o instrucție*

asupra întregii mele zile, revin asupra tuturor acțiunilor și cuvintelor mele. Nimic nu-mi ascund, nici unele nu le trec cu vederea. Ei! la ce bun m-aș teme să privesc în față măcar una dintre greșelile mele, când îmi pot spune: 'Ia seama să nu reîncepi; azi, cel puțin te-am iertat'?".

Da. Sfatul de a ne cunoaște și de a ne judeca este sigur, la îndemâna oricui; nu e nevoie de prezența altuia pentru a-i da ascultare; dimpotrivă, se pune în practică în singurătatea camerii tale, a patului chiar. Un unic lucru este necesar: să nu ne crutăm; cum dorim să ne îmbunătățim, să ne iertăm cât mai rar pentru greșelile noastre.

Acolo unde filosoful Aristotel recomandă să-ți forțezi firea pentru a deveni din păcătos un om al faptelor bune, Malebranche propune să refuzi ocaziile de a făptui răul, iar Leibniz: să înlocuiești ocaziile de a făptui răul cu cele ce-ți prilejuiesc făptuirea binelui.

Revenind de la acești gânditori la unul al antichității, la Epictet, aflăm: *"De nu voiești să înclini către mânie, nu-i nutri obiceiul. Potolește-ți prima furie, apoi numără zilele în cari nu te vei lăsa aprins. Aveai obiceiul să te aprinzi zilnic; vei spune: ‹acum, o zi din două; apoi va fi o zi din trei; și mai târziu una din patru.›*

Dacă treci astfel treizeci de zile", mulțumește cerului, adăugăm noi.

Am revenit la înlocuirea obiceiului rău cu obiceiul cel bun, despre care vorbeam la începutul acestei cărți.

Acum două veacuri, un fost muncitor tipograf, ajuns proprietarul unei tipografii proprii, un mare învățat, savant, descoperitor în domeniul științei, scriitor de prima mână, politician de vârf și un mare cunoscător al sufletului omenesc, americanul Benjamin Franklin, scria: *"În vârstă de 24 de ani, am închipuit acel greu și îndrăzneț plan, prin care să ajung la o desăvârșire morală. Doream să trăiesc fără greșeală în toată viața mea și să biruiesc pe toate acele păcate la care mă împingea fireasca mea aplecare, obiceiul și pildele societății"*. Zis și făcut! Socotea că este deajuns să voiască victoria asupra păcatelor ca ea să se și realizeze. Numai că se dumiri curând că greșise.

"În vreme ce mă sârguiam din toate puterile în a mă păzi de o greșeală, cădeam într-alta; obiceiul se folosea de cea mai mică zăpăcire a mea; iar aplecarea era câteodată mai tare decât dreptul cuvânt."

Aceste căderi repetate îl turburau. Tânărul Benjamin Franklin își pierduse pacea. Drept care își rezumă ținta morală într-o singură propoziție: *"Numai prin virtute ne putem face fericiți"*.

Concluzia îl maturiză; odată cu maturizarea gândirii sale, i se maturiză și capacitatea de a elabora un plan precis de lucru cu sine însuși.

Trecu la stabilirea a treisprezece virtuți necesare dobândirii fericirii și și le explică cât mai scurt cu putință:

"1. **Înfrânarea** - *Nu mânca până să te îngrețoșezi, nu bea până să te amețești.*

2. **Tăcerea** - *Nu vorbi decât ceea ce te folosește pe tine și pe alții.*

3. **Rânduiala** - *Tot lucrul să aibă locul său și toată treaba vremea sa.*

4. **Hotărârea** - *Hotărăște să faci aceea ce ești dator și fă negreșit ceea ce ai hotărât.*

5. **Economia** - *Nu face cheltuieli de prisos; cheltuiește numai pentru lucruri trebuincioase; adică nu risipi.*

6. **Munca** - *Nu pierde vremea. Lucrează totdeauna aceea ce este de folos, oprește-te de la toată fapta netrebnică.*

7. **Sinceritatea** - *Nu fii viclean. Gândește în adevăr și nevinovăție. Vorbește cum gândești.*

8. **Dreptatea** - *Fii drept cu toți. Dă fieștecăruia dreptul lui.*

9. **Cumpătarea** - *Păzește-te de covârșiri, depărtează-te de tot ce e prea mult.*

10. **Curățenia** - *Nu suferi necurățenie nici pe*

trupul tău, nici pe haina ta, nici în lăcașul tău.

11. **Pacea sufletului** - *Nu te turbura de nimicuri, nici de întâmplări obișnuite sau neapărate.*

12. **Viața curată** - *Desfrânarea să nu turbure niciodată conștiința, pacea, cinstea ta sau a altora.*

13. **Umilința** - *Urmează Mântuitorului Iisus Hristos."*

Înainte de a merge mai departe cu împărtășirea sistemului de îmbunătățire morală chibzuit de Benjamin Franklin, mă grăbesc să răspund eventualei întrebări a cine știe cărui cititor. Anume, întrebarea ar putea fi: de ce să ne luăm după aceste virtuți ale lui Franklin, care, deși seamănă cu cele ce ne învață Biserica, nu sunt aidoma lor; de pildă, să luăm smerenia - ea este numită 'umilință'; or, nu e deloc același lucru; și atunci de ce să ne încredem în el?

Răspunsul este că tocmai Biserica a propovăduit acest sistem. El a fost ales, tradus și publicat în prima revistă teologică românească: "Vestitorul Bisericesc", în numerele 2 - 3 și 4, de viitorul Episcop D. Romano, ce va fi membru fondator al Academiei Române. Tocmai de traducerea sa ne folosim aici, în citate.

În continuare, Benjamin Franklin lămurește de ce virtuțile au fost înșirate în ordinea de mai sus. A făcut astfel deoarece dobândirea uneia îi înlesnea

câștigarea celeilalte, căci el nu lucra asupra tuturora deodată, ci pe rând, oprindu-se pentru fiecare mai mult timp, până se convingea că s-a obișnuit s-o practice.

După cum am făcut-o și eu mai sus, și Benjamin Franklin s-a inspirat tot din cei bătrâni, adică din filosoful și matematicianul Pitagora, din scrierile căruia amintește că *"o luare de socoteală de faptele mele, pe fieștecare zi, ar fi de trebuință"*.

Caietul îmbunătățirii morale

Ca în cazul oricărei lucrări, și pentru îmbunătățirea morală a simțit Benjamin Franklin că era necesară o unealtă. Și și-a inventat-o:

"Am făcut o cărticică de treisprezece fețe" (prin "fețe" înțelege: pagini). *"În fruntea fieștecăreia, am scris câte o virtute, cu porunca ei. Am tras cu cerneală roșie pe fieștecare față rigle"* (prin "rigle" întelege: linii), *"pe care, după numărul zilelor de peste săptămână, le-am împărțit în șapte coloane. Am însemnat, din sus, pe fieștecare coloană, numele unei zile din săptămână. După acestea, am tras treisprezece rigle cruciș; la începutul fieștecăreia din ele, am scris slovele cele dintâi"* (aici, prin 'slovele cele dintâi', traducătorul

înlocuiește: inițialele), *"ale numelui uneia dintre virtuți. Seara, când îmi luam socoteala de faptele mele de peste zi, dacă găseam vreo greșeală făcută împotriva uneia sau a altei virtuți, făceam o cruciuliță neagră în coloana zilei. Hotărâi să păzesc o săptămână pe fieștecare virtute."*

Pasul înainte făcut de Benjamin Franklin, față de înaintașii săi care s-au ocupat de îmbunătățirea morală, este uimitor. Ceilalți recomandau o simplă examinare a activității zilnice, realizată în gând. Nu prevedeau riscul săririi peste unele fapte ale zilei, datorată scăderii memoriei odată cu ostenirea. Nici nu ofereau șanse de comparare a ținutei morale de la o zi la alta, pe parcursul unei săptămâni întregi sau chiar a unei luni. Pe când el dăruiește celor care voiesc să-i ia pilda, o oglindă a perseverenței, pe parcursul întregului ciclu al reformării morale, un grafic al evoluției, al stării pe loc, ori al dării înapoi.

Cum procedă el cu sine însuși? Închină cea dintâi săptămână **înfrânării**, *"lăsând pe toate celelalte virtuți să meargă în voia lor, însemnând, însă, în toată seara, greșelile făcute împotriva lor"*. Scopul său era ca la capătul primei săptămâni să ajungă a nu mai însemna rândul înfrânării cu nici o cruce, dovadă că nu mai păcătuia împotriva ei, deci că sosise momentul să treacă la supunerea celei de a doua virtuți atenției sale. Treisprezece virtuți,

treisprezece săptămâni. Făcu socoteala că, în cursul anului, ciclul putea fi reluat de patru ori.

Pentru întărirea zelului, și-a pus în fruntea caietului următoarele cuvinte *"scoase din cartea pildelor lui Solomon, unde se vorbește de înțelepciune și virtute: ‹Lungimea zilelor și anii vieții sunt în dreapta ei și în stânga ei bogăția și slava (...). Căile ei sunt căi bune și toate cărările ei cu pace›"*. Adăugă un îndemn al lui Cicero; apoi, cu creștinească pioșenie, scrise: *"Fiindcă Dumnezeu este izvorul cel întâi de înțelepciune, am gândit că este de trebuință și prea cu dreptate a alerga la Dânsul pentru a cere ajutor spre a o putea câștiga"*. Oricine își dă seama de deosebirea față de antecesorii săi adusă de această consemnare a nevoii de ajutorul dumnezeiesc în lupta de îmbunătățire a insului. Dobândirea înțelepciunii, a virtuților, înseamnă însăși practicarea Cuvântului lui Dumnezeu, înseamnă trăirea Dumnezeirii cu mijloacele noastre mărginite și șubrede. Or, tocmai aceasta nu au știut-o moraliștii păgâni. Ei n-au înțeles că omul singur, omul care nu este în permanent dialog cu Divinitatea, care nu primește harul, e așteptat la capătul puterilor sale de către descurajare, deprimare și deznădejde, cei trei D dușmani de moarte ai îndrăznelii umane. Singuri putem atâta cât putem. Cu ajutorul lui Dumnezeu pe toate le putem. *"De aceea"*, continuă el, *"am alcă-*

tuit rugăciunea ce urmează, am scris-o în capul planului, ca să o pot citi în toate zilele.

"‹Bunătate atotputernică! Părinte blând! Povățuitor milostiv! O, Dumnezeule Sfinte! Ajută-mi ca să sporesc întru înțelepciune, spre a putea cunoaște adevăratul meu folos. Întărește-mă în hotărârea ce am făcut-o de a merge pe calea care mi-o arată ea, calea virtuții. Primește cu bunătate slujbele ce pot face fraților mei oameni, fiii Tăi, întru semn de recunoștință pentru darurile ce mi le faci neîncetat.›

"Mă slujeam câteodată și cu altă mică rugăciune ce urmează:

"‹ Dumnezeule puternice, cela ce dai viață la toată făptura și mie, depărtează de la mine viciul, fapta rea. Binevoiește a face să strălucească înainte-mi cuviința Ta. Fă-mă să cunosc deșertăciunea răului și frumusețea bunului. Dăruiește-mi pacea, virtutea și știința: ca prin aceasta să dobândesc fericirea veșnică›".

Urmează un program al zilei, peste care Benjamin Franklin nu-și îngăduia să treacă, împărțit pe ceasuri. Cine își împarte timpul, fără a-și lăsa răgaz de pierdere a lui, nu riscă să îngăduiască gândurilor lenei să-l cotropească, cu alte cuvinte, vrăjmașilor virtuții, că din lenevire, din lipsa chingilor disciplinei ne vin toate relele.

Benjamin Franklin constată: *"M-a prins mirarea aflând că sunt mult mai plin de greșeale decât*

socoteam".

Totuși făcea progrese. Cel mai anevoie de îndeplinit era ținerea programului zilnic, pe ore, și el, ca și noi, nedepinzând doar de hotărârile proprii, ci fiind prins într-un păienjeniș de îndatoriri față de ceilalți; cu atât mai mult cu cât, din spirit al virtuții, voia să facă față cerințelor adresate lui de semeni, astfel ca toți să fie mulțumiți când îl solicitau. Își ținea ființa în frâu cu o strășnicie atât de mare încât un glas tainic începu să-i caute pricină, venind cu argumente, după cum urmează, doar-doar va renunța la lupta lui: *"un caracter desăvârșit poate ajunge piatra zavistirii; (...) un om care voiește binele trebuie să își sufere niscai slăbiciuni ușurele".*

Orânduiala, deci, fu marea sa încercare; și se pare că n-a izbutit nicicând s-o cucerească - deoarece scrie: *"și acum, după ce am îmbătrânit (...), simt cu destulă greutate, lipsa acestei virtuți".*

În pofida acestui gust amar există un ton general izbânditor (dar la fel de smerit) care te umple de bucurie: *"silințele mele m-au făcut mai bun și mai fericit de cum era să fiu dacă nu întreprindeam această îmbunătățire".* Și imediat gândește la semeni: *" Poate că va fi de folos ca urmașii mei să știe că un strămoș al lor, după ajutorul lui Dumnezeu planului acestuia, a fost dator o fericire statornică de care s-a*

bucurat toată viața sa până la vârsta de 79 de ani, când scrie acestea".

Foarte importantă și de continuă actualitate mi se pare meditația acestui bătrân asupra felului în care virtuțile i-au folosit în viață și pe care, la rândul meu, o propun cugetării cititorului: *"**Înfrânării** este dator lunga sănătate și ceea ce i-a mai rămas din puterea trupului; **Muncii** și **Economiei** este dator bogăția ce a câștigat de timpuriu, norocul ce a urmat după aceea și toate cunoștințele care l-au adus în stare să fie cetățean folositor și care i-au câștigat oarecare cinste între învățați; **Sincerității** și **Iubirii de dreptate** este dator creditul"* (vrea să spună: încrederea) *"ce patria l-a avut întrânsul și slujbele cu care l-a cinstit. În sfârșit, acea **Neschimbare de chef**"* (= statornicia stării de spirit), *"acel aer vesel în conversație, care face să-i fie adunarea plăcută și căutată chiar și de tineri, este dator la influența tuturor virtuților împreună. Nădăjduiesc dar, să se afle dintre urmașii mei carii să urmeze pilda aceasta; și nu vor fi greșiți".*

Benjamin Franklin recunoaște că sistemul său a trebuit să fie îmbunătățit. Inițial, cuprindea douăsprezece virtuți. Un prieten i-a atras atenția că, fiind plin de calități, îndepărta oamenii, prin trufia

sa, fărâmând astfel tot ce clădise. Așa că adăugă smerenia celor douăsprezece virtuți, 'umilința' cum o numește el. Ne amintim porunca ce urmează celei de a treisprezecea virtuți: *"Urmează Mântuitorului Iisus Hristos"*. O poruncă ce rezumă întreg creștinismul. Cea mai dificilă sarcină ce stă în fața omului. Cumpăna sfinților.

Cum i se părea deosebit de greu să-și plece capul înaintea acestei din urmă virtuți, recurse la câteva înlocuiri ce îl pregăteau s-o adopte: *" să nu mă împotrivesc părerii altuia niciodată de-a dreptul, nici să-mi întăresc hotărât părerea mea (...), să nu întrebuințez niciodată vorbe (...) precum:* **negreșit, așa este, fără îndoială, nu se poate** *și altele; ci, în locul acestora, să mă slujesc de expresii mai domoale:* **dau cu socoteala, așa gândesc, mi se pare, se poate** *"*. Celui ce greșește luă obiceiul a-i lămuri greșeala pe departe, zicând: **"în unele întâmplări, în alte împrejurări, părerea dumitale poate fi bună și poți avea dreptate, însă în pricina aceasta, mi se pare, socotesc că lucrul este într-alt chip** *și celelalte"*. Remarc că, schimbându-și vorba, își schimba sufletul, căci atunci când era contrazis, nu o mai resimțea ca pe o jignire personală ci, smerit, accepta ca posibilă și părerea altuia. Aceasta e cea mai sigură apropiere de spiritul democrației, dar și al păcii, al toleranței, al înțelegerii celuilalt, în fine, al creștinismului adevărat.

În încheiere, în pregătirea trăirii creștine, a spovedaniei și împartășaniei, a vieții liturgice, a faptelor bune și a feririi de cele rele, a rugăciunii permanente, să ne pregătim, cum ne-a învățat Benjamin Franklin, cu observarea și consemnarea zilnică a încălcărilor ce săvârșim, ale virtuților, pentru a nu mai păcătui și pentru a face loc actelor virtuoase în existența noastră.

Să ne dea Dumnezeu o viață spornică în rugăciune, în fapte bune și mântuitoare, și iertarea păcatelor,

Amin.

LUCRĂRI de MIHAI RĂDULESCU

- SHAKESPEARE - UN PSIHOLOG MODERN; Bucureşti; Editura Albatros; 1979.
- CIVILIZAŢIA ARMENILOR; Bucureşti; Editura Sport - Turism; 1983.
- STILISTICA SPECTACOLULUI. ELEMENTE DE STILISTICĂ ANTROPOLOGICĂ; Iaşi; Editura Junimea; 1985.
- MOZART. ŞAPTE ZILE PENTRU NEMURIRE. ROMAN; Bucureşti; Editura Muzicală; 1987.
- PE BULEVARD ÎN JOS; Bucureşti; Editura Litera; 1990.
- O VIZITĂ LA REGELE MIHAI I; (în Colecţia DEMNITATE ROMÂNEASCĂ, fondată de autor); Editura "Semnalul"; 1990.

DRAMATURGIE:
- CEASORNICARUL REVOLUŢIEI SAU BEAUMARCHAIS LA SAINT-LAZARE; în "Teatrul", nr.2; 1982; premiera la Teatrul Dramatic Braşov: 23 septembrie 1993.
- ULTIMA NĂDEJDE; Consiliul Culturii şi Educaţiei; 1983.
- ŞOARECI DE APĂ; premiera la Teatrul Foarte Mic: 11 octombrie 1983.
- MISTERUL MANUSCRISULUI BABUR - NAMAH; scenariu radiofonic difuzat în premieră: 10 martie 1985.

Alte lucrări de MIHAI RĂDULESCU publicate de EDITURA RAMIDA
- CAIDUL. NUVELELE ADOLESCENŢEI IN TEMNIŢELE COMUNISTE (în colaborare cu Editura Divers-Press); 1992.
- DACTILOGRAFELE ŞI REVOLUŢIA; 1993.
- ÎMPUŞCAREA CĂLĂREŢULUI; 1994.
- TESTAMENT ÎNTRE ÎNGER ŞI DIAVOL; (cu un CUVÂNT ÎNAINTE de † P.S. Episcop TEODOSIE SNAGOVEANUL); 1995.
- CONDAMNAT SĂ ÎNVINGĂ; (cu prefaţa: O EXPERIENŢĂ LITERARĂ UNICĂ de BARBU CIOCULESCU); 1995.

În Colecţia DEMNITATE ROMÂNEASCĂ:
- TRAGEDIA LUI LUCREŢIU PĂTRĂŞCANU. CONVORBIRI CU OMUL POLITIC CORNELIU COPOSU; 1992.
- SÂNGE PE RÂUL DOAMNEI - PÂNĂ CÂND ATÂTA SUFERINŢĂ? -; 1992.

În Seria FIUL OMULUI:
- RUGUL APRINS. DUHOVNICII ORTODOXIEI ÎN GHERLELE COMUNISTE; 1993.
- CASA LACRIMILOR NEPLÂNSE. MARTOR AL ACUZĂRII ÎN PROCESUL "REEDUCATORILOR"; 1993.
- POPA PISO DIN ZĂRNEŞTI; (cu un CUVÂNT ÎNAINTE de † P.S.Episcop TEODOSIE SNAGOVEANUL); 1994.
- MARTIRIUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE; (cu un CUVÂNT ÎNAINTE de † P .S. Episcop TEODOSIE SNAGOVEANUL); 1994.
- FLACĂRI SUB CRUCE. DESTINE STUDENŢEŞTI (cu un CUVÂNT ÎNAINTE de † P.S.Episcop TEODOSIE SNAGOVEANUL); 1995.

În Colecţia POVESTIRI DIN VIEŢILE SCRIITORILOR ROMÂNI:
- EVADAREA LUI LIVIU REBREANU; (două ediţii; CUVÂNTUL AUTORULUI; CUM A DEVENIT ION AL GLANETAŞULUI JOHN AL LIVIULUI SAU ÎNCĂ O PREFAŢĂ LA COLECŢIA "POVESTIRI DIN VIEŢILE SCRIITORILOR ROMÂNI"- ÎNTRE FICŢIUNE CRITICĂ ŞI PARAPROZĂ de GEORGE ANCA; DOUĂ TRANSVALUĂRI LITERARE ÎN DOUĂ NUVELE BIOGRAFICE de ROMULUS VULCĂNESCU); 1994.
- CODRUL SCUFUNDAT; La cincizeci de ani de la moartea lui Liviu Rebreanu; ŞCOALA ROMANULUI BIOGRAFIC - MANIFEST; (Cu prefaţa: DE LA ADAM ŞI EVA LA CODRUL SCUFUNDAT de GEORGE ANCA); 1994.

În Colecţia BIBLIOTHECA ANTHROPOLOGICA:
Nr. 3 - ANTROPOLOGIA STILISTICĂ. LUMEA LUI CHARLES DICKENS; 1995.
Nr. 4 - DUBLA PERSONALITATE ÎN RENAŞTERE. - STUDIU MONOGRAFIC DE ANTROPOLOGIE STILISTICĂ -; 1996

În Colecţia: OAMENI POLITICI - TEXTE INEDITE:
- ION MIHALACHE ÎN ÎNFRUNTARE CU CAROL II; ediţie îngrijită de MIHAI RĂDULESCU; 1993.

FIE DOMNUL DUMNEZEU

cu noi cu toți; și mai ales cu cei necăjiți și tulburați, cei doritori de îndreptare a vieții, cu râvnitorii după pace. Fie să ajungeți cei dintâi dintre făcătorii de pace, cu plata multă în ceruri,

AMIN.

† TEOCTIST,
Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române